

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_190158

UNIVERSAL
LIBRARY

این بیان سحرآوان من بشعر حکیم

دیوان

حضرت قدوة السالکین زبدة العارفين امام الکاملين والاکبر الصادق
مخدوم بنده نواز حضرت

صدرالدين ابوالفتح سيد محمد حسینی کیسودراز چشتی

قدس سره العزیز

المستشبه

انیس العشاق

بلسله مطبوعات کتب خانہ رضتین گلبرگہ نمبر

بر انتظام و توجہ خاص جناب معالی القاب لواء غوثیہ راجنک بھلا درام قبایم
و بی نصیح و بی اہتمام

مولوی حافظ سید عطا حسین صاحب ام ای ای

ناظم و طبعیہ باب اسرشتہ تعمیرات سرکار علی
در عہد آفرین برقی پریس رحید آباد دکن طبع شد
شوال المکرم ۱۳۸۵ھ

تفصیل
۵۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله الذی خلق الإنسان وعلمه البیان والصلوة والسلام
 علی سیدنا محمد رسولہ النبی الامی الذی انزل علیہ القرآن ویوتی
 جوامع الکلم والایات والبرہان وعلی آلہ الطیبین الطاہرین واصحابہ
 المہادیین المہدیین فی کل وقت وآن۔

سلسلہ علیچشتیہ میں حضرت سلطان العاشقین المقربین سید محمد حسینی گیسو دراز قدس
 اللہ سرہ العزیز سے پہلے یعنی حضرت عبدالواحد بن زید رضی اللہ تعالیٰ عنہ سے حضرت
 مخدوم خواجہ نصیر الدین چراغ دہلی علیہ الرحمۃ تک کسی بزرگ نے تصنیف وتالیف کی تھا
 توجہ نہیں کی اور کوئی کتاب یا رسالہ نہیں لکھا۔ اس سلسلہ میں تصنیف وتالیف کا سلسلہ
 حضرت چراغ دہلی کے مریدوں اور خلفائے شروع کیا جنہیں مقدم حضرت مخدوم
 سید محمد حسینی گیسو دراز میں جنہوں نے چھوٹی بڑی کتابیں بکثرت تصنیف وتالیف
 کیں اور دیائے کبار کوئی کام بغیر اشارت وحکم غیبی نہیں کیا کرتے حضرت مخدوم کی تصنیف
 وتالیف کا کام بھی اسی قبیل کا تھا چنانچہ خود فرماتے ہیں ”ہر کس کہ دران حضرت سلوک
 کہ دہجیرے مخصوص شدما بسجن مخصوص خداے ماراد ولت بیان اسماء غویش داد
 ہر چند میخواست کہ نظر من از سخن ساقط شود نشد“۔ اسماء الاسرار کے دیباچہ میں فرماتے
 ہیں ”وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ نعت محمد رسول اللہ است

ہر کہ اتباع او کند و انہما مش در سنت او بود و رفتن بر طریقہ او باشد از جماع الکلم
و لمعہ از گفتار او کہ نور الہدیٰ است و بیان سر القرب والدنیٰ است نصیب گیر و کن
میں عام طور پر زبان زد ہے کہ حضرت مخدوم کی تصنیف و تالیف کی تعداد او کی
عمر کے سنین کے مطابق ایک سو پانچ ہے۔ وائد اعلم لوگوں کا یہ خیال کس حد تک
صحیح ہے انکے مرید اور سوانح نگار حضرت محمد سامانی نے اپنی کتاب سیر محمدی
میں جس کو حضرت مخدوم کے حالات میں تصنیف کیا ہے انکی اکتیس کتابوں کے
نام لکھے ہیں۔ ان میں بعض اہم کتابیں مثلاً تفسیر۔ شرح فصوص الحکم۔ شرح تعرف
شرح عربی آداب المریدین۔ شرح عزنی فقہ اکبر اب باکل مفقود ہیں اسدہی کو علم
ہے کہ ان بے بہا کتابوں میں سے کسی ایک کا بھی کوئی نسخہ اب دنیا میں موجود
ہے یا نہیں۔ میں سالہا سال سے او کی تلاش میں ہوں مگر اونکا کہیں پتہ نہیں ملا
اون کی تصانیف میں جو کتابیں اب موجود ہیں انکے نسخے بھی معدودے چند
ہی باقی رہ گئے ہیں۔

حضرت مخدوم کی تصانیف کی اہمیت اور ان میں سے بہتوں کے بالکل
مفقود ہو جانے کی وجہ سے تقریباً پندرہ سال پہلے مجھے خیال آیا کہ جو کتابیں تہذیب
زمانہ سے اب تک بچ گئی ہیں اگر وہ فراہم کیا جائیں اور بتدیج طبع کرادی جائیں تو تلف
اور مفقود ہونے سے بچ جائیں گی ورنہ بہت جلد وہ بھی ناپید ہو جائیں گی۔ اس زمانہ
میں فارسی زبان کی کساد بازاری ہے اور اس زبان میں لکھی ہوئی کتابوں کے پڑھنے
اور سمجھنے والے اور انکی جانب توجہ کرنے والے بہت کم رہ گئے ہیں اس کے علاوہ
مقوف جو مکارم اخلاق سکھانے والا اور سنت نبوی اور عبادت خالصاً مخلصاً
لوحہ اللہ اور محبت و عرفان الہی کے متعلق کلام پاک اور حدیث نبوی کی تفسیر اور
شرح کرنے والا علم ہے لوگوں کو اس کی جانب سے عموماً صرف ذہول ہی نہیں

بلکہ باوجود قطعی ناواقفیت اور بے بہرہ گی کے اس سے انکار اور دشمنی پیدا ہو گئی ہو
ان اسباب کے پیش نظریہ سوال پیدا ہوا کہ حضرت مخدوم کی کتابوں کی وجہ بیشتر
فارسی زبان اور چند عربی میں ہیں (فراہمی تصحیح اور طباعت میں محنت سناٹہ
اور مصارف کثیرہ برداشت کرنے سے حاصل کیا ہو گا۔ بجائے خود اعتراض
بالکل واجبی تھا مگر ہمارے پیش نظریہ خیال تھا کہ حضرت مخدوم کی بے ہمت تصنیفوں
جو دہ تیرہ زمانہ سے اب تک خال خال بھی ہوئی ہیں آئندہ مفقود ہونے سے بچا
کا بہترین ذریعہ یہی ہے کہ وہ طبع کرادی جائیں۔ اس کے علاوہ اگر ان میں سے
کسی ایک کو ایک شخص نے بھی مطالعہ کیا اور اس سے اس کے دل میں داعیہ حق و
اتباع سنت نبوی کا شوق و ولولہ پیدا ہو جائے تو ہمارا مدعا پورا ہو جائے گا۔ میں نے
اپنا خیال چند ذی علم صوفی مشرب دوستوں کے سامنے پیش کیا۔ ان سب بزرگوں
نے تائید کی۔ چنانچہ میرے ذی علم متقی صوفی مشرب دوست مولانا معشوق حسین علی
صاحب قادری المحاطب نواب معشوق یار جنگ بہادر کی (جو اس وقت
ضلع گلبرگہ شریف کے اول تعلقہ دار یعنی ڈسٹرکٹ کلکٹر تھے) اعانت اور تائید
سے حضرت مخدوم کی نہایت بلند پایہ عظیم المرتبت اور نادر الوجود اور تصوف
و معارف و حقائق کی جامع کتاب جس کے مثل فارسی زبان میں کوئی تصنیف
نہیں ہوئی یعنی اسماء الاسرار کو ۳۵۱ء میں نے طبع کر کر شائع کرنے
کا شرف حاصل کیا۔ اس کے بعد ۳۵۶ء میں اد نہیں کے مشورہ اور تائید
سے کتاب مستطاب خاتمہ جس سے زیادہ جامع مبسوط اور مکمل اور بہتر کتاب
مسائل آداب المریدین میں نہ عربی میں تصنیف ہوئی اور نہ فارسی میں نے
طبع اور شائع کرنے کی سعادت حاصل کی۔ اسی زمانہ میں نواب معشوق یار جنگ بہادر
ہی کے مشورہ اور تائید سے ہمارے برگزیدہ صفات عالم باعمل کرم فرما مولانا

حافظ قاری محمد حامد صدیقی صاحب پروفیسر عربی و دینیات گلبرگہ کالج نے حضرت مخدوم کے ملفوظات مسمیٰ بہ جو ان مع الکلم کو طبع کر اکر شائع کیا۔

تقریباً چار سال ہوئے ہمارے صوفی مشرب جامع فضائل علم دوست و کرم فرما مولانا غلام غوث خاں صاحب المحاطب بہ نواب غوث یا جنگاہ کا تقریر صوبہ گلبرگہ شریف کی صوبہ داری (کشمیری) پر ہوا اور روضہ بزرگ اور روضہ خور داد اور ان کے ملحقات اور جاگیرات کا انتظام اور نگرانی بھی حسب فرمان خمسری اوہیں کے متعلق کر دی گئی۔ اس کا نتیجہ ہوا کہ دونوں روضوں کی جاگیروں کا انتظام بہتر ہو گیا اور دونوں روضوں اور ان کے ملحقات میں نہایت مفید اور بکار آمد اور خوش منظر تعمیرات اور ترقیاں جلد جلد مل میں لائی گئیں جن کی تفصیل کی یہاں گنجائش نہیں ہے۔ ان مادی کاموں کے علاوہ دو نہایت مفید اور بکار آمد علمی کام بھی انجام دیئے گئے ان میں ایک مفید ترین کام روضتین سے متعلق مدرسہ کا قیام جس میں مجاہد اور اس آبادی کے لڑکوں اور لڑکیوں کو دینی اور دنیاوی تعلیم دی جا رہی ہے اور دوسرا کام روضتین سے متعلق ایک کتاب خانہ موسوم بہ ”کتب خانہ روضتین“ کا قیام ہے۔ روضہ بزرگ اور روضہ خور داد میں دسمبر و زمانہ سے کچھ کتابیں اب تک بھی ہوئی تھیں دونوں صاحبان سجادہ کی رضامندی اور اجازت سے صوبہ دار صاحب نے یہ سب کتابیں اس کتاب خانہ میں منتقل کر دیں اور ان کے علاوہ دوسری بہت سی کتابیں خصوصاً حضرت مخدوم اور ان کی فرزندوں کی تصانیف مختلف ذرائع سے

حضرت مخدوم سید محمد حسینی گیسو دراز کے مقبرہ کو روضہ بزرگ اور ان کے نبیرہ اور خلیفہ حضرت مخدوم سید بدیع اللہ حسینی المشہور بہ سید قبول اللہ حسینی کے مقبرہ کو روضہ خور داد اور دونوں کو مجموعی طور پر اختصاراً روضتین کہتے ہیں۔

حاصل کر کے اس میں داخل کیں۔ نواب معشوق یار جنگ بہادر نے بھی اپنی سب کتابیں اس کتب خانہ کو دیدیں۔ یہ کتب خانہ مستحکم بنیاد پر قائم کیا گیا ہے اس میں معتدبہ کتابیں جمع ہو چکی ہیں اور ہوتی جا رہی ہیں اور شائقین علم کے لئے وہ مکمل دیا گیا ہے اور ان کو مستفید کر رہا ہے نواب غوث یار جنگ بہادر نے حضرت مخدوم اور ان کے فرزندوں کی تصانیف کو بتدیج طبع کرا دینے کی ضرورت کو بھی محسوس کیا تاکہ وہ مفقود ہونے سے بچ جائیں اور طبع ہو کر ملک میں شائع ہو جائیں چنانچہ انکی توجہ اور حسن انتظام سے گزشتہ تین سال میں حضرت مخدوم کی تصانیف سے ترجمہ اداب المریدین اور خطاۃ القدس اور چھوٹے چھوٹے رسالوں کا ایک مجموعہ مسمیٰ بہ مجموعہ یازدہ رسائل طبع ہو کر شائع ہو چکی ہیں اور اب اون کا دیوان مسمیٰ بہ انیس العشاق جو کتب خانہ روضتین کی شائقوں کے سلسلہ کی چوتھی کتاب ہے طبع ہو کر شائع ہو رہا ہے مولانا حافظ قاری محمد حامد صدیقی صاحب جن کا نام نامی پہلے آچکا ہے اور جو مدرسہ اور کتب خانہ روضتین کے اعزازی مہتمم ہیں ان کتابوں کی طباعت اور اشاعت میں بے حد دلچسپی لیتے آئے ہیں اور اپنے مفید مشوروں اور دوسرے طریقوں سے مجھے مسلسل مدد دیتے آ رہے ہیں جزاۃ اللہ عنا خیر الجزاء

حضرت مخدوم کی ان کتابوں کی طرح جن کے خال خال نسخے موجود ہیں اس دیوان کے نسخے بھی بہت کم باقی رہ گئے ہیں گزشتہ بارہ سال کی جستجو میں اس کے صرف تین نسخے میری نظر سے گذرے ۱۹۲۷ء کا لکھا ہوا ایک نسخہ قصبہ چنولی (ضلع گلبرگہ شریف) کے ایک مشائخ صاحب نے نواب معشوق یار جنگ بہادر کو گلبرگہ میں بہت اصرار کے ساتھ تحفہ دیا تھا مگر تھوڑے دنوں کے بعد واپس لے گئے نواب معشوق یار جنگ بہادر سے لے کر میں نے اس کی نقسل

کری تھی اور کتب خانہ آصفیہ کے ایک جدید النسخہ ۳۲۵ء کے لکھے ہوئے نسخہ سے مقابلہ کر لیا تھا۔ دونوں نسخے چونکہ بہت غلط لکھے ہوئے تھے اس لئے میرے نقل کردہ نسخہ میں مقابلہ اور تصحیح کے بعد بھی بہتیری غلطیاں رہ گئیں۔ دو سال ہوئے ایک نسخہ جس کی کتابت اوائل دسویں صدی کے معلوم ہوتی ہے اتفاقاً چند روز کے لئے میرے پاس آیا اس سے مقابلہ کر کے اپنی نقل کردہ کتاب کی تصحیح شروع کی لیکن وہ کتاب بہت جلد واپس طلب کرنی گئی اور تصحیح کا کام ناتمام رہ گیا حسن اتفاق سے وہی کتاب حال میں جامعہ عثمانیہ کے کتب خانہ میں خریدی گئی اور ہمارے فاضل اور ادیب دوست پروفیسر ڈاکٹر محمد نظام الدین صاحب پنی ایچ۔ ڈی نے جن کو حضرت مخدوم کی کتابوں اور انکی اشاعت سے بہت دلچسپی ہے مجھے اپنی نقل کردہ کتاب کا اس سے مقابلہ اور تصحیح کرنے کا موقع دیا اور میں نے شکریہ کے ساتھ اس موقع سے فائدہ اٹھایا اور پوری کتاب کا مقابلہ کر کے جس قدر ممکن ہو سکا تصحیح کر لی۔ اللہ تعالیٰ ڈاکٹر صاحب موصوف کو جزائے خیر دے جامعہ عثمانیہ کی کتاب میں بھی گو کتابت کی بہت غلطیاں ہیں تاہم میرے نسخہ کی بہت بڑی حد تک تصحیح ہوئی اور کتاب اس قابل ہو گئی کہ طبائے کے لئے مطبع کو دیدی جائے اور دیدی گئی طباعت میں یہ التزام کیا گیا ہے کہ مذکورہ بالا تینوں نسخوں میں سے ایک یا دو میں کوئی لفظ بدانتہ صیح تھا اور بقیہ دو یا ایک میں بدانتہ غلط لکھا ہوا تھا طباعت میں جو صیح لفظ تھا وہی قائم رکھا گیا لیکن جہاں جہاں لفظوں میں اختلاف تھا لیکن وہ الفاظ معنی کے اعتبار سے صیح تصور کئے جا سکتے تھے ان میں میں نے اپنی جانب سے تصرف کرنے کی جرات نہیں کی بلکہ متن میں نواب معشوق یار جنگ بہادر کی کتاب کے الفاظ قائم رکھے اور عاشق پر نیا نیا ن کی علامت دے کر کتب خانہ آصفیہ اور جامعہ عثمانیہ

یا دونوں کتابوں کے الفاظ لکھ دیئے۔ چند جگہ جہاں الفاظ مشکوک رہ گئے اور تینوں منقول غنیمتوں میں کسی سے بھی تصحیح نہیں ہو سکی وہاں استفہام کی علامت م دیدی گئی ہے۔

حضرت مخدوم کے ملفوظ مسمی جوامع الکلم میں او کی متعدد دغزلیں منقول ہیں جس زمانہ میں ان کے فرزند اکبر حضرت سید اکبر حسینی ان ملفوظات کو قلمبند کر رہے تھے حضرت مخدوم جب کبھی کوئی غزل کہتے اسی روز یا ایک دو روز کے بعد اپنے فرزند کو دیدیتے اور وہ اس کو اس روز کے ملفوظ میں شریک کر لیتے یہ سب غزلیں اس دیوان میں موجود ہیں۔ جن جن تاریخوں میں یہ غزلیں کہی گئیں یا ملفوظ میں درج کی گئیں میں نے دیوان کے صفحوں کے فٹ نوٹ میں وہ تاریخیں لکھ دی ہیں۔

اس دیوان کے مرتب اور جامع حضرت مخدوم کے ایک برگزیدہ اور ممتاز مرید میں جنہوں نے دیباچہ بھی لکھا ہے مگر کمال ادب سے اپنا نام فاجر نہیں کیا ہے۔ وہ لکھتے ہیں کہ حضرت مخدوم کے فرزند خورشید اصغر حسینی قدس سرہ نے انہیں طلب کیا جب وہ حاضر ہوئے اوراق کا ایک مجموعہ جنہیں حضرت مخدوم کی غزلیں لکھی ہوئی تھیں انہیں دیا اور فرمایا اس کو ترتیب دے کر دیوان مرتب کر دو۔ اس حکم کی تعمیل میں انہوں نے یہ دیوان مرتب اور مدون کیا اور اس کا نام انیس العشاق رکھا۔ مرتب علیہ الرحمہ نے ترتیب اور تکمیل کی تاریخ بھی دیباچہ میں نہیں لکھی ہے مگر او کی تحریر سے صاف طور پر معلوم ہوتا ہے کہ یہ کام حضرت مخدوم کے زمانہ حیات میں انجام دیا گیا۔

حضرت مخدوم کو شعر گوئی سے چنداں دلچسپی نہیں تھی چنانچہ اسما والا سما کے دیباچہ میں جہاں اسکی تالیف کا باعث بیان فرمایا ہے لکھتے ہیں۔ ”چند

کہے بلکہ زیادت از ہے بر بنجہ کہ وجہ اتم پاک را گنجے یا شد و عرضے کہ موت
 را عرضے بود مبتلا بودم تقدیر آسمانی و خواست ربانی صحنے را بنام ماثبتے کرد
 و باغ لطیف و سبک شد گراں سنگی بباد و ہوا رفت بنجاصیت طبیعت میل
 بر غزئے و شعرے شد کفتم الماحول و لا قوت الا بالشدچہ کار من است والشعراء
 يتبعهم العافون نعت کار من شود و ضرورت نظر ایل بر سمر شد در خاطر
 افتاد اگر عمر گویم بارے اسرار اسرار ... ” اس سے ظاہر ہے کہ شعرونی سے
 انکو زیادہ دلچسپی نہیں تھی اور اسکی جانب زیادہ توجہ نہیں فرماتے تھے بلکہ جب کبھی
 مضامین کی آمد ہوتی یا غلبہ حال سے مجبور ہو جاتے تو بمقتضائے ”خاصیت طبیعت“
 غزل کہہ دیتے اسی لئے انہوں نے اپنی غزلوں کے جمع کئے جانے کا کبھی خیال
 نہیں کیا انکی بہت سی ایسی رباعیاں اور غزلوں کے اشعار انکی تصانیف میں پائے
 جاتے ہیں جو اس دیوان میں نہیں ہیں جس سے ظاہر ہوتا ہے کہ اس میں صرف
 وہی غزلیں اور رباعیاں جمع کی گئیں جو حضرت تیدا صغریٰ جینی کے پاس محفوظ رہ
 گئی تھیں۔ حروف تاجز - خ - ذ - س - ص - ض - ط - ظ - ع - غ - ف - ق
 ک - گ اور ل کے ردیفوں کی کوئی غزل اس میں موجود نہیں ہے یہ دیوان
 جلد (۲۲۷) غزلوں اور (۲۶) اشعار کی ایک مثنوی اور رباعیوں کا مجموعہ
 ہے۔

شعرا کے عام طریقہ کے خلاف حضرت مخدوم نے اپنا کوئی خاص تخلص
 بھی معین نہیں کیا القاب اور کنیت کے ساتھ انکا پورا نام صدر الدین
 ابو الفتح محمد حسینی گیسو دراز تھا۔ ان میں جو مناسب معلوم ہو غزلوں کے مقطعوں
 میں لائے ہیں اور ایک غزل کے مقطع میں یہ سب الفاظ جمع کر دئے ہیں
 اے ابو الفتح محمد صدر دین گیسو دراز مختصر کن چند نالی قصہ خود گرد آؤ

حضرت سعدی کے بعد سے شعرا یہ التزام رکھتے آئے ہیں کہ اپنا تخلص غزل کے آخر شعر میں لاتے ہیں۔ حضرت مخدوم نے یہ التزام بھی نہیں رکھا۔

حضرت مخدوم کے سوانح نگاروں کی کتابوں اور خود انکی تصنیفوں سے معلوم نہیں ہوتا کہ فن شاعری میں انہوں نے کسی کی شاگردی کی یا اپنی غزلوں کو کسی بزرگ کو دکھا کر اون سے اصلاح لی۔ مبداء فیاض نے انکو نہایت غیر معمولی ذہن و دکا اور ہر علم و فن کے ساتھ مناسبت اور موزونیت تامہ رکھنے والی طبیعت و دیعت کی بھی شاعری کے ساتھ بھی انکو طبعی مناسبت تھی اس لئے جب مضامین کی آمد ہوتی تھی غزل کہہ دیا کرتے تھے لیکن شعر گوئی سے چونکہ زیادہ دلچسپی نہیں تھی اس لئے تیار تو یہی ہوتا ہے کہ شاعری میں کسی کی شاگردی کرنے اور اپنے کلام میں اصلاح لینے کی جانب ہمت و جہ نہیں ہو مہو گئے۔ سولہ سال کی عمر سے انسی سال کی عمر تک وہ دہلی میں رہے۔ جب وہ پانچ سال کے تھے حضرت امیر خسرو کی رحلت ہو چکی تھی اور اون کے بعد زمانہ دراز تک دہلی میں کوئی نامور شاعر نہیں رہا۔ دہلی پہنچتے ہی حضرت مخدوم مرید ہو کر تحصیل علوم ظاہری اور مجاہدہ باطنی میں ہر تن مصروف ہو گئے۔ اس لئے دہلی میں فن شاعری میں کسی کی شاگردی کرنے کی کوئی صورت نہ تھی ہاں ایک بات ذہن میں آتی ہے کہ ۸۲۰ھ میں جب سلطان محمد تغلق نے دہلی کے باشندوں کو بجزیر دولت آباد بھیجا اس وقت (جیسا کہ میر غلام علی آزاد قدس سرہ نے روضۃ الاولیاء میں لکھا ہے) وہاں عادتہ جمعے کشمیر میدان و معتقدان السلطان المشائخ از سکنتہ دہلی بدولت بادشہ یفا در دند آمدن امیر حسن دہلوی و سید یوسف پدر حضرت سید محمد گیسو دراز و خواجہ عمر و شیخ زین الدین قدس اللہ اسرار ہم درین شہرام خود مصرح نوشتہ اند۔ حضرت مخدوم کی ولادت ۸۲۰ھ میں ہوئی دولت آباد آنے کے وقت وہ سات سال کے تھے ۸۳۰ھ میں جب وہ دولت آباد سے دہلی واپس گئے ان کی عمر سولہ سال کی تھی حضرت امیر حسن دہلوی دوسرے بزرگوں کے ساتھ جب ۸۳۰ھ میں دولت آباد آئے آخر عمر تک وہاں رہے اور ۸۳۰ھ میں جب ان کا انتقال ہوا اسی نواح میں خلد آباد کے حصار

کے باہر دفن کئے گئے۔ حضرت مخدوم کے والد حضرت سلطان المشائخ کے مرید اور حضرت امیر حسن دہلوی کے پیر بھائی تھے۔ دونوں بزرگوں میں باہم نہایت محبت اور ارتباط تھا دولت آباد کی غریب الوطنی میں باہم صحبتیں راکرتی تھیں اس لئے ایک حد تک یقین کے ساتھ کہا جاسکتا ہے کہ ۱۲۳۶ھ سے ۱۲۳۷ھ تک حضرت مخدوم اپنے والد کی زندگی میں اون کے ہمراہ اور ان کے بعد بطور خود حضرت امیر حسن دہلوی کی صحبت میں حاضر اور ان کی فیضان ظاہری و باطنی سے مستفیض ہوتے رہے۔ حضرت حسن سعدی اور خسرو کے قریق بہ ہم پلہ شاعر تھے حضرت مخدوم کو شاعری کے ساتھ فطرتاً قوی مناسبت تھی اس کو محسوس کر کے حضرت حسن نے ضرورت وجہ کی ہوگی ان سے غزلیں لکھوائی ہوگی اور ان میں اصلاح دی ہوگی اور حضرت مخدوم اون کے فیض صحبت سے شاعری کے تمام اقسام و اصناف اور اس کے قوانین و رموز و نکات پر بہت جلد عادی ہو گئے ہونگے میرے اس قیاس کی تائید اس سے بھی ہوتی ہے کہ گو حضرت مخدوم شیخ احمد جام اور شیخ سعدی اور امیر خسرو قدس سرہ اہم کے معتقدین اور سعدی کو غزل کا امام مانتے ہیں مگر ان کا کلام تقریباً تمام تر حضرت حسن دہلوی کے طرز پر ہے الفاظ اور کلام کی صفائی اور لطافت اور مضامین کی بلندی اور طرز ادب میں حضرت مخدوم کے اشعار ان کے اشعار کے ساتھ مشابہت تامہ رکھتے ہیں۔

حضرت سعدی کا درجہ اولیاءِ ارشد میں بہت رفیع اور ممتاز ہے اور غزل گوئی کے وہ لفظاً و معنیاً بلا شک شبہ امام ہیں۔ حضرت مخدوم کو اون سے بہت عقیدت تھی۔ اون کی متعدد غزلوں کے طرز پر انہوں نے غزلیں لکھی ہیں ایک غزل کے دو شعر نقل کئے جاتے ہیں جن میں انہوں نے اپنے جانب نہایت لطیف طریقہ پر شاعرانہ تخیل کا اظہار کیا ہے۔

نظر کردن بخوبان دین سعدی است   محمد اہل دین را مقتدا میست
اگر سعدی ست مستے چشم بازے   سفیر اند محمد رہنما یست

حضرت احمد جام قدس سرہ کی ایک غزل نہایت مشہور اور اظہار حقیقت کے اعتبار سے

نہایت بلند پایہ ہے۔ اس کا مطلع ہے یہ

منزل عشق از مکانے دیگر است   مرد معنی را نشانے دیگر است

یہی وہ غزل ہے جسے قوالوں نے حضرت قطب اللہ قطاب خواجہ قطب الدین بختیار کاکی قدس سرہ العزیز کی ایک مجلس سماع میں گایا اور اس کے اس شہرہ آفاق شعر ہے

کشتگان خنجر تسلیم را   ہر زباں از غیب جان دیگر است

کو سنکران پر ایسی سخت اور قوی حالت طاری ہوئی کہ بالآخر اپنی جان عزیز کو جانِ فرس کے حوالہ کر دیا اور دنیا سے رخصت ہو گئے۔ اس غزل کے طرز پر اور اسی بحر اور ردیف قافیہ میں حضرت مخدوم کی یہی ایک غزل اس دیوان میں ہے اس کا مطلع اور ایک شعر یہ ہے

مرد معنی از جہان دیگر است   گو ہر لعلش ز کان دیگر است

کشتگان غمزدہ معشوق را   ہر زباں از لطف جان دیگر است

حضرت احمد جام اور حضرت مخدوم کے ان دونوں شعروں کو ایک دوسرے کے مقابلہ میں الٹ نظر اور صاحبِ حق سلیم دیکھیں اور لطف اندوز ہوں۔

حضرت امیر حسن علاء سبزی کی ایک غزل کا ایک عجیب غریب اور حقیقت سے سرسبز لہر پر شعر

جس کا مضمون نہایت ہی لطیف پیرایہ میں ادا کیا گیا ہے یہ ہے۔

دوش دیوانہ چہ خوش میگفت   ہر کر عشق نیست ایمان نیست

حضرت مخدوم کو یہ شعر اس قدر پسند آیا کہ اس غزل کے طرز پر ایک غزل کہی اور اس کے ایک شعر میں حسن کے شعر کے مصرعہ ثانی کو علی حالہ قائم رکھا ہے

عشق بر خط و خال مذہب دین است   ہر کر عشق نیست ایمان نیست

مصرعہ ثانیہ ایک حدیث کا لفظ بلفظ ترجمہ ہے لا ایمان لمن لا محبت لہ اور

اس کی ایک ہم معنی حدیث قریب قریب توازن کی حد تک پہنچی ہوئی ہے لا یومن احدکم حتیٰ اکون احب الیہ من ولده ووالدہ والناس اجمعین۔

ہر علم و فن کے لئے اس کے خاص اصطلاحات ہیں جب تک ان کے مفہوم سے بخوبی واقف نہ ہوں اس علم و فن کے مضامین کو صحیح طور پر سمجھ نہیں سکتے اسی طرح صوفی شعرا نے بہت سے الفاظ کے لئے جن کو عام شعرا اپنے کلام میں ان کے لغوی معنی اور عام بول چال کے مفہوم میں لاتے ہیں اصطلاحی معنی مقرر کر لئے ہیں جب تک یہ اصطلاحی معنی معلوم نہ ہوں ان کے کلام کے صحیح معنی سمجھ میں نہیں آسکتے اس لئے بعض بزرگوں نے اپنی تصانیف میں ان الفاظ کے اصطلاحی معنی تفصیل سے بیان کر دیے ہیں حضرت مخدوم کے غرضند اکبر حضرت اکبر حسینی قدس سرہ نے تبصرۃ الاصطلاح الصوفیہ نام کی ایک کتاب تصنیف فرمائی ہے جس میں علاوہ حقائق اور معارف کے حضرت مخدوم کے چند نہایت دقیق اشعار کی اور کتاب اسماء الاسرار کے چند سمدوں کی شرحیں لکھی ہیں یہ کتاب انہوں نے اپنے والد بزرگوار کی اجازت اور ایما سے لکھی اور ان کے ملاحظہ میں بھی گزران دی تھی اس کے باب ہفتم کے آخر میں چند الفاظ کے اصطلاحی معنی بھی دیے ہیں اور عبارت اور معلوم کر کے لکھ دئے ہیں جو جگہ نقل کئے جاتے ہیں۔

”بدانکہ میخانہ و میکدہ و خم خانہ باطن عارف کامل را گویند کہ دروازہ معارف دقایق الہی باشد و تیرام دروہانی را گویند کہ صفات ذمیہ نفس امارہ او تبدیل یافتہ باشد و تیرا بچہ واردات قلبی را گویند کہ بدل سالک فہد و آید و پیر خرابات معنی باطن و عارف کامل را گویند و کافر کے را گویند کہ کز نگاہ مدت باشد و محاربت ذوقے را گویند کہ از دل سالک بے آید و در خوش وقت سازد و ساغر و میا شے را گویند کہ از مشاہدہ فیہی ادراک معنی الہی کنند و زنا علامت کنگی و کجہتی در دین و متابعت راہ یقین و کلیسا و کشت عالم یقین و عالم شہود را گویند و یار و دلدار و خم حقیقت روحی و تجلی صفات را گویند غمر و بویہ فیض باطن را گویند کہ نسبت سالک واقع شود و مہر گاہ کہ لب و دان را گویند حیات خواہند چشم و ابر و صفات کلام الہام فیہی را گویند کہ بر سالک وارد میشود و قلاش و قلندر ال ترک را گویند یعنی انہا یکہ از لذات و مرادات و ہوائے نفس سستہ باشند و شہود و شاہد اہل جذبہ و اہل ذوق را گویند و خمار و بادہ فروش مرشد کامل را گویند ساتی و

مطرب ترغیب کنندہ فیض رسانندہ و اہل معنی را گویند عیسیٰ دم مرشد کمال را گویند۔ دختر بمعنی نفس مطہینہ را گویند۔ انچہ اصطلاحات محققان است جزوے بہ نظر ایشان معلوم بود و در محل نوشتہ کہ طالبے را دریں اصطلاح واضح شود۔

مضمون بالا بہت مختصر ہے اور اس میں معدودے چند ہی اصطلاحات بیان کئے گئے ہیں اس لئے چند دوسرے اصطلاحی الفاظ کے مفہوم اور معنی کو علامہ محمد افضل الہادی کی شرح دیوان حافظ سے انتخاب کے لئے لکھ دیتا ہوں۔

معاشق شیفۃ جمال و جلال الہی را گویند بعد از طلب جد نام معشوق حق را گویند بعد از طلب بجانہ بجد تمام ازاں روئے کہ متقی دوستی وے است جمال انہا رکمال معشوق است جہت ترغیب و طلب عاشق جلال انہا رکمال استغنائے معشوق است از عشق عاشق شکل و وجود دوستی حق را گویند شاملی اتم مزاج جمالیات و جلالیات را گویند عشوہ اکمل جذبہ را گویند مکر عز و زودادن معشوق را گویند مرعاشق را گاہ بطریق لطف و گاہ بطریق قہر تائبے بضاعتی عاشق مر او را ظاہر شود قربت است در اج الہی را گویند چشم ظہور صفات قہری را گویند پچنہ کبک نہ صلح قبول اعمال و عبادات را گویند پردہ موانعے را گویند کہ میان عاشق و معشوق بود از لوازم طریق نہ از جہت عاشق و نہ از جہت معشوق بود حجاب موانعے را گویند کہ عاشق را از معشوقہ باز دارد و بنوعی از انواع ممانعہ عاشق نقاب موانعے را گویند کہ عاشق را از معشوق باز دارد بحکم ارادت معشوق کہ عاشق را منور از استعداد تجلی ندادہ باشد تا راج سلب اختیار سالک را گویند در جمیع احوال و اعمال ظاہری و باطنی۔ آشنائی تعلق و قیقۃ الوہیت بود کہ با ہمہ مخلوقات پیوستہ است چوں تعلق غالقت بمخلوقات بیگانگی استغنائے عالم الوہیت را گویند گیسو طریق طلب را گویند ویدہ اطلاع الہی را گویند بر جمیع احوال سالک از خیر و شر چہتم مست ستر الہی را گویند مر تقصیرے را کہ از سالک در وجود آید چلیبہ عالم باطنی

راگویند ناقوس مقام تفرقہ راگویند۔ بت مقصود و مطلوب راگویند روئے مراتب
تجلیات راگویند خط سیاہ عالم غیب راگویند لب کلام مشوق راگویند لب شیریں
کلام ہے واسطہ راگویند دست صفت قدرت راگویند باز و صفت مشیت راگویند
ساعد صفت قوت راگویند انگشت صفت احاطت راگویند وصال مقام وحدت را
گویند فراق غیبت راگویند از مقام وحدت بحر ان التفات بغیر راگویند دیوانگی مغلوبی
عاشق راگویند بندگی مقام تکلیف راگویند خواب فناے اختیاری راگویند در افعال
بشریت بیداری عالم صحو راگویند زلف اشارت بہ موجودات و تعینات و نیز اشارت
تجلی جلالی در مراتب تنزلات و ظہورات و درازی زلف اشارت بہ عدم انحصار آنہا
کو تاہ کر دن زلف رخ قدرے از قیود گرہ زد دن بر زلف محکم کردن تعینات۔ رخ
اشارت بہ ذات الہی است باعتبار ظہور کثرت اسمائی و صفاتی ازوے خط اشارت
بہ تعینات عالم ارواح کہ اقرب مراتب وجود است نقطہ خال اشارت بوحث حقیقت
اصطلاحات ابھی بہت باقی رہ گئے۔ طوالت کے خیال سے یہاں ختم کرتا ہوں۔
ذیل میں دیوان انیس العشاق سے سرسری طور پر چند اشعار نقل کئے جاتے
ہیں تاکہ اہل نظر دیکھیں کہ حضرت مخدوم کا کلام کس قدر بلند پایہ اور اکابر شعرا کے کلام
کے ہم پلہ ہے اور ان میں حقائق و معارف کس لطیف طریقہ پر بیان کئے گئے ہیں۔

گریکے نفسے شود میسر   بایار عزیز عمر آں است

وردر سراں نفس بر آید   جان و دل و تن گوزیان است

عشق بازی خطر کہ بر جان است   عشق بازی تمام ایمان است

تسلیے غم نہ نیم جو ہم   مجنوں دو جہاں اگرچہ بغیر وخت

جزائیں دگر نہ دارم حاصل ازین جہان من   ایمان میان سینہ جاناں میان جان است

جہنم اگر نہیت دیگر را وجود   سرچہ باشد انتہا راز حسنت

مزار روح القدس دادہ است پندے
 سہ آنکہ حجاب عشق مت ندے
 بر لوح وجود ہر چہ دیدند
 سہ کہ می پرسی چہ را دیوانہ
 عشق بازی اختیار مانہ بود
 سہ عاشق نہ بود بشرع ماخوذ
 سہ فراق آں قبا پوش وکلہ دار
 سہ معشوق بہ پیش او خود آمد
 چوں من تو دو صد نہر ارداری
 خبر ویاں از جمال اللہ نشانے میدے
 سہ صافی ندارم تا کنم غسل
 ز آب دیگاں کردیم وضوے
 محمد تا کہ در صدر حیات است
 بگور من اگر وقتے ییائی
 بوالفتح بنوش بادہ خوش باش
 اگر تو پند گوی نیک خواہی
 آے محمد ترا میسر نیست
 سہ جوانی عشق در پیری فراغت
 میسر خستے گرا جانے است
 دے باوے اگر گردد میر
 تبسم کرد عالم نام او شد
 کہ ثوبا قلب قالب جلگی روح
 بہوش ز بادہ است اند
 جز نقش نگار پاک شستند
 زلف خود را گوچرا دیوانہ کرد
 سر کر او اسہند بر سر می نہند
 عشق آمد و مار وار او شد
 قمیص ہستی را رد و تا کرد
 در عشق کیلک یک قدم زد
 من جز تو کسے دگر ندارم
 ابراگر گشت از غانی نیت فرمتے جز بنام
 تیمم بر در رخاں کر دیم
 نمازے جانب آں یار کردیم
 کشادہ بین ازیں اسرار باہم
 بے اسرار مزوج است تراہم
 از غیر خدا وے حسد رکن
 مزید در دمار کن دعاے
 راہ حق بے عنایت پیرے
 تو گوی مشک بودہ سیر گشتے
 ہاں ساعت شمار از زندگانی
 تو آں دم را شمار از زندگانی
 ز یک چشمک دو صد گونہ بلاے

اب میں اس مقالہ کو اپنے بادشاہ ظل سبانی خلیفہ الرحمانی امیر المومنین امام المسلمین
 عدل گستر علم پرور سلطان العلوم میر عثمان علی بنیال بہا اور خلد اللہ ملک ہم و سلطنت ہم و متع اللہ
 کاتہ المسلمین بطول عمر ہم و بقاء ہم کے از یاد عمر و دولت و اقبال پر ختم کرتا ہوں۔
 وَأَحْزِدْ عَوَاذِنَ الْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ۔

خاکسار

حیدر آباد دکن

۱۴ شوال المکرم ۱۳۶۱ھ

سید عطا حین

دیوان

حضرت قدوة السالکین زبدة العارفين
مخدوم ابو الفتح ولی الاکبر الصادق خواجه بنده نواز

سید محمد حسین گیسو راز

قدس الله سره العزیز

المسند
انیس العشاق

بِسْمِ اللَّهِ الْحَمْدُ الْحَمْدُ

حمد بے حد و شکر بے حد مر خالقے را کہ غنچہ دہان از گلبرگ زبان کمال قدرت
خویش خندان گردانید و تحریک و ترجمان کنونات سراپرو بران مکتوبات ضما کرد
فضلا از فضل عمیم و کرم جسم قوت انشا قدرت الما بخشید تا در سید صاحب فضل
فصاحت و شرح لطائف علم و بلاغت نکتہ موہوم و سر مکتوم ظاہر گردانید
و د لک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء نظم

آدم از وے شد و بموقف عرض برود شریف جاعل فی الارض
یافتہ از ورش خلیل صفا گشتہ مخصوص الذی وقتا

وصلوات طیبات بر گل بوستان او نیت جامع الکلم و سر و گلستان علم الانسان
ما لم یعلم شہباز ولایت بلاغ و شہسوار فضائے آیت نازع سید کونین
مقصود تقلین ہای ہویت ہمیم معرفت او معروف است و طاووس ملائکہ پر
بال عنایت او مخصوص نظم

بلال حبش لبسبل و ام او اویس بن بندہ نام او

از احسان او کعبہ رفتح باب ز فیض کفش یا نیتہ از مزمع آب

بہلان یا این اسلام بنوای محمدی بلند آواراند کہ عتہ و یسینا حقیر اسمہا لہم

ہوم و شان معابد اصنام کہ مخالف این آئینک اند تَعَسَّاءَ اللَّهُمَّ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ
 ہرگز انشور اخلاص است در دیوان عشق بر سرش طغرای اجر غیبی بمنون می کشند
 بعد تو حمید احد و تحمید احمد مدح شیخ خود کہ غواص دریائے معرفت و سیاح صحرائے وحدت
 پیشوائے متوطنان فروغ خاک رہ نمائے ساکنان قبة افلاک بادشاہی کہ دنیا و آخرت
 ذرہ از ساحت استنائت اوست و دیباچہ ملک و ملکوت نقشے از بوستان ادجنابا
 اسلام جائے حسن انفا احسنہ از طیب طار قدم او یافته است و ملکوت بند
 فارغ فیض انہام مبارکہ از سین سجادہ او انعام داشتہ - نظم

صبح از روشش و تا کرد و قیام آساں شب ز زلفش پارہ کردہ جاہنگام آستاب
 خداوندے لم یسیح بمثلہ الاد و اوما د اسرافلک الذ اسرا عنی سلطان العاشقین
 رحمۃ للعالمین لمجا العارفین نجا الواصلین شیخ صدر المملکۃ والدین ابوالفتح یوسف اصفہانی
 سر فرزند عاشقان سرور سید محمد کیسودراز

سرور عاشقان فرسودہ

نمائند بعضیاں کسی در گرو کہ دار و چین سید پیش رو
 ابقاہ اللہ تمکنا علی سریر السمر من یشفع یوم النشور ہادامت الشمس
 باز غنۃ و الطلم طالعۃ

عرض میدار و جامع این خزینہ و مولف این سفینہ کہ روزی مخدوم زادہ و شیخ
 بر جادہ در دریای نبوت سر و بشتاں فوت جگر گوشہ حضرت نبوی شمع و دوام مصطفوی
 پیشوای اہل علم و تحقیق مقتدای اہل فکر و تدقیق بانی مبانی دین و ملت قاصد بیخ کفر و بدعت
 مردان دینی سید محمد اصفہر حسینی کہ در ایام دولت او عقود فضل منظم است و
 و بنا بر جہل منہدم

شرف ذات او ہمیں نہ بس است کہ رسول خداے رانبرہ است
 بندہ را طلب فرمود بر موجب فرمان بشتاقم و سعادت خدمت دریا نغم اشارت کرد

بجواسہ منظوم کہ از سوسن زبان مخدوم جہانیاں سرور سید محمد گیسو دراز بر عالمیاں شمار
 گشتہ چون گل در اوراق فراہم می باید آورد تا لیل بلبل سخن ساز و طوطیاں شعر پرداز حسن شد
 طائر ہم نوائے این ترانہ متمرغم گردند۔ سر بر زمین اطاعت سودم اما بجز دو مطالعہ سمند
 جلال ناطقہ بر جاماند و غراب خیال عقل پر بر انداخت از آنکہ در ہر رفرے مراہل ظاہر
 را نظریے و اہل باطن را فکرے وہم بلغا را عبرتے و فصحا را نثریتے تواند بود پس بر حکم
 اشارت فراند نظم و قصائد شعر گرد آوردہ مجموعہ ساختہ انیس عشاق
 نام نہادہ آمد تا اسم برونق مسمی باشد اللہم اجعل محبوبائی قلوب المومنین بحق
 شیخی و جدی و رسول رب العالمین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

توحيد ونعت ومناقب صحابة كرام رضوان الله عنهم

وَعَنْ حَدِّ وَرِسْمِ وَالْمِثَالِ	تَعَالَى اللَّهُ عَنْ قِيلٍ وَقَالَ
وَلَكِنْ لَيْسَ يَوْصَفُ بِالْتِّقَالِ	قَرِيبَ ذَاتِهِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
بَلَا وَصْفٍ لَتَتَفَرَّقُ وَالْفِصَالِ	بَعِيدَ ذَاتِهِ أَيْضاً وَلَكِنْ
وَلَا يَوْجَدُ مَكَانَ عِنْدَ خَالِ	تَنْزَهُ عَنْ مَكَانِ حَالٍ مِنْهُ
حَمِيدٌ أَحْمَدٌ حَسَنُ الْخِصَالِ	صَلَوَةٌ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ
شَرِيفٌ شَاقِقٌ أَهْلُ الْإِضَالِ	كَثَرُهُمْ رَاحِمٌ بَرُّ رُوحِ
ذَلِيلٌ خَاضِعٌ ذِي الْإِبْتِدَالِ	عَلَى أَصْحَابِهِ تَسْلِيمٌ عَبْدٌ
أَبُو بَكْرٍ أَمَامُ الْحَقِّ وَالْإِلِ	صَدَقَ صَادِقٌ صَدِيقٌ صَدِّ
وَذَا مَسْتَنْطِقٌ مِنْ ذِي الْجَلَالِ	أَبُو حَفْصٍ هُوَ الْفَارُوقُ حَقًّا
أَشَدُّ الْحَيِّ أَعْبَدُ بِاللَّيَالِ	وَذُو النُّورَيْنِ عُثْمَانُ ابْنُ عَفَا
وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَعْلَى الْكِمَالِ	وَرَابِعُهُمْ عَلِيٌّ زَوْجُ زَهْرٍ
وَذَا شَيْخُ الشُّيُوخِ بَلَا أَخْتَمِ	هُوَ الْهَادِي هُوَ الْدَاعِي هُوَ السَّاقِي

هو الغر الميام لاهل زهد

لما الخفة بلا وهما الزوال

قوله

والى

نحو

مناجات باری تبارک و تعالیٰ

اے خداوندے کہ ازبوش جہاں را وجود
ای خداوندے کہ ازبوش ہم عالم بہ بود
اے خداوندے کہ اورا شد ظهور از بودا
بودا موجود شد از بود و ازنا بود بود
ای خداوندے کہ او درات عالم محیط
عالم و آدم ہم ازوے یافتہ یکیک شہود
ای خداوندے کہ آدم شد مثال ات تو
چوں محمد خود برآمد و دوش از چوب عود
ای خداوندے کہ خود را خود بخود نفاذ کرد
شخص او مرات شد نسبت در گفت و شنود
ای خداوندے کہ جو دت نیست جز عین
عین تو در عین احمد خوشتن را و انمود
ای خداوندے کہ غیرے را ز عبت برگزید
از ہمہ رسم و خیال و وہم اورا بر زدود
ای خداوندے کہ عین با عین عین است
ای ابو الفتح او بیا مدین مارا و رر بود

ای منزہ ذات توا ز مثل و از امثال ما

وی مبرا و صف توا ز گفت تر سا و یہود

فی مناقب حضرت شیخ نصیر الدین محمد قدس اللہ سرہ العزیز

دل و جانم فدای آں جواں باد
کہ از وی جان غمگینے شود شاد
مبارک طلعتے میمون صبا ہے
کہ آید یار میخورده زوہ باد
غلام و چاکر میگوں بے شو
بشوا ز بندگی ای خواجہ آزاد
نشستہ بودہ ام مخمور و غمگین
رسید آں یار من مارا بفریاد
چہ بینیم ناگہاں از در در آمد
بخندہ شست در بر بوسہ واد
برفت اندوہ و غم جملہ بہ یکبار
نہراں آفریں بر جان عاشق
درآمد روح و راحت گشتہ دل شاد
اگر شنید بکنج خسانہ درد دل
فدای یار سازد بود و بنیاد
و گرد در خانقاہ و مسجد آید
خیال جدید یار صبت در یاد
بجا آرد بے ذکر دوا و راد

م محزون

مشاخ را کند خدمت تو وضع   بوسد پای ہرزہا دو عباد
 نخواہد جز مزید عشق و درے   بخوید جز وصال یار نوثاد
 خوشی و خرمی خواہد ہمہ کس   محمد دروغ غنم یزداد یزداد
 شد است بر سینہ صدر این مصور
 نصیر الحق اورا کردار شاد

رولیف الف

چشم اور بخور میدار دمر   لعل او تخمور میدار دمر
 حبد او کہ خانہا ویراں کند   ہم ہداں معمور میدار دمر
 رہنمونی وصل ہم معشوق کرد   بخت بد میں دور میدار دمر
 حسن او عالم گرفت است ہم از ا   عاشق و مشہور میدار دمر
 خواہم از جور تو نام پیش خلق   عز تو مستور میدار دمر
 من نخواہم دل بد لبندے دہم
 حسن تو مجبور میدار دمر

در روئے خو برویاں ستر نہاںست پیدا   در چشم مست و غلطاں عین عیاںست پیدا
 جام سفال و شیشہ پر کن چہ درد و صافت   مقصود است مستی ہر دو ہماںست پیدا
 در صحن بارغ و بتان در لالہ و گلستان   ہر ویت قد گلگون نوبر جوانست پیدا
 در حسن گلبنایاں میں از جیب تابداں   در شکل سرو قد ایں طرز فلاںست پیدا
 مردم تباکہ دیدم زخمی نبود لسیکن   قرگاں و ابرو اش تیر کماںست پیدا

بیار خواستم کہ نہاں عشق بازے
 ابو الفتح روستائی کو از زباںست پیدا

دوستاں می دہند پند مرا   و دشمنان طعنہا ز بند مرا
 پیر گشتی و عشق می بازے   احتمال از سراسر است چند مرا
 من مخلوق عشق باز استم   کے ہو پسند سوؤں مند مرا
 من کہ آزاد سرفراز ستم   زلف او گشت پای بند مرا
 خان و مان دلم پریشاں شد   جدا و دور بلا فکند مرا
 گریہ و آہ و چہیت ہر نفسے   دوستے کر دور و مند مرا
 سوزش شمع رخ سرور دید   گر لبوزند چوں سپند مرا
 آتش عشق آبرویم ز بخت   خاک بادا وجود بند مرا
 تا بہ عشق گرم تر بجند   چوں کہا بے بران نہ بند مرا

پرو بالت مگر محمد سوخت

بیخ و بنیا و عشق کسند مرا

من سوختہ دل مرا جگر یا   من ریختہ تن مرا خطر یا
 از دست تو اے جوان خود کام   در سینہ مرا بے حجب را
 گشتی نہ بروز و آہ شب را   بد بخت رقیب بست را
 ثابت قدمے نہ تو ای یار   بگر بدشفتادہ سرا
 بوسہ زد مشغصہ کا زید   دہم شدہ پراز شکر را
 دارم جو سے کہ اند کے تو   بخرامی و من کسند نظر را
 دیدم سگ و پاسبان آن کو   ورنی ہمہ شب کسند گذر را

بہ خرام بہ میں تو مرواں را

مانند دوست و کمر را

دار و دل من ز من خطر را   از جان و تنم بے جز را

لہ حضرت سید محمد گویا: ۱۰۔ ایں غزل را تا تاریخ ۲۹ رمضان ۱۲۸۶ ہ روز و شبہ رقم فرمودند لہ روز پنجشنبہ پنجم ذی الحجہ
 رقم فرمودند لہ روز و شبہ نہم محرم ۱۲۸۷ ہ رقم فرمودند

باری کہ نہ سادہ ام بریں تن   من دانم و دل کجا دگر با
 از کورہ دل شرارہ برخواست   ہفت در کہ ازاں پراز سفر با
 از دیدن خوب توبہ حاشا   من دارم بہر طرف نظر با
 بے روی کسے است آن جان مرد   در کونیش کردہ ام بسی گذر با
 وقتے بخلط بجفت این کیفیت   افروختہ ہر وسوختہ جگر با
 اس جعد و سریں کہ دید بایستہ   پڑ حسرت و دست در کمر با
 بوالفتح نہ پخت خام تر ماند   کردہ است اگرچہ بس ہنر با
 باین کہ خراب و زار و خستہ است   دارد دل من ازین جگر با
 دل تنگی است جان مارا   باخانہ گیسوے تو یارا
 ہر کس بہ تعلق گرفتار   مارا پس جعد تو سوار
 شفتا لکے دوسہ ہنر با   از لعل حیات بخش مارا
 مانی کہ ہی چہرہ باز نہ است   جیرا نہست ز نقش تو نگار
 من منکر عشق را چہ گویم   گاویت و خہرت و نگار
 فریاد دست تست ہر بار   ای استمگر کار روزگار
 سر چو تو دل فریب و زیبا   در باغ نیست و در صفا
 از فضل خدا مراست مشوق   زو و دیدم صورت خلا

ز اس سر و قبا پوش و مہ روی

بوالفتح عراست شرمسار

لعل میگوں خراب کرد مرا   زلف شگبوں ز تاب برد مرا
 غرض ما خوشی و مستی بس   نیست گر صاف دہ تو دور مرا
 ہر کسے را خدا نصیب کرد   آفریدہ است بہر دور مرا

سہ روز دوشنبہ ہم ذی الحجہ سنہ ۱۰۰۰ ہجری قمری

نثر

پیشکش

استاد

نثر

ز اس روئے بدیدہ ام

یک کرشمہ کہ آں بستم کرد از دل و جان و تن ببرد مرا

تو محمد چرا ضعیف شدی

غم آں کہ سرین بخورد مرا

عشق بازی سزد جانے را کو بیازد بقتل جانے را

ہر کہ از جور یار می نالد او ندارد ز عاشقی نشانے را

غزو اش وعدہ کرد خویزی آب او سید بد زیانے را

ہر کہ خوبے ندید و عشق نباخت کو دل داں ندیدست جہانے را

عمر گرچہ ہزار سال شود نیست آں در حجاب زمانے را

خوبو یان نسراغ در خلوت مست در برگرفتہ جانے را

اے محمد تو عشق باز نہ

من نہ بینم دم ہرود نے فغانے را

ما تم اسیر تو نگارا دریاب ز لطف خویش مارا

گذار بدرد و غم ہمیم سپار بدست ہجر مارا

یعنی کہ روا بود شد من از سحر و جفائشی گذارا

رخورم از اں دو چشم پا اکنوں ز کہ جویمے شفا را

عمر انچہ در ازیا فستم ز اں جعد نشد خلاص مارا

بوافتح غمی است ز تو چہی یاری نہ کند کسے وفا را

تو منکر عشق را چہ گوئی

خاریست و خریست و نگارا

نشان تہ خانہ خمسار مارا بہ از صد مخزن اسرار مارا

مبارکباد اے جمع خرابات شہودہ ذوق من مستی شمارا

ندید جانے را

پیشی
کادیت

نشان ماند

تو خالی ذوق دوستی را چه گوئی   ستوری یا خری یا سنگِ خارا
توئی سلطانِ شهرِ خبر و بیاں   و لیکن هیچ نہ نوازی گدارا
شمارا جنتِ الفروسیا دئی   منم خود مستعد و دودلارا
محمد مرد عشقش جز تو کس نیست

که نوشی و سبدم جامِ جفارا

نمی بازند خوابِ جز جفرا   نباشد عاشقانِ راجز و فافا
گراز مرغی شکست است بالِ پشیر   کجا باشد حوائے آن حوا
کشیده دامن او از ناز میرفت   ز هر سومرداں گفت دعا
اگر تو زود عشقش را سبازی   ضرورتِ برخوردی از دے دغا
کجا بروئے او افتاد چشم   از و دیدم هر رنج و بلا
مرا شاید نمی بخشد کنایه   مرا مطرب نمی سازد نوا
بدرد و درد و حیران ساختن من   اگر چه وصل تو ندید صفا
زور و عشق در مانے بستم   برائے آن نیستم تا کجا
همه کس یک زباں مارا بفرو   که در عشق را نبود و دوا
زلطف و دوستی دشنام فرای   بر آید تا زجاں من و عا

محمد گرد و غم سبازی

ز رنج عشقی یابی بس شفا

اگر زلفِ تو می کشم بستم   لعل لب تو کند کرم
از لعل تو قطره چکید   در جوش از آن شدند خم
از سینه و دل گذشت یارب   پر گشت از آن بے شکم
و اندک نمیم از تو غافل   بر باد رخت ز نیم دم

لائے درد

لعل تو کند بے کرم

از حاصل عشق نقد این شد
بستم گره بدر و غم
در کوچه شادان گذر کن
می باز دران گذر و درم
وزن سحر و پنجم جویم
گرم است امیر با علم
ابروے تو ہم کیے بلاست
بهر چه زود است ورنه جسم
میخواند مردان دیں را
نفراندا و از ان قدم
بروند گمان مگر که قبل است
در سجده شدند بانف و فم

نغمین

بوالفتح حدیث عشق بر خواں

در کار بدار هم تسلیم

ساقی بخواب آلوده ام غرقاب کن پائے
شاید زمستی گم کنم هر آشت نایکانه را
گر بر من عاشق شدی بنیاد وین را کن خرا
وانگاه آبادان سخن معموره بهنجانه را
عاشق غزائے گشته ام شد خاطر موصی
اکنوں نماده است چاره مسکن کنم ویزه را
یارب چه چیز است آن عدو دعوی خدا کن
در خانه مسجد ساخته است در کعبه تخانه را
شب با منم با محرم گویم حدیث زلف تو
شب بپایان میرسد پامان نشد آسانه را
در خواب دیدم گویا جعد تو بر خود می کشم
بودم پریشان خاطر باشد چنیں دیوانه را
مرغ هوا اندر قفس افتاده بے دانه
بے دانه کافقاده بے مغز و آن از را
ای صدر پایش گیر تا سر حجب در آتش کند
شاید خلاصی مید بخیم چاره و بت خانه را

تا باشن
ن شاید خلاصی هم در چاره
پروانه را
ن میسوزد

بوالفتح میسوزی همی از غیرت شمع رخاں

کاس شادمان ماه رو سوزند هر پروانه را

زوفونے دوشکالے دل را
بر دجان از تن چه که از کمر را
آں کیے شایسته قبا پوش و کلاه
با وجودم کرد سپیرا بن دوتا
آمد هم جاں خدمت آوره ام
او دهم دشنام جائے مرجبا

کله دار
آدم

ای اہل یک لمحہ صبرے بکن   تا بہ بنیم روئے آن فضل خدا
بت پرستے مشرکے بچوں منے   کیرت مطلق کہ مقید لاؤلا
شاد باش اے مجلس روحانیاں   گر تما شائش شدم ہر مست
مردماں مے را پیالہ می کشد   من بپوئے گشتہ ام مست و فنا
خوب را دیدن نداند ہر کے   اہل دل را شد محمد مقتدا

بیٹو اے عشق باز اں نہاں
عشق باز کے کہنہ و راحقا

ما درم عشق باز را د مرا   شیر اندوہ و درد و اد مرا
مسک پروردہ بلا غمسم   ہم برآں خاطر است شاد مرا
اوستا و معلّم مشفق   سبق تسلیم یاد داد مرا
دوستانم یکے بگویند م   ما درم از پی چہ زاد مرا
لاجرم خاطرے شکستہ شوم   شیشہ مے زد دست قمار مرا
دل بوافتح ہم بریں آسود   راضیسم ہر چہ دوست او مرا

اے عکس رخت بردہ سرخ قمر ما   انگندہ لب لعل تو خون جگر ما
رنگ لب تو آرزوئے جان و دل است   درج و مہبت حق لعل و گہر ما
گرشتہ کنی دل ز جسم زلف پریشا   چوں سرور و اں گر گذری از نظر ما
پروانہ صفت جان بدہم خرم و خندا   آنشب کہ تو چوں شمع در آئی ز بر ما
روشن شودت سوز دل عاشق مکیں   روزیکہ بہ عشق تو نہ باشد اثر ما
نافل مشوا ز سوز دل سوختہ یارب   اندیشہ کن از مالہ زار و سحر ما
یاد آوری از دین گریاں محمد   گر باشدت اے دوست گذار بھر ما

رولیف ب

ہر کسی را در ازل شد قسمت رخ و طرب نام من عاشق نہاد و در مندی شد لقب
 عالمے را استعاذہ باشد از رنج و بلا عاشقان را خود نباشد جز ہمیں قسمت طلب
 سرور اما سر فرازی همچو طوبی شد بلند راست وعدہ نیست لیکن خلق ناز و سبب
 آرزوے داشتیم در سر کہ عمرے یک دبا بوسہ از ذوق مستی یک دو گانے ہم طلب
 لاف احیاء امانت چشم و لعلش میکیند مردان گویند آ منا وے من رعب
 عشق آمد نکستہ توحید را تعلیم کرد من ہم از تعلیم او کردم ہمہ مستی طلب

ای محمد ہر بلاے کز رہش آمد ترا

گردے از تو بر آید رفتی از شرط ادب

اے خدا یا خانہ خباں خراب زانکہ بنیاد مرا داد و مذا آب
 خوش بود خمرے کہ باشد پر خما مستی لعل لبش باشد شراب
 خواستم گراز بابت بوسہ یک دو ذوقی را بزن فر جواب

بر لبش بر دم گماں آب لیک چوں قریب او شدم دیدم سزا
 لعل سگونے کہ ہم اسچو بہت ہم شراب و ہم حریف و ہم کباب
 بی تو از زندہ با غم کی نفس می سزد بر ما کنی گر صد عتاب

ز آتش حبراں تو من سوختم سوختم بس سوختم رفتم ز آب
 بر سریں و حجب تو دوستی زوم مردان را شد گراں بلکہ عتاب
 وعدہ کشتن کہ دینہ کردہ گفتہ اندا نخرای جاں مٹی تاب

لعل با آب و دہن آمیختہ است شکرے حل گشتہ است اندر گلاب
 ای محمد عشق را مداح باش مدح او میگو بہر فصلے و باب

لعل سگونے کہ اے عجب آب
 لعل سگونے ز بلبل مجرب است

ز تاب

کردہ

زخواب ہر پیم می آید ہر محب جفا و جور ایشان محض مطلوب
 سرشت شان ہم از جن نہایت ہمہ ہنجار ایشان است مرغوب
 وفائے کن بوعده یا خلائی کہ از محبوب باشد جملہ محبوب
 نظر بر چشم تمت فرض عین است از و اغماض باشد اکبر الحوب
 اشارت بوسہ شد آنکہ چہ باز است کریاں ناز کے دارند محبوب
 توکان رحمتی خوش وقت واصل تو عین مہر و مہیچہ پارہ محبوب
 مبارکباد و محبوبوں را کہ لیلیٰ ز عقل و ہوش اورا کر و مثاویب
 خوش آں مرغے کہ در دام تو افتاد بطعم درد و غم گشت است مربوب

محب

بدست خویش کشتن وعدہ کردی

محمد را جز این خود حیثیت مطلوب

چشم پیالہ است کز ویچکد شراب لعل تو نقل ماست ہاں تنک کباب
 ما بوسہ خواستیم تو دو شے ہی زنی این بہرک نباشد مارا اگر جواب
 تو خندہ و زنا ب زنی نعم سازا آہنگ کردہ کہ کنی جان ما خراب
 برگور پاچہ بگذری اے دوست گہاں یک خندہ بزن کہ برستم من از عذاب
 لعل تو شہد خالص واصل تو عین مے جعد تو مشک غبر و خوش تو چوں گلاب
 مسکین عشق را فی چو کا ندراں تا دیر می بہ میند رویت کن کتاب
 از غمہ اش پارس کہ خونی است یا نہ او واگہ بہ چشم خویش بہ میں دکن عتاب
 ترسم کہ خلق باز پریشان شود چو من بیرون میاز خانہ بدادہ بجد کتاب

محب

محب

بوالفتح را گوی بخرد و مسند میج

الحق کہ نیست بہتر از پیش در خطاب

رویف تا

بارگرت بردر خستار نیست   رو که ترا رحمت حق یاز نیست
 بار اگر بردر خستار نیست   خانه خراب است به نچا نیست
 مردنه تا همه دل غول   مرد صفا نیست که خوا نخواست
 هر که نه می خورد نه مستی چشید   مرد خدا محرم اسرار نیست
 هر که شب به بار روئے سخت   روشنیش عالم انوار نیست
 شهر گومنز دل ویرانه گو
 چونکه درو خانه خستار نیست

شهر کے منزل ویران ہو

مرا این مرد و دیده جو بار است   مگر سر و کنار جوی بار است
 بیک غمزه در و صد دل بجا شد   پس آنکه تبر نیست این و الفقار است
 ز شکل حبد او پر سی چگونہ است   یکے دامن کسند حلقہ دار است
 خیال لعل او سر مست کرده است   چه بادو است آنکو قطره مست کار است
 چو عشق آمد برون خود رفت نیست   ملامت در و مندی شرط کار است
 جمال و جلوه عاشق نہ بیند   کہ در کوئی جواب نہ سنگار است
 بحق الحق البواستح آنچہ گوید

تیر

تیر

تیر

محمدرحیم احمد حق گذار است

چو کار عاشقان رسم و دامنیت   بلائے سخت بس خوف خدایت
 اگر کیا شوی با عشق و بادہ   دوتا ی شد ہمہ یک تن بنایت
 امید وصل و ترس ہجر رخاست   یکے شد با من و ما کی کجایت
 بن دست یکے تحفہ برآور   بکن رقصہ نوائے خود ترائیت

یکے شد با من و ما کی کجایت

ترا بیکانگاہ مقصود و مرضی گناہ آشناں آشنایت
 صبح انجیر روئے مہر افروز مسارا انجیر جہش نہایت
 ترا در سر مو اسے باد شاپی مرا ہم افتخار من گدایت
 وضوے عاشقان از آبِ خون است پتے را سجدہ و ردعی نہایت
 محمد عاشقی بیہودہ کارے است

و لے آفت درین عالم و نہایت

این فصل بہارِ بوتاں است این گاہ نوای لب بلان است
 ہنگام کنارِ بوسہ اینست ایام وصال و لبِ دان است
 این دور شرابِ وقتِ باقی است این روز حضور و دستان است
 اسی مرغِ ز جفتِ خویش یاد آں این شرطِ نشانِ آشناں است
 گر یک نفسے شود میسر بایا عزیرِ عمر آن است
 و در سر آں نفس بر آید جان و دل و تن گوزیان است
 از ساقی سادہ عمل میگوں یک بوسہ حیاتِ جاودان است
 یک بوسہ اگر شود اشارت از لعل لبش ہاں جہان است
 بوافتح شدی تو پیرِ لیکن میل تو سوئے بتاں ہاں است
 این شیفگی مہنوزِ برجاست این نعرہ و سوزِ ہچنان است
 گفتی شدہ ام صبورِ بہات ہم جان و سر تو کاہیں گمان است

این شیوہ تست بیونالی

بوافتح اسیرِ جاودان است

اے محمد عاشقی کارِ تو نیست زانکہ درد و رنج و غم باز تو نیست
 کبیت کو عاشق نشد بر روئے تو وانگہے و رکوئے تو غوارِ تو نیست

باشد
ت

رسم ماحفظ و فساداری بود جز ہمیں جو رجوع کار تو نیست
برجین جان ہر بیدیل بہ میں باشد ہی ہم داغ افکار تو نیست
آں رقیب بد گہر گوید مرا باز گرد از در برو بار تو نیست

ای محمد آہ و نالہ از کجاست

در و مندی چکس یار تو نیست

در ویدہ بجائے خواب آب است دیدہ پیے دیش شتاب است
گر نمیت شراب و ذوق سستی نزد دل من جہاں خراب است
معمشوق کچشم جا بنے دید بر عاشق بیدل ایر عذاب است
گر ترک مراد ہف خطا شد بازوش قوی ہین عوَاب است
گنگلوں مر از چشم نمون شد آں قطرہ کہ میچکد گلاب است
دشنام دہ و بزین قفاست جانان سہرت ترا ثواب است

بولقم تر است نام عاشق

ہم سید مبتلا خطاب است

قدح ساتی چو مالالہال کردست بسوئے من ز لطف اقبال کردست
سوار مست من در یک قلابے چو من موراں دو صد پال کردست
ز دور او میرسد تیغے کشیدہ دل و جاں پیش اتقبال کردست
بشارت میدہ طایر بخونم کہ ریز دیار نیکی کو فال کردست
خطاب عشق شد او را سلم کہ بذل نفس و جاہ و مال کردست
خیال معس او درو ہم کن نیست زبان عاقلان را لال کردست
پریشان کردہ ز نفسین خود دید محمد را لقب ابدال کردست
جمیل من جہاں اللہ رویش جہاں او حدیث اجمال کردست

رخش سُرخ و سپید است تہلارا کہ ایں شیوہ چندیں سال کرد است
 ابو لغھا ترا نامے بلند است
 مگر سروے ترا پا مال کرد است

مرا ناجاں بود در تن محال است کہ گویم جز تو سے را ہم جہاں است
 اگر ساقی تو خواہی بود مارا بدو بادا کہ مے خوردن جلال است
 و گریارے بدست خوشنمیدُ ترا نقوی دریں صورت و بال است
 نہاں شد عشق بازی را نشانے مگر کہ ترکے باد و بذل مال است
 نخواہم پردہ بروے تو ہرگز صیانت لیک از عین الجہاں است
 بتا باطل عمل و عشق بازی کمال اندر کمال اندر کمال است
 ترا ہر روز بر سرے وقوفت

مرا ہر دم نزول ارتحال است

بروے خوب دیدن اعتباریت بزلف یار بستن کار و باریت
 نظر بروے خواب نیست مہمی سخن در بوسہ و جزیکہ کناریت
 قد و بالاے او سر و دست است سریں و جہد بر کہ شمتہ ماریت
 ہوا در نفس عاشق حاشر لشد بلاے او خیال و صلایاریت
 درون نشیہ رنگ آمیزیست مگر بر لوح دل نقش نگاریت
 جہاں در روقستی و تمتع دل مسکین گرفتار نگاریت
 مسلمانان مرا فرایندہ یار ازاں بدخے خود میں شہسواریت
 تومی نازی جہاں و جاد و خوبی مراد فقر و خواری افتخاریت

محمد پیر شد در عشق بازی

کہ او را عشق بازی اعتباریت

عشق بازی خط کہ بر جان است
سرمین زیر پاے یار من است
جان من خاک راہ جانان است
یار مارا دگر مشتائے نیت
روی او عین روی احسان است
مردمان دید و اندر چشمم
باصرف گشتہ عین انسان است
قد او بس بلند و دراز
وصف اور اندھدا مکان است

رہمن

امی محمد ترا مبارک باد

دل و جان دین تو جاناں است

مبارک فتنے باشد کہ بعد از و جہان ہے
چہ پر لذت وصال است آنکہ بعد از او سائے ہے
نداری آگہ از عالم چہ دانی در دو سوز من
ز صاحب حال او دانکہ اور نیز جانے ہے
چہ لذت دارد آں حلو کہ خوانند کشتی خواہ
خوشی دل را خورند یار کجی و ہم ملائے ہے
مرا گوی بیار من وے بگذار خود خور
اطاعت را نہم گردن لے و شرطے محالے ہے
مرنج از من نگارینا کہ بے از رحمت بود
ز لعل شکرین تو یکے بوسہ سوائے ہے
اشارت بوسہ کردم چہ افتد در دوان تو
نگار را خوب میگوی وے مارا خیالے ہے
ز تنگی دامن تو کہ شکر بار می ناسند
نشانے من نمی بنیم و لیکن قبل و قالے ہے
آخراں ہے مرا بردار فرمودی مرا دشنام دادی
میان عاشقان تو مرا اجر جہانے ہے

آرٹھی

آخراں ہے

مسلم دعوی عشقت نہا شد جز محمد را

کہ ترک جاہ خود کرد و بتاے ہم نازلے ہے

آں یار یار نیست کہ از دنی فگار نیست
آں بادہ بادہ نیست کہ در وی خمار نیست
ہر تیر و غمزہ کز طرف چشم او کشود
جانے غزنیہ نیست کہ او اسکار نیست
افتاد تا تسلط با حبد او مرا
ہموارہ جان پریشان دل را قزار نیست
اندو گیس چسبانی گریہ ز بہر چیت
آں را کہ دوست دارم او در کنایت نیست

بولفتح را چه پرسی حاش پگوند گشته جز در و مند کیس زار و زار نیست
او پیر گشت و در هر جفا بے نمود امروز جز بکاسے و آتے بکامیت

۳
تلمذ دیکھ ہر طرف دیکھ

بیار دل چلیدہ و ہر طرف دید

حاصل بجز نگاہ و دور و دور نگار نیست

شہر نہ باشد کہ در و خانہ خوار نیست گبر نباشد کہ برش رشتہ زان نیست
بادہ نہ فوشتہ گراں سونستہ و زمین بدین مخمور نباشد کہ جگر خوار نیست
ہیت اگر علم بدستار و نگہ شد زلیش و دستار کو حریف آن زان نیست
درو کہ در ماں نمود سوز بہار و کشد بہتر و خوشتر بود کو رخ اغیار نیست
دل کہ در و چاشنی سوز دل افروز نیست دل داو گل است و خرم دار نیست
من ہمہ شب خفتہ ام یار مرا در کنار فارغی از دے و یار در غم بزار نیست
خواجہ بوالفتح را گو کہ سلام علیک نومہ آسودہ کبست ز حمت بیدار نیست
صبح قیامت و مید لفسخ بصور آدہ صبح کجا نفع کرد و در جبر بزار نیست

سید کیو در از شد سخن تو بلند

کو تہ کن چوں کہے محرم اسرار نیست

شراب لعل میں شیریں شرابیت لباش میں عجب نگہیں کبابیت
چہ جائے طعنہ عاشق مبتلا را کہ بے خویشے و سرمے خرابیت
سوائے بوسہ کردم او بند و دوش چہ بس مرغوب و شیریں ترجوابیت
چو ترک غمزہ تیرے بر خطا کرد نزد و بدل خطائے باصوابیت
زبانش را بجوشیدم لعا بش شکر دانے تلاءے یا گلابیت

چو حرف عشق خواندم گشت مرقوم

محمد را کتاب عشق بابیت

مشتوقہ من ز نسل آدم نیست   حوری ست پریت یا خدا نیت
روح القدس است روح رحمت   نور متمثل است مجسم نیت
در وصف چگونگی و چونی   جز نقطہ سر اسلم اعظم نیت
خال و لب او شب بہت و روز   دیدی شب روز را فرا نیت
شادی ز پسِ غم بہت غم از پسِ   ہر یک زد و گردا و با ہم نیت
مارا ہمہ غم است و شادی نیست   اورا ہمہ غم می است غم نیت

اں بوالفتح شاد باش و خرم
مشتوقہ من ز نسل آدم نیست

کمت جدا و دام ہوائیت   دو گوشہ ابرو اں کنج بلایت
رخ تاباش شمع شہر افروز   لب خندش چرخ میخان چایت
کنار غرق دریا سے محبت   نشہ درد و غم چو آشنائیت
چہ پندم میدی ای خواجہ زائد   بے خوب مارا ابتلا میت
نظر کردن بخواب دین سعدی   محمد ازل دل را مقتدایت

اگر سعدیت محسوسم بآنے
سفر اللہ محمد رہ نہائیت

امروز ماہ من بطریقہ درآمدہ است   گوئی کہ آفتاب ز مشرق برآمدہ است
سلطان خوبرویاں و سالار و لب اں   حن و فریب و نہک چاکر آمدہ است
از جوش میسر صبرے نمی شود   آئندہ نازنین است خلقش برآمدہ است
خوب از کس نہ بیند خوش نعمت نشنود   از ما و رازل ہمہ کور و گرا آمدہ است
ہجران کسے نخواہد ناگہ گرا قدش   باورد سوز و بدن مشکل ترا آمدہ است
انکار و رد عشق و محبت کسے نہ کرد   الاکہ زادہ بود کسے از خرا آمدہ است

۱۔ بروز دوشنبہ بہت و ختم ذی قعدہ ۱۰۲۸ ہجری قمریہ شد
۲۔ بروز دوشنبہ ہمہ دی المحرم ۱۰۲۸ ہجری قمریہ در آمد

یاران عشق باز یکے تحفہ بشنود
اسرار و عشق ابوالفتح را پیرس
سیمیں تنے بنقرہ وزرور برآمدہ است
کو کہنہ درمندا است عاشق سرآمدہ است

مرغ و لہم بدام محبت اسیر شد
باز او ہوا نگیر و رفتہ برآمدہ است

شراب عشق را لعل تو پہا نیست
سر زلفت کہ دام صید و لہا است
لب لب و سیہ خاے براں لب
تو در عیش و خوشی احسن انصاف
ترا با من ہمیں عکس و عداوت
بلائے من دریں پیری و گزینہ است
بہر کہ پردہ ہی سرت و حیرت
جہاں گزشتہ دیوانہ پریشانست
دریں صورت جمال کفر و ایمانست
مرا گوئی کہ دردت جلے دربانست
مرا دل ہر نفس اسی یار و ایمانست
مگر کہ دل گرفتار جواںانست

محمد بیر شد عیش ہمیں است
ہمیں باکو دکان گئے و چوکانست

گرد آہ حق ترافراغ است
جز دلبر دیا حکایت او
وہ دیدن سوئے رے غنیا
جز بر در تو سرے ندانم
وہم است خیال و نزل لاغ است
بر سینہ بار سنگ و داغ است
بر کرسی و عرش ہمدلغ است
طاووس نیستش کللاغ است
ہم سر و لب بند پامال است
ہم کبک بدان خرام زلغ است

بو الفتح بنقد وقت خوشتر باش
گرد آہ حق ترافراغ است

کف پایت ملے باجلالت
لب لعلت شراب بے ملالت

۱۔ بروز یکشنبہ بہت دسوم ذی الحجہ سنہ ۱۰۰۰ ہجری
۲۔ جماد و از دہم جماد سنہ ۱۰۰۰ ہجری

حکایت امرد شاب احسن الوجہ   نباشد جز وجودت را مثال
 جہاں تا بود خوبان نہیں بودند   نہ بودہ است بیچ خوبے کمال
 نباشد سرو زان حسن رفتار   نباشد قامتے براعت الدت
 بسے عور و پری دیوانہ تو   بسے انس و ملک ہم در خیالت
 وے بے توحیاتے عاشق اللہ   زمانے بے توبودن وہ خجالت
 ترا علی کہ روے یار نہ نمود   مخواس عیش کہ ہست میں جہالت

شبہ باہ روے خوش غنودم

محمد بودہ ام در ذوق محالت

مرا با عشق بازی عشق بازیست   نہ با حواس و وصلت کار سازیت
 جہاں عشق مارا مبتلا کرد   چہ باشد وصل حواس ایچ بازیست
 اگر بارود دریاں ہست کالیے   حقیقت دال کہ این عشق مجازیت
 ز عاشق گریہ و عجز و اسف   ز معشوقہ تکبر و سرفرازیست
 فدائے یک نظر ہر دو جہاں باد   بر آں غمزہ کہ غمازی غازیست
 کنار و بوسہ عاشق را ہونیت   و گر ہست عشق نیت این دیر گذار
 لب تو با ہم آلودہ گشت   نگار نیت غم جانم نازیست
 حدیث عشق عاشق را چہ نسبت   چہ عقل بوعلی و فخر رازیست

محمد عشق کلپا کب از است

محمد عشق بازی بے نیازیست

میگوں لب مرا صفا نیست   آں بایر عزیز را وفا نیست

گر تین زند حلال را است   و رد دم بزخم مرا روا نیست

ای ترک ز غمزہ تیر کرش   سینہ طرف ہست ترا خطا نیست

۱۔ حضرت اکبر یعنی این غزل را در جوامع الکلم در موقوفہ روزہ شنبہ بہشت و پنجم ربیع الاول سنہ ۱۰۰۰ شریک کردند۔

عشق آمد و قتل رخت بر بست   درد آمد و طایر سو انیست
فریاد از آن جوان خود کام   میگویی نیک راجز انیست
من عاشق و مبتلائے یوم   هر چند از و بجز جفا نیست
تو وعده بکن خلاف یسار   کایں وعده بجز برای نیست
آں به سیرین وجہ و در بر   در عالم دوستی دو نامیست
بوالفتح اگر تو عشق بازی
در نزد حریف جز وفا نیست

لب میگویی او پیمانہ ماست   تشکال جعد بند پیمانہ ماست
شکستہ خاطرے دارم چراغی   کنوز غیب در ویرانہ ماست
خیال زلف و رشب آتار یک   بہ تہائی ہر افسانہ ماست
مرا فرازی چمی بازی برین جعد   فراہم زلف تو از شانہ ماست
نہ باشد سرور ہر گز گل و بار   مے با بار و گل در خانہ ماست
اگر عشاق را دانی نوائے   کمال نغمہ در سر خانہ ماست
بہر جا کہ لطیف و خوب طبع است
محمد عاشق و دیوانہ ماست

دل و دین در خیال آن جوانے است   کز و تاراج شد ہر جا کہ طبع است
ز گردش چشم او این دینہ آمد   کہ ہر خطہ شغلے ناتوانے است
درون خانہ خمار بہ نشیں   کہ از اندوہ و غمہ الا انے است
اگرچہ غمہ اش تر کیت خویریز   لب میگوشن تاثیر نمانے است
کہ از ہر کہ رویت تیز بیند   کہ تہکانا و کاندہ بر کمانے است
ہلال ابرواں دیدم بشائے   کہ قرص بدر نزدش نیم مانے است

میگوئے لک نیک

یقیناًں ہر دلب برہم نہاں
لب و دندان و آں رخسار و او
شدہ بے شک گمانے درگاہ
گو اہی میدہ کر حق نشانے است
محمد پند و بوفستج خود را
خدا را در نہاں پیدا جانے است
عجب دارم ازین مردم کہ گویند
کہ در چشم تباں مہر نہاںے است
بحق الحق دیدم آشکارا
کہ مردم چشم من عین فلانے است

گر گرفتہ درو

اشک

تا دینے

مرا با ایں جہاں کاے نامدہ است
ہمہ عالم گرفتہ است در و اندو
خراب است تہ فخر خمار نامدہ است
جوانے مست و میخوارے نامدہ است
انہیں وحشت کہ رہ جاغم گرفتہ است
دلم رامونس دیاے نامدہ است
نہ بنی خبر و باں را و نساے
بجز یارے جفا کاے نامدہ است
درخت خوش وے از بیخ افتا
دریں گلبن بجز خارے نامدہ است
نمی کارند جز خار مغیلا
ورخت شادی و رد و در چنگ
بجز خار خشک باے نامدہ است
نہ بنی شادی و رد و در چنگ
جہاںے خفتہ اند در خوا غفلت
دکان دعوت و ارشاد بر بند
بجز وضع و دروغ و اقرار نیست
درین ظلمت سر روشن چنین شد
ابو الفی ازین عالم سفر کن
وے ہتیار و بیدارے نامدہ است
ضرورت شد خریدارے نامدہ است
بلے و نیا و دین و اے نامدہ است
محمد ایچ رہ کاے نامدہ است
ومیدہ است صبح اسحاے نامدہ است
الا کیسود را از اطل و عرصے

جہاں را نامدہ است آے نامدہ است

و ان تنگ اورانے کشادہ است
کہ ہر لفظے شکر پائے قنادہ است

بے پیر فلک را بود تلو سید
ز گیتی چوں تو فرزندے زاده است
شکال جسد او مشکل بلائے
کہ پائے دل کسے زو کم شادہ است
خوشم از دل ترا کیس دوست دار
خوشم از چشم کو عین و داد است
زبان من چہ بس شیرین زبانت
ہمیشہ نام تو در گفتم و یاد است
بگو دشنام یا فراشنائے
کہ عاشق را ازین خوش تعبیا است
پناہ کہ میری چوں نگیرم
کہ تمکیہ او ست برے اعتماد است
بہ نخل میر و قدے راستم من
بلند است او کہ بائے الیاد است
ابوالفتح تو زرد عشق می باز
بگرداں مہرہ بر تو اعتراف است

محمد راز تو نے آرزوے

مگر بینی کہ سبر و نہادہ است

مارا نظرے براں جواں است
کو چشم دل است و عین جان است
لعل لب او دے مکیم
از آب حیوۃ خوش نشان است
شیریں سخنے است آن جواں
گوئی شکریت پر دہان است
از شہد و شکر کہ بادہ سازند
از لعل لبش ہمیں چکاں است

فلطیدن چشم او نظر کن

مغھورے مست نا توان است

ہر کرا جانش نیست جاناں نیست
ہر کہ بادہ نخوردستان نیست
عشق بازی چو خوب خوش گزشت
لیکن ای یار ہل و آسان نیست
عشق بر خال و غد نہیب دین است
ہر کرا عشق نیست ایماں نیست
درینا بد جسم عشق کسے
آکہ بیرون ز غوش و خوشیاں نیست
کو کہ تن را سپرد پر چو گاہاں
جز کہ مشتاق زخم چکاں نیست

تراجمی دوست دارد

نیکیاں رحمت خدا بستند
صل اذہم سلیلہ وال
نیت کس را بریں سبیل سبیل
برہمن و شش پیش جان آرم
ایں سرین لبند و جعد دراز
جعد او برہمن چو ابدائے است
درد و درد و بہ ترا ہمہ درد
گر چہ سیری ز عشق توبہ مکن
ای خوشاں مرد آنکہ گردی کرد
آنکہ بے منقبش تو اں اسود

آنکہ او پست نیت جانست

سیاہ لبناں

غیر وہاں

ای محمد بدر عشق ہمیر
وصل احباب کار آسان نیست

بے درد و سوز عشق ترا اعتبار نیست
با درد و سوز ہست دلم را موانست
از لذت وصال نصیبے اگر رسید
مرد قمار باز کہ جان و جسم باخت
کشمیر و یا چگل کہ سخوباں نشان دہند
تا چند بھو کس و کسے مر نہ ازے
گر بوسہ دہی ز جہالت چہ کم شود
برجن خویش شیش منازای جوان من
دروصف جعد او چہ زباں را کنم دراز

جز کہ بیاں

باب رحمت کشا وہ دربان نیت
بر سبیل است فلان مہبان نیت
آنکہ او پست نیت سبیل نیت
چکنم دوست را چنہاں نیت
جز کہ ماہ سیاہ و کہساں نیت
طور را بر شدہ پریشان نیت
ہیچ گونہ امید دربان نیت
منکر عشق جز کہ نادان نیت
آخر الا مرزاں پشیمان نیت
جز میں روے خوبے باں نیت

بکوش گزشتی و شرمی منی کنی
جز عشق روئے خوب تر ایچ کار نیست

سرو را هر بار سرافراز چیت	چنگ را این ساز و این آواز چیت
گرنه خواهم بوسه از تو بدو	بر خیال و هم چندین از چیت
این جہاں را سر بسر دیدم گوں	سفر و بی ماند و است در باز چیت
گرمهری و دنا بوسه زدی	خوب کردی و انگه ای کاز چیت
جز خدا اگر نیست دیگر را وجود	سر چه باشد استنار از چیت
عشق گر عین وجود ما بود	عاشق و معشوق را انباز چیت
گرترا با یار خود شد اتحاد	آں تویی و این منی را راز چیت

لب بلب و دم تنک تر بس بک
قل محمد لایحوز و جان چیت

هر که آمد دید چمت مست رفت	هر که دید آن مست را ز رفت
دل که بت رویاں ز من بر بود ند	بر مثال ناو کے از شست رفت
هر کجا سروے به بتانی برست	پیش بالایت چو آمد پست رفت
دل مرا صید و گیسویش شده است	مرغ جانم از قفس بر جبت رفت

شب خیال صل او آمد رواں
هر چه جز تو بود از دل شست رفت

دولت عشق را زوانے نیست	وصل معشوق را ملائے نیست
عشق را شب و اینظر مداں	عشق را صورت و مثاے نیست
عشق ہم خویش خویش را زادت	پدر و مادر عم و خاے نیست
عشق را دوزخ الیتیمه داں	صدف و بحر در خلائے نیست

م عشق نامور

ہر دو لب حلقہ است
خط وسطا
تا توہین راہزن

عشق را عیب عین عینی نیست
عشق را نامور ز امرے نبود
از لبش بوسہ بنحو اسہم من
ہر دو لب حلقہ و خط وسطا
آنکہ از غلشتن بدر شدہ است
منم آن عاشق کہ بے غرضم
حاصل عشق ہستہ بہا تے
عشق از وصل و ہجر بیرون ہست
عشق مرغے است از قفس بریا
آب اندر سحاب نزالہ بہ بست
عشق را باد وئی و با بے نیست
عشق را حرم تے جلا بے نیست
وہ چہ خواہم کہ جز خیالے نیست
قاب تو کس جڑا میں الے نیست
دعوی وصل از دمجا بے نیست
جز کیے بوسہ ام سوانے نیست
طلب عاشقان وصالے نیست
عشق را فصل و اتصالے نیست
جز کہ او صورت و شکالے نیست
صورت فعل و انعالے نیست

امحی سخن ز عشق گوے

عشق در رسم قیل و قالے نیست

مرد معنی از جہانے دیگر ہست
زا دل شکرانہ سردارم بہ عشق
یار مارا روے چون ماہ تمام
جد گویم کار سربازیت عشق
عشق حاصل نیست از تسلیم کس
برہم کہ سگزد لطف سریت
کے توان گشتن بگرد زلف و روے
آنکہ در راہ یقین سر سودہ اند
کشنگان غمزدہ معشوق را
گو بہر لعلش ز کان دیگر است
تا گوی کیس فلاںے دیگر است
بر رخ زیباش شانے دیگر است
عشق باز از انشانے دیگر است
ایں سخن را ہم بیانے دیگر است
چوں ہی بنیم جوانے دیگر است
زانکہ شانرا پا سبانے دیگر است
ہر سرے صاحبقرانے دیگر است
ہر زماں از لطف جانے دیگر است

عالمے رادل بشد از غمره
این چنیں تیر از کمانے دیگر است
با گرو ہے شد محمد خوب دید
کمان غریزاں را نشانے دیگر است

این باز و کرشمات کہ آموخت
صد پارہ دے شد و کہ اندوخت
من سوخته ام نہ مہر شمع
این آتش غم و گر کہ افروخت
تن چوں نہ خشک شد نہ جہراں
دل ز آتش در خوشین سوخت
لیکن نہ خرد نہ نیم جو ہم
مجنون و جہاں اگر بیہر سوخت
باحن و نمک بد است مخلوق
آں شیوہ و شکل را کہ اندوخت
ایں دوش زدن بنا ز و غمرہ
لب خندہ کروت کہ آموخت

جانے کہ ز عشق باز باشد
بوالفتح گلے است یا کہ کمیوخت

شراب عشق در میخانہ نیست
کہ اورا جامے و پیانہ نیست
بود جائے یکے جعدے دراز
کہ اورا عاشق دیوانہ نیست
سرود عشق را چوں قول عشاق
نوائے نیست ہم فرغانہ نیست
در یغ آید کہ خوبے شستہ باز
چرا مرغ دلہ را دانہ نیست
ضرورت میثوم رسوا بہر سو
جہاں چارہ و مگر بہانہ نیست
بود شمعے کہ در عالم برافروخت
کہ بہر سوختن پروانہ نیست
زہے جعدے کہ دار و شہسوارم
کڑاں افسانہ خالی نانہ نیست
دوسرہ قطرہ ز لعل او یکید است
خمے نہ بود کز و میثانہ نیست
مرا دیدہ شدہ زان چشم غلط
کز و در ہر طرف متانہ نیست
کسے از جور یار خویش نالہ
مگر حمیریت غم مردانہ نیست

تن چو یک خشک شد
نہ جہراں

تا
بر

تا
باز

مختار آل کیسونداد کدام موعود اور اثنائے نیست

ما نسیم خرابی و خرابات
خوش شسته شرابها نوشیم
صد تقویٰ و زهد را فروشیم
نوشیم چو دامن باد و گرم
در حالت بے خودی وستی
جز و صدف لبست ہر آنچہ باشد
جز قامت او کہ چون الفست
وستے بمیان او نہ سادیم
دیدیم کہ گلستان و گلخن
بر خواجہ مے فروش زخم
خندیدہ سخن گفت با من
آں مسجدے نیست در کشاوہ
این شاد مے بنام نوش است
تقویٰ و صلاح و کف و ایمان

ما نسیم شراب و یار و طاعت
لا نسیم ز یک و گز تر بات
یک جرعه خوریم از عمو غصبات
لابد کہ بلا نسیم از کرامات
گوئیم اگر چه صد دلالات
از ہر دہنہ کہ بہت خرافات
قد و گیر نیست عین الایات
چیزے بمیان نہ بود سہیات
پس گلخنیاں شدند سادات
گفتم قدم قدم بے مالت
دستار فروش و این ریفات
تا ای تو پنجمس اوقات
می بایدت باخت اعتیارات
یکجا نہ شوند خالق و لات

بوالفتح محمدی تواتر
بر شاد و سلام و صلوات

لائی

تو

یکدم بیا در برشیں از دل شنایا خواست
ز آن چشمست او نگہ لطیفہ مردم ہر طرف
ای شمع رخسارش تراکز تو جہاں روشن شدہ
بہر فریضہ تنواز جاں دعا با خاست
و ان غمرہ را بنگرکز و ہر سوبلا با خاست
وے لعل میگونش چو گل از توصفا با خاست

انگور بتانش بہ میں باب حکایت میکند
 تو مہرہ بازی میکنی و انعم مقامی بیشہ
 ہر دم ہم آہم آنچہ از سر مو ایا خواست
 اکنوں نمادہ معتد از تو دعا ایا خواست
 تا گوشتانی رازند از من نوا ایا خواست

بوالفتح گر عاشق شدی میوزا کنون مبہم
 از سینہ عاشق ہمیں درد و بلا ایا خواست

قربان آں کمانم کو عین ابروان است
 چشمش چہ شوخ دیدہ است ہر لحظہ ہر طرف
 سرکشہ آں لبانم کو صاف مے چکان است
 مردم خراب کردہ است او قنہ جہان است
 من گلبنہ نہ دیدم بے رنج زخم خالے
 سیلاب چشم عاشق غرقاب آب طوفان
 کوہ سرین جودی آسجا قر جان است
 زندیق و ملحدے شو دنیا ہمہ چنان است
 جزیں دگر نہ دارم حاصل ازین جہاں من
 ایماں میان سینہ جاناں میان جان است

درد و مرا حیا لے لب بر لبش نہاوم
 بوالفتح را پیرسی گوید ہاں گمان است

مست و خراب نیم شب سینہ کشاں را آمد
 سر و بار آمدہ است سب و انا بار او
 جامہ بکشدادہ ترخوے جکاں برآمدست
 ہر کہ بدید و رورش از تہ پاسر آمدست
 ہر کہ سرین او داروے دلبری طلب
 ہر کہ نہ دیدے او ہیچ ندید و نہاں
 ہر کہ نیافت عشق او کوے و ہم کرا آمدست
 ہر چہ گویم گو کیس سخنم در آمد است
 ہر کہ ہوا طلب کند کو ز خرے برآمدست

گر تو محمد منی منکر عشق ما مشو

مرد کہ عشق باز نیست بندہ بدست خرامدہ

جائے کشیدہ ایم کہ گاہے صفا نہ داشت
 دل بجز تریشے دروں سینہ دل سمینہ پر شدہ است
 یارے گزیدہ ایم کہ وقتے وفا نہ داشت
 ای نادر گاہ کو کہ ترازو خوب چشم بند
 دروے برآمدہ است کہ یکدم دوا نہ داشت
 از جو ریگر تو بستانی روالود
 تکلیف لایطاق خدا ہم روانداشت
 معشوق نہ بود کہ جو رجفا نہ داشت
 این عالم فناست وقتے بقا نہ داشت
 جز این دگر وجودے پیش التجا نہ داشت
 وقتے کلاہ بر سر و در بر بقا نہ داشت
 بیچارہ لولی کہ سر و پاش بہنہ است

بوالفتح را خطاست تمنائے وصل شاہ
 بیچارہ مفلکے کہ جز این ابتلا نہ داشت

عاشق را شراب بیہود است
 ہر کہ جاں را بدست یار سپر
 عاشق از وصل یار ہر چہ کشید
 فارغے بے نیاز و آسود است
 ہر کہ عاشق نشد قبول نیافت
 صدق و یا کذب جملہ محمود است
 جو محبوب و طاعت عشاق
 مردک خوار و زار و آلود است
 ترک من مست نفس می جید
 دین دیرینہ رسم مہود است
 ای محمد تو طلب شدہ

یومے امر و ترا چو محبوب است

عالم حسن را بقائے نیست
 طالب وصل مرد بے شرم است
 شاہد شوق را وفا ئے نیست
 درد آشام را چہ لذت و ذوق
 کہ از تلخ تر گدائے نیست
 زادہ پیر مست بے تدبیر
 جام فخر را صفا ئے نیست
 کو دک طفل را رانائے نیست

شخص طائوس و جان روبہ را
 چنگ لشکرتہ را رباب ساز
 ہر کہہ ما پختہ سوخت خنہام ہماند
 آئینہ گشت ہیچو تیغہاے
 پارسائی و عاشقی مہیات
 ہر کہہ باد و ساخت و زار ہمد
 زینہاراں تو نرد عشق مبار
 شارب خمر را خمار بلاست
 گر ہمیری بد و عشق بمیر
 جز وجود دگر بلوائے نیست
 مطرب کہنہ را نوائے نیست
 بار دیگر و را پڑاے نیست
 مصقلہ ضائع است جلالتے
 عاشقی جز کثر از خوانی نیست
 درد اوراد دگر دوائے نیست
 شیوہ آن سجزو غائے نیست
 جز خموشی دگر دوائے نیست
 مرغ جاں را جز این ہوائے نیست

اے محمد ترا خداے بہت

جز خدا یم دگر خداے نیست

ہر کہہ باخواب بدخواہناست
 سرو من من راست میگویم ترا
 بیدے گزنا لدا ز تنگی دل
 پاکبازانے کہ می بازند عشق
 حلیہ بسوح و قدوس است عشق
 دوش میگفتند منے می گریست
 عشق را اگر صورت و معنی بے
 ای ابوالفتح محمد عشق باز
 غرق در دریائے رنج و ابتلاست
 مبتلاے غمرہ در عین بلاست
 دار معذورش کہ دروشا دست
 در جمال حق نظر دارند راست
 من کجا و عشق بازی از کجاست
 گاہ متی را غمی بینم بقاست
 صورت او آدم و معنی حواست
 جملہ محبوب اند عاشق را تقاست

در مندی گر کند فریاد و شور

قول لا آمن ظلم گوید رواست

شراب عشق را پیمانہ نیست
حدیث و درو را افسانہ نیست
عجب باشد اگر شمعے برافروخت
کہ گرد او یکے پروانہ نیست
ز شہر خوشیتن و از یار و ورم
خراب از خاطر و ویرانہ نیست
کے کو قد موزون ترا دید
عجب باشد کہ او دیوانہ نیست
عجب جائے استایں لعل لب
کہ بے او بیچ خم خجائے نیست
سراے خور و یانم گذر شد
تعالی اللہ چو تو ہجائے نیست

محمد در دینوشی مخور غم
دریں مقتل چو تو مردانہ نیست

میان جان من جز تو دگر نیست
زہے ذوقے کہ کس را زیں خبر نیست
بجز عارف کہ بیند روئے خواں
چہ بیند آنکہ را نور بصیر نیست
عجائب خلوتے دارم میر
من و آن یار بہت و کس دگر نیست
حدیث قد و حید آں جوان مرد
چہ گویم قصہ او مختصر نیست
گرا و در بر ترا با سے بہ خشد
ترا مردن بجز کہ پیش در نیست
بترک مست من گفتم کہ نقلست
بجز دل بیچ شے ہضر نیست
نبا شد عاشقان را بیچ محرم
کہ تن را از وصال دل خبر نیست
نصیحت گوئے ناواں را چہ گویم
کہ مولانا بجز کہ کور و کر نیست

محمد عاشقی و پار سالی
محال است عاشق لند او بنیر نیست

ہر کہ دل را بزلف یار نہ بست
از بد و نیک ہر دو کون ز رست
ہر کہ از لعل یار جائے خورد
ہر نفسے ہجو من بود سرست
ہر کہ بند شکال حب شد شے شد
گرہ عقد عقل را بہ گست

از سر صدق ہر کہ زوق دے دست زافات رنج و فتنہ بہت
گشت در باغ و گلبنے کر دم چوں تو سر دے در اں طرف کم است
ہر کہ جاں را بہ عشق جانان داد
ہیچو بوالفتح با فراغ نشست

رویف حا

نظر بر نیکو اں نیک است ممدوح
نہ باشد منکرش جز زشت و مقبوح
اما نے سید ہر لعل لب او
مرا کہ غمزدہ اش کردہ است مجروح
بشوخی بر بہت دستے زد ستم
نبودہ است جہان و وہم مسموح
تو اے زائد گو عشاق را پسند
کہ بدین می شود اں شخص منصوص
چرا مجنوں خوشا نیست فارغ از غم
مگر لیلی عمر کسی گشت منکوح
غریق عشق را با کہ نہ باشد
ز طوفان بلا و فتنہ نوح
مرا روح القدس دست پند
کہ شویا قلب و قالب جلگی روح
جمال ماہ و مہر حسن خورا
بہ پیش بت رنج من جملہ مقبوح
محمد راہ راحت بہ بستند
در درد و بلا کردند مفتوح

رویف دال

مرا سودا از زلفش کرد ایں سود
کہ جان و دین و دل شد نیست نابود
مرا از حاصل عشقش چہ پرسی
کہ جز درد و بلا و غم نفیس و
زہے لعلی کہ اں سر مست دارد
دو صد جرمہ زہر کیس من پیمود

گوئیہ
دو چشم گوئی عین پیالہ است
کہ مردم سرخوش است و دل ہایو
خیال شمع رخسارے جگر سوخت
چو پروانہ برآورد از دم و دود
گداے بردر شاہ جہانگیر
گدا کی کرد و سلطان صدقہ فرمود
قفای چند بادشاہ نام ہیا
گدا عزت و دولت بیا لود
سرن و جہدا و دیدم بلا شد
کہ شکست و عقلم نیز فرمود
دو چشم دیدہ شد مردم بچیر
بشوخی ہر کجا جانے است بر بود
محمدیار وعدہ کشتنم کرد
بکن یک منٹے پلاہ بتلازود

محمد عشق بازی پاک بازی ہست

کہ ہر کہ جان و دل در بخت آسود

میگوں لبان صفا ندارند
شیریں سخنیں و فائدہ دارند
از دل شدگان چہ باز پرسی
دروے دارند و اندازند
در سینہ بجز خیال معشوق
چیزے دگر روا ندارند
معشوق اگر چہ دادش نام
جزمح و شنای و عائدہ دارند
در پیچہ زلف او اسیر اند
امید شدن را ندارند
جاں را تو فداے خاک پاکین
ایں سنگدلاں رضا ندارند

پروردہ عشق خوشی تن را

جز منتظر بلا ندارند

دو چشم ناتوان او مرا رنجور میدارد
دو لعل مے چکان او مرا مخمور میدارد
دو گیموے دراز او کہ کردہ است خانہ او را
مرا دیوانہ میاں ز پریشان دور میدارد
دو کوبان سرن او گراں سرمایہ ذوق است
شکستہ خاطر خستہ بدان مسرور میدارد
دو دست او بنگرب و رخسار او بنگر
خوابی دل مارا بدان معمور میدارد

نمی خواهم دل خود را که گرد و مثلاًئی کس
ولیکن ز گس متش مرا مخمور میدارد
ندارد آگهی از دل ملامت گوی بی حاصل
ولیکن مردم عاقل مرا معذور میدارد

محمد خوب می بینی نهانی عشق می بازی

مگر که جاہ شیخ تو ترا بر زور میدارد

جادہ شیخی

نام

تا کر

سرو استاده ماند چو فستار تو دید
طوطی خموش گشت چو گفتار تو شنید
واں خط مشک و ام که نشد گرد روی
روشن مگر که سبزه تر گرد گل و مید
جدش کجے گذاشت ثبست تبر
مارے سیاه بہت کہ بر کوہ سمر کشید
نور صفائے عارض آن مگر لخطا کرد
شمع رخنے چو دوش صفائی خود نم
صبحے بہ صدق و صادق روشن چو روز
لعل لبش بہ میں کہ چہ مدہوش میکند
پروانہ دار گرد سحرش جان من پرید
بیمار بودہ ام صنما کشتہ فراق
از مے فروش پر سکے از لبش چکید
ایمان و کفر سر د گہے یکقدم شوند
عیسی صفت خیال تو روئے بدل مید
ما را ز لعل و خال تو اکنون خبر رسید

بولفتح وار ہر کہ شد او عاشق بتے

صد گونہ رنج و محنت درد و بلا بدید

رشد

نیم صبح گل راتازہ جہاں داد
عروس در درار و بند بخت داد
بہار آمد جہاں راتازہ تر کرد
ز گیتی گو کسے فرزند نوزاد
سلام اللہ علیک اسی خواجہ خاں
بہار آمد رواج کار برداد
گرو کا نے بذیل مطربان است
نوید وصل بر شاہ فرستاد
رفیقاں را ہی آگاہی کن
شراب و شاد و ساقی شاد آباد
پیائے کردہ پیماں پر سیا شام
ز بہر فوق مستی را کن ایجاو
بوصل دبرے سپار جاں را
نگہ کن تا شوی از خویش آزاد

چنان سوده و فارغ ہی زی
کجا کارش کشد و الله اعلم
مہر رنج و بلا و محنت و غم
مثال کہنہ پیرے خوردہ اسما
نشد بے بہ نقد وقت و شأ
نصیب ما شدہ است اینجا خبر باد

خبر بردوستان مارسانید

محمد پیر شد و العشق یزداد

محمد عشق می بازی خوشت باش
ترا از کو کی عاشق شد است نام
مراد عاشقی نام بلند است
مراد درد و غم لاف تمام است
اگر ازل دل ہستی نظر باز
شبہ و ماہر وے و کج خلوت
میسر گر شود بوسہ سبک تر
جہاں را روشنی از جہہ تست
شکار تو ہمہ شیران غنوار
توی سرست یار تو در آغوش
بدوق درد می سازی خوشت باد
خطاب سوز بر سازی خوشت باد
تو خود سرد و سرافرازی خوشت باد
تو برجن و نمک نازی خوشت باد
و گر با خوب ہم رازی خوشت باد
یکے از دیگرے رازی خوشت باد
ہنی دندان و لب گازی خوشت باد
بماہ و مہرا بنازی خوشت باد
بترک غمزہ می نازی خوشت باد
چہ راحت ما کہ پردازی خوشت باد

شدہ

نہادی وصل و ہجران را یکسو

بنقد وقت می سازی خوشت باد

آنکہ بجام عشق مستند
کہ در روع و نماز کوشند
بر لوح وجود ہرچہ دیدند
از کرسی و عرش در گذشتند
پہوش ز باد ہواستند
کہ بادہ خورد و بیت پرستند
جز نقش نگار پاکشتند
در غرۃ لامکان نشستند

از رو و قبول ننگ دارند از هجر و وصال دست تستند
 و بیایه دفتر وجود اند عنوان ازل ابد شد تستند
 از کن فیکون رستگانند
 آیند و رونقش میهند

فروغ شمع را پروانه باید سلاسل جبر را دیوانه باید
 حریف مجلس ما ساده بهتر ندیم و شاید شنگانه باید
 نوید کشتنم گر کرد معشوق مبارک باد این شکرانه باید
 مرا بر لبه خواب ده بر لب تو صاحب فتری پروانه باید
 چگونه دمن می مست گردد
 محمد ملک او میخانه باید

بجود پیش هربت روزناید نهادن سر به پیش یار باید
 ز پس انداز چوں جعد و سرین سوی المحبوب اسنچ پیش آید
 بیانا یکدم زوق برانیم نمیدانیم فردا تا چه زاید
 شکال جبر را محکم چه بندی همی ترسی و فست کنشاید
 اگر عاشق شدی ای خواجه عاقل نهرا را در دو غم محنت فزاید
 خاک شام و بس روشن صبا که سر خوش مست یار از روز آید

نظر بازی محمد اهل دل راست

دے داری که تا خوبی را باید

بمحمد امیدا برآمد صباحی مست یار از درد درآمد
 بسته در کشاده بند بختا بر غبت با فراغت در بر آمد
 قدم آنجا بر شد اے بت من سر اسرار زوایا در سر آمد

پہمی پستی مہابت می پستی   بت من بت گراں رابت گرام
 ابو الفتحا ل عشق چوں دید
 مرا معشوق من عاشق ترا آمد

چو درو عشق در مانے ندارد   فرید شوق پایا نے ندارد
 تو منکر عشق را سے مفرا   کہ این گمراہ ایسا نے ندارد
 یہ داند طعم مے و ذوق سستی   مع و تر سا کہ پیما نے ندارد
 پزاشیاں کر دہ جعد و سرینے   پس افتادہ است سلمانے ندارد
 بیاید و دل با دودہ دل را   کہ بے جانیت جانا نے ندارد
 بوزیر باز پیرایہ معطل   چو صاحب جن احسانے ندارد
 اگر چشمے نہ بیند مدم خوب   یہ میں کاں دیدہ انسانے ندارد
 چگونہ چشم بر بندم زخوباں   کہ باب القلب دربانے ندارد
 محمد میکند دعوی محبت   بریں گفتار برمانے ندارد

ابو الفتحا بغیر بدل و ایشار
 وصال یارا مکا نے ندارد

ہر کہ از درد من خبر دارد   دست بر سینہ پاکر دارد
 آہ من ہر کہ در سحر بشنود   تا دم صبح چشم تر دارد
 شوخی چشم و فتنہ باز رہود   ہر کہ در کوئے او گزرد دارد
 مہجو من مست لا شود یکبار   ہر کہ بر روی او نظر دارد
 ترک غمزہ اگر کشاید تیر   سینہ را اہل دل سپرد دارد
 کبک رفتار اگر گلبند پری   مرغ دل را پرید و پردار دارد
 حیدر او با سریں چہ می بازو   مار بکہرہ کشیدہ سردار دارد
 در دہشتہ بہ ہمت ذی نعدہ ستمہ مرزب طمٹ

نہ چہ چشم
 نہ بازو

از

سویں چہ
 سردار

ای ابو الفتح عشق ابشناس

مرد عاشق کجا خبر دارد

دیدگان را شراب خواهم کرد	جلو دل کباب خواهم کرد
نترک خود میهایم خورند	ندمتی جان شراب خواهم کرد
دست بر جعد او خواهم زد	خانان را خراب خواهم کرد
لب او بازبان بهم جوشم	شکر در گلاب خواهم کرد
اصبوری خیال ذوق برد	نام او لعل ناب خواهم کرد
نفس را گرد ریخ آید حبال	نفس را اختساب خواهم کرد

خون دل را ز دیده خواهم سخت

ناخنت را خصاب خواهم کرد

تا که با است جهان با وجود	یار از امنی شود خوش خود
من ز اندوه و درد غم نالم	یار از اطف خود نمی نهد
تو که با دوصال او نه کجبا	هم برین درو شاد باید بود
وصل را از خیال بیرون بر	هر که با درد ساخت او آسود
راه وصلش در از بی پاینت	مانده شد هر که راه را پیسود
با تو نفق است درو همواره	نقد میرنه و عده بخلود

ای محمد بن موسی هست یار

بست اندوه درد و غم موجود

برد دل را جوان تر سازد

همه با عدل راست انصاف

لعل شیرین بکام خسوده

که شیرین را سپرد فرسوده

چ
کوه سحر

نه این غزل را بر زده سینه به سینه در بغل آرد و نداند این غزل را نیز بر زده سینه به سینه در بغل آرد و نداند

تا
میتا میبست
وفاشش

مغ و در دام عشق اگر افتاد
زین نفس می نگرود و آزار
مبست امید راست خواستش
هر که تیرش بخورد و افتاد
هر چه او را شود مزید جمال
ورد و اندوه من همی یزداد
ذوق دشنام یار برد از من
راحت ذکر و لذت او را د

ای محمد بجز تو کسیت دگر

بنده وقت باش از من آزاد

تا
بنده وقت از
جهاں آزاد

نمیدانم کس بد خویش کیس چها باز د
سوارست می آید سمند حسن میتاز د
غبار از سینه نمی خیزد و جان برو میوز د
مگر آن شهسوار من بمیدان گوی می باز د
همه عالم نظر دارد بجاه و مال خود خسر
چه عیب است گرجاں من بمن خوشتر باز د
تعالی اندنگار نیان چنان موزوں و زیبای
نداند جز خدای من چنین نقشه دگر ساز د
لب لعل و سیاه خال جیش باروم کجاشد
ز بهر میکن دل بیدل و شوکر میطری تاز د

تا نگار
ن تواند

اجازت بوسه گریا بد محمد عاشق بیدل

همه معذوری دارش ز مستی گریش کاود

تا کورا

ترا از حال من آگه نباشد
سبیل و در دراهم ره نباشد
کس را که هدایت عشق کرده است
همی گره طریدا نند نباشد
بیاید خود رود به موجب عشق
ولے در عاشقی گره نباشد
بجان و دل اگر حمله کند یار
حریق سوز غم را ننباشد
جفای یار بر چشم و سر راست
برین شکل در دوش سر و قدیم
چو کودا و زخندان تو مارا
چو کور و زخندان تو مارا

بر عاشق هر چه از معشوق آید
ببخونج بخ بخر خد نباشد
سید که حبیبی این غزل را در لغو و جواص الکلم هر روز شنیده است و پنجم راجع الاول شنیده و در راج کرد و
تا ایضا ایضا

اگر طوفان آتش سر بر آرد و تباہ او تنے چوں کہ نباشد
محمدیستی مردان عشقش

دو اے درد تو جزوہ نباشد

امروز آن نگار جماعے و گرنمود عارض زدہ است ہمہ پروہ رخ نمود
یک خندے نہ کشادہ جہاں راحیات دے یک چٹکے بہ بست جہاں از آنکس فرو
رخسار گلبن است لبش شکرے نمود اے اہل دل بگوئے تو بر مصطفیٰ درود
سوز فراق شمع رنخے جان و دل خست پروانہ روشن آرد آتش ز سینه دود
ہر جا کہ بہت اہل دلے مبتلائے او ہر جا کہ خبر دے او را کند سجود
خال رخس کہ دید کہ از دین خود گشت ترسا شود مسلمان مسلم شود جہود
یک بوسہ کہ یافت از ازل سے چکا مستانہ گشت ہر دم در قصہ در سرود
گراہل بند بند ترک خطا حقن را از دین بت پرستی تو کہ بت بند نمود
از قاتلش چہ پرسی سروریت ہست جعد و سرین چہ گویم ما سے بگوہ جود

یک چٹکے نہانی ہوا فتح را بخشش

پے کوری ز بسبب علی غم آں سود

مرا باہارے یار سے بود خیمہ ہم لیگر شب کاری بود
از و ناز و کرشمہ سرفرازی است زمین بچارہ عجب زواری بود
نہا شد بدوش غرت کسی را مرا با سے وراں کو خوارئی بود
اگر درباں نہادہ پیش من چوب ولیکن با گلش خس خاری بود
بیک بوسہ دو جامی پر بہ پیمود حریف و شاد و میخواری بود
اگر چہ غم زہ تیرے بر جگر زد زلف لعل او دلدارئی بود

محمد نیکوٹے لیدہ خاریست مگر با مہ رنخے بیدارئی بود

ۛ حضرت سید اکبر جینی ایں غزل را در ملعونہ (دجام الکلم) روز شنبہ بت و پنجم ریح الاول سنہ ۱۲۸۵ ہج کردند

در عشق

حدیث عشق من افسانہ شد
ہر آن کو دید زلف پاکشانرا
عجب قہرے کہ در عشق یارب
فلاں زاد لب میگون او دید
مثال سوز من پروانہ شد
سراوشت و ہم دیوانہ شد
بیکایک آشنا بیگانہ شد
شرب در دل پیمانہ شد
عمائب قصہ در ہر خانہ شد
چہ جوش بخفیہ بر کشیدم
کہ بہر درد و غم منشاء شد

محمد از مال او چپ پرسی
ضعیفہ ناتوان غم خانہ شد

گر یار مرا کس آید
گرناز و کرشمہ بازم
بر بستہ در و کشادہ سینہ
متہ بہر نار سیدہ
در وقت خزان بہر آید
او عجز کند کس آید
ہر خند و ہوسہ یار آید
اندر بر ہوشیار آید
من عاشق و او بکار آید
کار بیت مسیانہ دوم دم
کزیو می ہنہ فگار آید

یوم

یارے کہ بکار کارناید

آں یار بگو چہ کار آید

ما یئم بیک خیال خورسند
صدہ شکر خدائے آسمان را
تو انعم بے جوان خود ریت
اے زاد پند گوے ہکمت
ما یئم بہ بند یار و رستند
مارا کہ درین خیال فلکند
لے خواجہ دمہرا چنیں پند
تو انعم دل زیار بر کمند
دو قے مکنیم روز کے چسند
بگذار کہ روے خوب سیخم

بہبودہ مخور غم جہاں را روزے دو غم عشق بائیں بخوند
در عشق اگرچہ درد سہراست صد ذوق و خوشی در دست

بوالفتح بگوئے کامی محمد

مایم بیک خیال خورسند

آن

مسلمان مرا فریاد فریاد نکرده است او مرا گاہے دلہم شاد
ہمہ کس در خوشی و ذوق مستی مرا ما در برائے درد و غم زاد
ز تو جو رستم تسلیم از من قفسارا این چنین تقدیر افتاد
ز من از لذت و شنام خواباں پریشان شد ہمہ تبسیم و او را
مرا از آتش سہراں امید است کہ سوز و خاک سازد تا برو باد
غبارے او فتد شاید براں در بدیں دولت بگردم از غم آزاد
چنان از سقف چشم میچکد آب ہی ترسم فردا فتد ز دنیا د

صفاک اندزد درد و محنت و غم

سلام اند محمد راست یزدا د

جو رجفا و یاری با یار یا ر باد درد و غنا و سوزش و غم برقرار باد
آں سرو قد مارا و اں مود را مارا عمرے بروز و سال و مہ ہشتا ر باد
آنکس کہ رنج دارد در بنجر خواہم شادی بروز گاش و قوت بکار باد
مایم و در عشق کہ با وصل نیست کا وصلش ہوس نہا یم و غم برقرار باد
شادی بروز کار جو امان عشق باز گر وصل بہت بچ و نکت بکار باد
دو چشم آموں را غمزدہست شیر مارا بروز درد و غمت افتخار باد
ہر دبرے کہ در پس آنکھ سہریں و در کوے عاشقانیش ہی سنگسار باد
اورا ہمیشہ غمت و با کس شعی غنا مارا ہمارہ بردہ او افتخار باد
سہ بروز بختنہ ہم ذی الحجہ شنتہ ہم بکرم آوردہ

بوالفتح را چه پرسی زانده و درد غم
پر وروده همین است ہمیش تنوار با
آں وعدہ وصال کہ کردی وفا بکن
جان و دل محمد در انتظار باد

دل و جانم فدائے آں جواں باد
کز و جان و جہان گشتہ دشا
خرابی ہائے ازل لعل میگرفت
خرابی ماثود زیں بادہ آباد
ندارم رنجشے از زید و از عمرو
مرا از دست خود فریاد
من آں بندہ نیم کز بندگیست
بتحریر تو خواہم گشت آزاد
من از تور و بدیگر کس نیارم
تو خواہی جو رکن نواہی بدہ داد
ترا حسن و نہک ہر روز افزوں
مرا اندوہ و غم بزداد بزداد

محمد باشدے زیں غم دہی ہم
مگر کہ وار ہم زیں محنت آباد

یے

بعد موزوں بدام بکنید
لعل میگوں بکام ما بکنید
گر لبے بوسہ زند بہ لبے
بوسہ را بنام من بکنید
ای جواں چو بادہ بخش کنید
فضلہ زان بکام من بکنید
چشم آموکہ کرد شیر شکار
حیل سازید رام من بکنید
وعدہ وصال کرد چاشت گہے
چاشت راز و دشام من بکنید
نامہ گریبوش بفرستید
بر سر نامہ نام من بکنید
بہر دین ہلال ابرو را
تا تو اں دید نام من بکنید
ای جواں پیرا بکن رحمت
زوق مستی مدام من بکنید
شایدے اکنیز کم سازید
مے فروشنے غلام من بکنید
تا زید مست غوش محمد تو
لعل میگوں بکام من بکنید

یے

یے

درخت عشق بے گل بار نبود   ثمر تلخ است گل بے خار نبود
 بوقت کارگری نہ کردہ است   ترا آں یار سرگز یا ر نبود
 شبے گرم رخ در بر بخلطہ   بجز ذوق و غوشی در کار نبود
 محب کا سے اگر عشقے بازی   پس انگہ در دو غم انکار نبود
 کسے کو عاشق است فارغ نہ باشد
 خوشی شستہ محمد وار نبود

مر از لطف تو ہر بارے دہ بند   کہ ہم در بند شاداں باد و نور سند
 دہم دشنام مارا گوشتاں سے   ز غم چندے قفا تو خوشترے خند
 بدست خویش اگر تیغے برانی   بفرق تو شود بد دست اسپند
 من از غم بودہ ام سال گرفتہ   بیاد عشق در غرقاب انگند
 دل من مبتلائے آن جوانے است   کہ سرور است رفتار است کز بند
 محمد پیر گشتی توئے سخن   ترا تا کہے بچپہ بازی و تاپند
 چہ گویم باتو من اے مرد ناداں   ندارم من دل و جاں آرزومند
 مگر کہ گاہ مردن آید مخصم   بصورت امر دے خوبے خداوند
 کشیدہ آتیش بالا بخصمی   مکر بندے ز زر کردہ مکر بند
 ز سہے جاں کندن شیریں دلغال   چنین جاوید دولت برکہ بخشند
 اگر جاں را بدست او سپارم   ز سہے عاشق کہ من باشم بخند
 مراد رگور موس نیست جزوے
 کہ ازوے جملہ غمہا شد پراگند

دل استاد من ہرچہ مرا از لطف فرماید   بد اماں گیر مش در بر کہ ہرچہ از دوست آید
 چنین حسنے کہ تو داری نمک چندین تر است   سہمہ عالم خدا سازی سخی اسخی ترا شاید

بجدا اللہ چنانستی ہم کس در تنائے تست
وگرنہ در رود جسمے کہ خواہاں این صفت ماید
ہر عاشق کہ وگرنہ عاشق کہ از گاہے بیار دنا بازی
ندانی کوزہ نو سیرت ز فرط عشق گر زاید
نیلہ از بازیگر ملامت گوئے بجا صل فید است حسن و ریت
زبان آلودہ تر و در و بد آنکہ نثار میخاید
پہر ساعت کہ می بینم مزید ابتلا باشد
بلاے درد و غم لا بد بہر رونے و گر آید

محمد مرد عقلستی چرا دیوانہ عشق

کہ ترک جان و دل گفتن مرا خواجه بفرماید

دل از سوداے زلف یازا سود
ازیں سودا ندیدہ هیچ کس سود
زبانش را خوش آنکو سود بگرفت
مگر آن شخص ازیں سودا بیا سود
نظر بر چشم خواہاں فرض عین است
کہ روشن می نماید عکس مقصود
زہیبک عشق از دوزخ دلاں کم
برآرد از دوا را عاشق اں دود
پناہ سایہ سروے نشینم
کہ سدرہ بہت ہمہ آن ظل ممدود
ترا گر حسن ہر روز است افزود
مرا این درد و غم اندوہ انسود
ز وصل اذمانے بر نخور دیم
ولیکن درد او ہموارہ موجود
محمد عشق بازی شیوہ تست
شود اں عاقبت کار تو محمود

نود گشتہ است عمرت لے بوالفتح

رسیدہ بانود در حکم مقصود

یار من شرم گیس است چہ توان کرد
کو د کے مازین است چہ توان کرد
طلب وصل زو میسر نیست
و برے پر زکین است چہ توان کرد
او نداند کہ شرمہ کردن لیک
خلقش این چنین است چہ توان کرد
ہوے چون بخواسم از لب
غمزہ اش در کیوں است چہ توان کرد
چشم ازاں رخ چہ گوئے بر بندم
و دیش عین دین است چہ توان کرد

بابود

خلق او

پند گویا ز پسند خود باز آے   بے رخس دل حزین است چه توان کرد
نقش او بر جبین جان و جہاں   ہمو خاتم گلین است چه توان کرد
عالے از جمال او بر خور و   خواجہ شیطان بعین است چه توان کرد

از پئے کہ سرین و حب دراز

میرا واپسین است چه توان کرد

خبر ویاں اگر چه بسیار اند   شیوہ و شکلا سبے دارند
ہر کسے شد اسیر ہر شکلا   ہر یکے در خیال و پسند دارند
آنکہ عاشق جمال مطلق شد   از تعین شخصے بیزا رند
جز یکے در میاں نمی بیند   و اں یکے در یکے کیلے دارند
خال و رخسار او قرین ہند   کفر و ایماں ہمارہ در کار اند
دید اہل درد و غم زدوگاں   ہموں ابر ہبہار می بارند

دل شکنیں

پہلے دہند
تھا
فریب دہند

محکمہ تو عشق باز نہ

عاشقاں ہر نفس گرفتارند

ہر کہ در بحر عشق غرق افتاد   گو ہر شب فروز و توش داد
نام مجنوں بلند لسیلے کرد   حسن سیلے رواج مجنوں داد
خوب رائے خداے خواگن   شایدے مقلے رسمد بمراد
ورنفا غم زدست آن خود کلم   می کند ظلم و می نہ بخشد داد
عشق آدم از دولت او   محنت و درد و سوز و غم زیاد
می کشم جو رومی خورم اندو   پیش ہر کس نمی کنم فریاد
باچنیں روے خوب خلق دگر   مادر و ہر کود کے کم زاد
نیست جانے کہ نیست از خونود   نیست آن تن کہ نیست و شداد

۱۔ محمد زکن کن بگذر

بایر را بنده باش خواه آزاد

شراب عشق را خفیه بنوشند متاع زہد را پنهان فروشند
زمانے خوش بوقت خویش باشند برائے دی و فردا ہرچہ کوشند
چرا بھرے بوقت خود نگر و ند چرا چون چشمہ کو ہے بخوشند
زہے دوتے بختی بے وقت کہ مے بایار نوشند و خروشند
برائے یک نظر برے خواں بے پتان محنت را بدوشند
دلا برخواست حق میدہ رضائے کہ برانده تسلیم بیودہ کوشند

محمد یک نفس آرام و انجام

کہ پستان عقیقہ را ندوشند

خداوند خداوند ابدہ و ادا مرا از دست من فریاد فریاد
جہاں جملہ بکام ما عجب نیست ہمیشہ درد و غم نیرد و نیرداد
خیال جدا و بس کین شمس را پریشان میکند اذکار و اوراد
و لم باشد اسیر آن دو گیسو ز بند بندگی شد پاک و آزاد
زدم دستے بسودم نارستان ازین راحت دلم بایںہ بختاد
تعالی اللہ کہ عشق سر و قدال بگویم راستی بوالفتح یزداد

ہمہ عالم بذوق و غور می خوش

محمد ادرت از غیر غم نرزد

کس بجز آن دل نماند کس سر امن و تراز بود گویٰ ہمیشہ غم زدہ روزگار بود
لب لبش زدم کہ از ان برخوردارم گم آسنا ہمہ خیالے و و ہمے بکار بود
از حاصل محبت و عشق چه پریم در و بلا و محنت در رخ و فکار بود

تا
برودن
نیم
نیم

خواب نانا نانا جعد افشا
تخلال جدا و بند نیست حکم

در بوستانِ عشرت خود کرده ام گذر میوہ گلے نبود ہمہ خار خار بود
 بودم بیک شراب کہ یک بوسہ لبست مست و خراب کرد ترا خود خار بود
 تیغے کہ دوشش بر سر من برزوی چشم کاں سمرقن برفتہ درین انتظار بود
 عمرے کہ برد تو ابوالفتح خوار بیت

با نند کہ سروری و ہمہ افتخار بود

شمع رخسارے مرا پروانہ کرد لعل میگوئے مرا متانہ کرد
 جوراوشنید ہر کہ در زماں دفترے بوشت خوش افسانہ کرد
 اسے کہ می پرسی چرا دیوانہ زلف خود را گوچہ ادا دیوانہ کرد
 آشنائی با فلاں کس کم کنی کاشنارا او ز خود بیگانہ کرد
 من سرود حجلہ می گفتم شبے آں عروس مست من فرغانہ کرد
 کیت کو جانہا پریشان می برد یار دامن زلف خود را شانہ کرد

من نخوردستم عرق نے آب جو

ای محمد لعل اومتانہ کرد

محمد عشق را ہنجر باید طریق جادہ بس سہوار باید
 بروں شد را بہ بینند و دروں ہم گریز گاہ را در و را باید
 اگرچہ خوبو یاں نیک خوبند جفا و ناز بہم در کار باید
 ازاں لب بوسہ گردش اشارت ازیں سوکار بے افکار باید
 مرا شیریں زبانی از کجاشد لب معشوق شکر بار باید

محمد عشق بازی شرط کار است

ولیکن عشق را ہنجر باید

جز جہد تو اسے جواں دلسند در خانہ دل بلا کہ افسگند

شمع رخ بین ہمارہ می سوزد جان و دل من فدائے اسپند
 ہر شام مراست گریہ و رنج تو صبح صفت کشادہ خمی خند
 آن جہد و سرین است کویہ و مارتاے است سبب بکویہ الوند
 ایں مردن من ز عشق تا کے وین ناز و کرشمہ تو تا چند
 با ذیل تو دل چنای بہ بستم چون خرقہ صوفیاں بہ پیوند
 تو عیب بتاں چنین محسینی گزشت مزاج تنگ چشم اند
 حسن و نکلے کہ در توان فروز و سوز دل من بگرد صد چہند

بوالفتح سخن ز عسل کم گو

نہرا و آ پنچہ بہت در آ و ند

حُسن تو نے نگار مرا عشق بنا کر د شکل تو اے سوار مرا ترک تاز کر د
 اے ہر کہ دید قبلاً ابروے آن جواں از قبیلہ باز گشت بستمش ناز کر د
 آن قدر بچو سرو رخ لالہ و ام تو از گشت و باغ ہر دو مرا بے نیاز کر د
 وی بادہ خورد ہست و پریشان ہی و نبال او نمودم دا و احستہ از کر د

الطاف دست عالم و لیکن مرا خصوص

و شنام چند دا و ز خلق امتیاز کر د

نام
تا
گر
نہ
را

اگر یار ماستی خرد مند مدہ دیوانہ و مرست را پسند
 مراد گر گریہ و اندوہ میدار تو با بیگانگان خوش باش خمی خند
 ز من آسودہ تر دیگر نباشد کہ ہستم من بدر و ورخ خورسند
 شکال جہد تو بندیت محکم کہ در ہر سبچ اش چندیت در بند
 کمند جہد تو دایہ دراز است بہر حلقہ دو صد شہبازا فلکند
 جہنما و ناز تو ایں گریہ من نظر اہ کن میان روز کے چند

نہ من مانم نہ تونے ناز و گریہ
بماند جگر بواز عود و اسپند
شدم پیر کمن در عشق بازی
مرا توبہ نمی بخشد خداوند
اگر چه آشنائے بحر عشق
ندیدم عشق را اندازہ آوند
سرم در گرد پائے مادے باد
کہ زادہ چوں تو زیارے فرزند
چو مرغ وحدت اینجا کرد پرواز
مکن کن را بسکبارہ پراگند
یکے کفرے دگر سنگر نہانی

محمد با بتاں خوش بہت خورد

کہ دید ایں چشم تو وانگہ غلطید
کہ ز دوست سجده نشین چید
کر ابا حیدر توانستہ سرو کا
ہمارہ چوں سیہ مائے نہ گردید
کہ ز دبو سے بلعل تو نشد مست
شدہ دیوانہ در میخانہ گردید
گدائے بر سر کویت گذر کرد
کہ از ہر دو جہاں یکبارہ پرید
حریف من شنبہ سرمست آمد
سرمے بے زانوام نہاد و غلطید
بخفت و بخت من بیدار بودہ است
چلویم تاج چاہشہم دلم دید
شدم در باغ و باغی خفتہ بودہ است
چلویم تاجہ گلہا جان من چید
ہمہ دیدم صفا و روشنائی
مگر نوے ز روے یار و ز دید
محمد را پیرس از عشق بازی
کہ او از جد خود احمد پیرسید

بگفت ای کو دک شائستہ من

زہے کائے کہ آں فرزند بگزید

آں جواں من جواں از جہند
من یکے محتاج و مسکین دروہند
من یکیم تالاف یاری اش ز غم
ای ہزاراں بر رخس چوں من سیند
رسم رسوایاں مرا خوش آمدہ است
نیکنا مازا بدابر ما بنجہند

ت
حقیر
دارد

ت
بہ حدش
چید

کیست کو برپائے سرو پست گشت
تا کرا باشد چنیں سنجے لب بند
دل و خواری کس کرده است خجیا
بردورت تقدیر حق مارا فگسند
عشق بازی اختیار من نبود
هر کجا خواهند سر خود نمهند
ماہ پیش کس فرو ناریم سر
لیکجه تو مرا شد پائے بند
هر که عاشق می شود دیوانه است
تو بزنجیر سر زلفش به بند

تا
بر کرا خواهند
بر سر می خواهند

است

سید بوالفتح یا وہ مے رود

گرد آور زان وجدیم چون کند

گر چه ہستم سر فرازے ار جہند
بند گشتم من ترانے دل پسند
دوستی سروتد گل کند
گلین عیش مرا از نیج کسند
من اسیر و مبتلائے ماندہ ام
نیک خا امانم چه می گویند پسند
پیر مردے عاشق یک کو دکت است
بالضرورت گشتہ است اوریش
مردمان خود جان خود در باختند
بر رخ خود برقع میداری تو چند
از خیال خال زلف و روئے تست
صوفیاں کا ندر سہائے می جہند

تا
سر فراز
ار جہند

ای محمد گر تو عاشق گشتہ

ہمچو من دیوانہ باش و ہم لوند

آتش عشق و محبت دروئے کافر و خند
جان و تن با سینہ و دل ہمو کاسے ہوتند
در بر مر کس قبائے و کلا ہے بر سر ہست
ژندہ و درد و بلار اہر با ہم دوختند
اوتاد عشق و پیر و دراز مہر و کرم
صبر بر جبر و جہائے دوستان آموختند
اے خوشامرداں جو افرودان راہ عشق او
از بجائے درد و غم را دین و دل بفرختند

ای محمد ہمو پروانہ بسوز از شمع رخ

آتش عشق و محبت در دولت فروختند

بیچارہ دے کہ مبتلا شد
 لے ہرچہ کہ بودا سزائش
 عاشق نہ بود بہ شرع ماخوذ
 این آتش عشق سوخت جملہ
 لے ہرچہ کہ بود و در و تار یک
 ماجملہ جہاں بیک پیالہ
 یارب کہ چہ دارد آں عشق
 معنی کہ صبور بود و زاید
 عشق آمد و رفت ہرچہ باست
 لے یاربیکہ من بر فستم
 لے ہر کہ نہ بخت عشق بازی
 تانہ دت درو عشق گیرد
 قوتش ہمہ محنت و بلا شد
 عشق آمد و ناسزا سزا شد
 عشق آمد و نارسا و روا شد
 یارب ہمہ خیر و شر کہ باشد
 عشق آمد و روشن و صفا شد
 وادیم کہ در و را ووا شد
 بیگانہ کہ بود آشنا شد
 عشق آمد و مرغ و رہوا شد
 کان غنم و محنت و بلا شد
 جان و دل و دین ہمہ ترا شد
 اوزادہ ز مادرش چہرا شد
 برزیت خمر استلا شد

گر دآر زبان خود محمد

کاین قصہ حریم کبریا شد

شرابے خورد و خوبے تر شد
 ز شوخی چشمستان علیطل
 خرااں میر و دسینہ کشیدہ
 سیدہ خطے کہ گرد و برآمد
 و گرم نسبتے کردم تو بشنو
 ہر آنکو قبلہ ابروے او دید
 گراز علش یکدیکہ قطرہ
 ہر آنکو دید اورا بے خبر شد
 رخس چوں لاکہ تر تازہ تر شد
 ہر آنکو دید دستش در کمر شد
 تو گوئی سبز و گرد و غنچہ بر شد
 تو گوئی کلفہ بر روے قمر شد
 ورا محراب بر سمت و گر شد
 جہانے مست گانے خبر شد

ہر اس تیرے کہ زناں غمزدگشاید جگر نیشاں سینہ چوں پیر شد
 جہاں تو دگر گئے نمودہ
 محمد را غزل وزن دگر شد

ز چشم مست تو عین الیقین شد کہ ہر کہ دیدہ اش بے عقل و دیر شد
 ہزاراں آفریں با دایریں دل کہ باد و عنبرم تو ہمنشیں شد
 اگر لطف کسند لعل لب او چرا غمرہ ترا کبری و کیس شد
 ز بچے جبد و حبیب و دامن او چمن با مشک و عنبر شریکیں شد
 سلام اللہ ای ساقی غمہا بدہ پر پر کہ قسم ماہیں شد
 من از سوئے این خود سودا کردم زیان جان و جاہ و مال و دیر شد

۳۰۲
پیر زکری

محمد از کہ شد رنجور و لاغر

غمم شاد و بیت و بیخ من ہیں شد

دل عاشق اسیر بار باید تنش آزرده و افکار باید
 لبش خشک و دو چشمش تربہ بینی بزمک زعفران رخسار باید
 باہ سرد سینہ گرم یابی تنش لاغر زار و زار باید
 غذائے او نباشد نان و آبے بخورون خون دل و رکارباید
 ہوائے گلستاں او را نباشد خوشی و کشت او در حساں باید
 دلش نمکین و سینہ پاره پاره تنش رنجور و پر آزار باید
 بیاید تا کشد او حسام مستی برائے درد و غم ہشیار باید
 ہمارے عاشقان صائم ہانند بخراہے لبست افطار باید

محمد عاشقان گمراہ باشند

برائے گم رہی سرد کار باید

تعالیٰ اللہ چسپیں برین خدا کرد
 چگویم برکہ نام از کہ پرسم
 مسلماناں مرا سرایاں سیرا
 شبے باماد رویے بودہ آم خوش
 فراق آں کلمہ پوشش تبار
 ز درد و غم نبودستم شعور
 ہوائے وصل تو مارا سبک ساخت
 نکرد دست پیچ کس بامں وفا
 کہ محبوب مرا از من جدا کرد
 نہم گردن کہ این جملہ خدا کرد
 خیزے ہم بدر و من دو اکرد
 طلوع صبح ما را در بکا کرد
 قمیص ہستی ما را دوتا کرد
 وے آں نظریۃ الاولیٰ بلا کرد
 لطیفے ناز کے مثل ہوا کرد
 مگر کہ درد و غم بامں وفا کرد

ز درد و غم محمد بر غوری تو

بہ بخور داریت ماورد عا کرد

آں چشم مست او کہ دلم نرا کیے
 چشمش بگو کہ ہر طرے نہ خط مکی
 یکسو با کنار از و کردم اتنا
 از لطف خود نہاد زباں درد ان من
 وعدہ بخت نم کہ نمودی در گنجست
 تیرے کشادہ بود بستم شکاری
 تن بازار ساخت جگر اکباب کرد
 غلطیدنش بہ بین کہ ہزار باب کیے
 دوشے و چشکے زو ہر دو جواب کیے
 آوند خشک سوختہ را پر گلاب کیے
 رحمت خدا برا کہ بکارم شب کیے
 بر سینہ ام خطا شد و ترکم صواب کیے

اے چشم رویا چہ درد آں سنہ شوق

بوفتح را ایک نظر بہ بین اکے

یار آمد بوسہ مستم زد
 خوش وقت کے کہ جام عشق
 شاد و طبلے گرم زد
 بخورد و پیالہ دم بدم زد
 در ملک عشق او علم زد
 مہر کہ بدر و غم برا فروخت

کہ مرخصم
 بخوش نمودم
 بجا پوشش
 و کلا دار

خواب

نہیں

او

اے ہر کہ بدید عمل میگویش
او ذوق عشق ہر نور و دست
خمسارہ تمام را سلم زد
برستی و نیستی مت سلم زد
آئین کس کو وجود بر عدم کرد
در عشق کسے کہ یک قدم زد
از لطف یکے کمنار بخشید
از صحن نبرد گوے او برد
ما هیچ حدیث را ندانیم
عشق آمد و جسد را و کلم زد

دلم

بوالفتح مست آن خیا لم
دوست آمد و بوسہ ستم زد

دلت تا برینے چوں نہ نباشد
سہمہ در میہانی یا ر گردند
ز درد و سوز غم آگہ نباشد
بوقت در دیک ہمرہ نباشد
بریشش جز ہمہ قہقہہ نباشد
ز بس لذت بحر خضر نہ نباشد
بجز اندوہ و درد وہ نباشد
عرسے این چنینے عاشقے نیست
ہزاراں آفسردیں بر صانع تو
چنین صورت بدرد زہ نباشد
بیام آں نہ من رہ نباشد
از و جوش سمرہ و جز نہ نباشد
بوسعت عیش آں خود بیہ نباشد
دستہ کا قند فرو کسے ز نخدش

محمد عشق بازے نیستی تو
ترا از درد و غم آگہ نباشد

منت خدای را که مرا عشق باز کرد
چشمش که فتنه باز و غمزه که غوغا کرد
هر کس که دین بسله ابرو سے آن نگار
هر کس لب خراب ترا جام با ده کرد
تو عشق را مدان که کم از دیو یا پست
امی خواجہ مقام که انجان و سرسین
هر محنت و جفا و کستم بر تو میرسد
بوالفتح عشق بازی و انکه گمان زدم
او عشق باز نیست از و اختر از کرد

منت خدای را که مرا عشق آفرید
شبها گذشت رو غنودن ندید چشم
هر یک بر آس چینه حق آفرید
دلال شوق عشق چو باز اگر مہیت
تیرے کہ ترک عشق بہمت دلم کشا
بلبل بباغ نعمت دازد و گل گرفت
در سر اگر نمار در چشم رسم عشق
بر در قفا و کشتہ معلوم نیست قال

بوالفتح شیخ کہنہ دین تحفہ تر بہ ہیں

بر شوق کو دے کہ بر غبت شدہ نوید

ما را حیات بے تو میسر نمی شود
جز نقش تو بسینہ مصور نمی شود
تقدیر خواست چوں تو مثالے دگر کند
آخر بہ فکر ویدہ میسر نمی شود

ت
م
ک
ب
ر
ک
ب
ر

م
ر
ی

چیرے ہانتہائے کمالات خود رسید
برے مزین نقصان دیگر نمی شود
حق تحقیقت است کہ اللہ قادر است
نقصان عقل راست مقرر نمی شود
بے نور آفتاب و بے روش چرخ
این کلمبِ ظلام منور نمی شود
ایمان و کفر ہر دو زاینند ز اہل
طاعت گناہ ہر دو برابر نمی شود

مارا دے کہ بود بد بکر سپردہ ایم
فساج رانیج مکرر نمی شود

وہ

مرا با جعد تو کارے چافتاد
دل و جان و نسیم قربان تو باد
خیال وصل تو باد صبا ہم
مرا خوش کرد و مسیدار ند بباد
پریشیاں کرد و گیسوے تو دل را
بنگارت برد و ہر افکار و اوراد
سرس و قد تو طوبی است و بیتان است
کہ در شیند بجز ابدال و اوتاد
دل من برد و کرد اغمازو انکار
مسلمانان مرا فریاد و فریاد
نہال قدا و یارب طلبے است
مرا بکند او از نیج و بنیاد
بخندے ز اہد و شیخ و مذکر
مرا بار رسم رسوایاں خوش افتاد

وہ

تراست عشق بازی رسم معناد

محمد تو ہیں خواد از خدا داد

دل و جانم فدائے آں جواں باد
کز و ہر جانے شور است و فریاد
کیے گوید کہ دل از نوست من برد
و گر گوید کہ جانم داد و برباد
چہ نالم پیش تو از ظلم و جورش
چہ گویم گرستم کار بیت و بید
چہ بنمای جفا ہر خط زان چشم
نہادی خائے بیداد و بنیاد

بدست یونفائے ام گرفتار

ابو الفتاح مرا فریاد فریاد

بے نیازی ناز بازی میکند
تو نیازی جاں گدازی میکند
جلد دینہارا بیغماسی بُر
لشکر نمی ترک تازی میکند
سرور اقبال می سازد بیغ
بر گلستاں سرفرازی میکند
عشق اور جان میکنم بخت
با کبوتر بازی می کند
لعل بخلمی میکند کیوت را
دل بہ ہمیش کار سازی میکند
عاشقے کو جعد اور میکند
دست برارے درازی میکند

اے محمد مر عشق او نہ

بی نیازی ناز بازی میکند

دردے کہ دوا پذیر باشد
دل بے وجہان گزیر باشد
جانے کہ ز عشق مبتلا شد
اور روشن دل بصیر باشد
چشمے کہ ز غیب باز بستہ
بینا بنود ضمیر باشد
یک لحظہ نظر ز خوب رو
اندک نہ بود شیر باشد
از دین چپ رست غم نیست
محبوب چور ضمیر باشد
مجنون نہ کند نظر بخوبے
یلیش چوبے نظیر باشد
اوسخرہ کو دکاں بدخواستہ
گر عاشق مرد پیر باشد
از گشتن با مال غم نیست
گر سروریت و سنگیر باشد
شما ہے و شنہے است دل
کو جعد ترا اسیر باشد
بردست کشتی چہ زہر و داری
گر جعد پائے گیر باشد

بو الفتح تو خواراں درستی

ایں خواروے امیر باشد

ہر کرادر عشق قوت شود
نفی ستیش با ثبوت شود

دھڑے جہاں
گزیر باشد

دش

زلف اور امثال افغیاں ہر کہ دلستے زندیموت شود
گر کشاید زباں لب شیر افصح انکس در کوت شود
بیت و شعر کہ ذکر جعد و را خا از اش فاضل البیت شود
کہ میریایم آنکہ در پست پیشگی سنگسار کوت شود
مہر و مدرا نظیر و فتنے بیت و ر بود روشنی روت شود

اے محمد زو صل و بھر ہد

ہر کہ اور عشق قوت شود

عشق باز شراب باید خورد مرست و در ہوش نجاید مرد
گر بخواری ہمارہ باشی مست لب خود بر لبش بیاید برد
نیت مقصود باوہ جزستی خواہ صافی ہوش و خواہی درد
غیرت کبریا بر آید گر چہ نبی و ولی بزرگ چہ خورد
عاشقان را بد محمد پند کہ شب و روز بادہ باید خورد

اے نظر باز ال دل کہ توئی

میر بوا الفتح گوزمیدان

عاشقے کو شراب بر بخورد خویشتن را بدست می سپرد
پردہ کبریای عزت را زورستی وے فرو برد
عاشقے صادقے است فادو کرپے یار خود ز خود برد
عاقبت خیر بادہ نوش است مست و بہوش و رخسار مرد
ہمت تو تر و دار و کہ دہر دین و آل جہان بخرد
طاہر ہمت تو تیز پرست ہم ازاں در و آورد پرد
اے محمد بلند ہمت ہا عشق را قوت کرد تا بخورد

مدح
خارہ مرد

بلبلے باش گلبنیں را بجنے
نے خرے کا خرے قنادہ چڑ

گریار رہ صف گدیرد   درو دل ما دوا پذیرد
ہنکس کہ شہیر عشق گرد   زاندوہ درو غم نمیرد
سر حلقہ پیشواے زندہ نست   آنکو پس حب دیار گیرد
بوافتح امید ما برآید
گریار رہ صف گدیرد

حن رخ تو جمال افزود   جان و دل و دین تمام آسود
بیک لخط بچکے کہ دیدی   جاں را بر سید عین مقصود
سرست خراب کرداں لب   از دورا اشارتے کہ بنود
اے واے ہزاروے بر تو   گریار تو نیست از تو خوشنود
عشق آمد و رفت عیش و عشرت   صد محنت و بچ و غم ہایو
نبیا و نہاد عشق بازی   جز و رو و بلا نبود مقصود
اے عاشق خوش بخش ملا   عشاق ہمارہ اند محسود

بوافتح نشان عشق فرما

چلویم زونہ حدیث نہ محدو

ہرچہ در عاشقیست پیش آید   گرچہ نوش است و گرچہ شیش آید
بر سر کوینہ و دودیدہ بن   زیر پس کم نہ بلکہ بیش آید
پیشہ عشق ہر کہ شیوہ گرفت   در دوا را بجلے کیش آید
اے جواں مرد عشق بازی نیست   عشق را شیر مچوں میش آید

اے محمد خدایے را بہرست

مردنابدیوں زنجشیر آید

رہیف را

نے ممکن وصف و جاتی تقریر
از دست کمندگیوانش
آں کمیت کہ مسیر و دہر پخیر
پائے دل دوستان زنجیر
استاد محلمان باہل
پیہ ایہ خستہ ران کشمیر
اینست بہشت کہ می شود
کز دیدن او جواں شود پیر
در بلغ وجود سادہ بنگر
صد گونہ بہشت گشتہ تصویر
یارا سہر ما و استانت
رفت است بریں حدیث تقد
سوئے تباں ز سر سرونہ
ورنے خرے شوی تو ای پیر

خرافے

بیچارہ و مبتلاست بفتح

تدبیرشن چہیت تک تدبیر

بش حب و سرین آں تمکنا
از لعل لبش گمے چکانت
اوبار نمود و روے لے یار
نہرست شدم بلکہ ہشیار
انستم ذوق مستی وے
گر بہت بولے کشتن ما
آہستہ تھے برآں سبکتر
من سر بہ نہم توتین مسیراں
ایں راندن تیغ ذوق راندن
ہر دو ابدی شہنشاہ محمد
تو سر پہ کنی بدیدہ و سر
سہرورد و کشتن نہم ذی الجہر شہر لے کتابت وادند

اوبار نمود
سہرورد و کشتن

سہرورد
سہرورد

سہرورد و کشتن نہم ذی الجہر شہر لے کتابت وادند

ایں عالم پر زخوبویاں است

الحق کہ پیش تست اقرار

شاد باش اے عاشق دیدار یار

غرقہ درو ریائے متی و خوشی است

سہر کہ باغبانِ شست است فاست است

جدا و دیدم رسیدہ بہر تن

سہر چہ از یارے رسد خوشتر بود

جرعہ یا ہم اگر از حبام عشق

اے کہ چندم میدہی از یار دل باز آ

سہر کہ باغبانِ شیند خیر و از جانِ جہاں

عاشق و دیوانہ گرد گم کند صبر و قرار

بمداواں چون نباشد ویدن رخسار یار

گلبنای را بر فراید و لہراں را حسن و ناز

تو نظر بر خوب داری قد و قامت بنگری

آں سریں و آں کمر آں جہد تو دانی کہ چیست

قدسی گر صورت بازی نمود دست مر ترا

گر تو دنیا می پرستی عاشق موعے نہ

پاک باز و پاک باش و پاک بان و پاک دار

نیست اندر ہر دو عالم جریکے اندر شمار

آد گہے آنکہ یار با یار

گیرند گنار و بوسہ و رکار

پس دیرے آمد و ز دوری

ز اس ساینہ ببینہ سودا سر بار

سہ حضرت سید کبر جینی این قول را در جہان الکمل در لغو فارسی و کتب شریعتیہ میں ہرگز نہ ملے گا۔

پہنجم ماہ ربیع الاول سن ۱۲۸۵ھ راجع فرمودہ اند

کا زبور آواز
بکار بود آواز

صدر راحت زان دیو برافروز
گیرم کہ زکار بود نہ آزار
از سر و برستی بگویم
چہ است دراز بے گل و آب
از قامت یار من چہ پرسی
پر بار گلے است خالی انخار
سروے است وے چہ اوارون
ماہے است وے بے نمک و آ
عشق آمد و غم ہم برآید
بر بست فراغ رخت را با
بوافتح میرا محمد
مسکین و پر غم گرفتار

مایم بدر دل گرفتار
مایم سیراں جفا کار
مایم بوجہم غسل مغتوس
مایم و خیال خال آں یار
سودا ز دکان زلف اویم
حیراں شدہ گاہاں آں شمع کار
مایم سلیم و دل شکستہ
زنجہ بردست آں سیہ مار
افسون چکنم اثر ندارد
ماے بگزید عشق لے یار
ماہم بہ چوس بہر گرفتیم
بر شکل و ذلف یار زمار

آرا
و وجد

مے نوشد و مے فروشد آن ت

بوافتح محمد است می خوار

آں جواں راست قد کثر رفتار
جگر و دل بخور وہ چوں گفتار
آں جواں کہ سہرین است ہر کہ بد
رو کند او نماید استدار
غمزہ اش تر گے است خونیز
لعل او بہت ساقی خوں خوار
گشتہ ام من اسیر زلف یکے
سخت استوار بر جفا و فکار
جعد او خاہنہ اذرا بکند
سینہا را ہی گزد آں مار
پدرش تا کہ دام بد بختے است
مادرش تا کہ ہست آں بدکار

مصور

کر دیو الفتح بس گناہ عظیم
یک نظر شد ملائے او ہر بار

ترا حسن و نہک بازی بسیار
ترا جعدے سرافرازیت کمرش
بہیں ہر دم کہ چشم چو غلطت
بیک شک دو عالم را سبازد
نہ بد در ملک بالا هیچ سروے
سز نقش عقیل ماقلاں را
اگر خندہ ز نعلب را کشاید
و اں بستہ شود ہر قایلے را
کے کو خال و خد تو بدیدست
کدام است او کہ با من عشق سازد
روائے کبر بائی در بر من
از اربے نیازی کردہ اطمینان

شنیدی این غم آزا بر آمد

بر آں کوہ میریں افتاد چوں خواہ

بدام جعد آں شب کرد و رکا
چہ شیریں بازی است این عشق باز
ہمہ شب با جوانے مست نختہ
زہے ذوق و خوشی و روح رات
و تار و ورق باشد بس بنہ
ببازی عشق و رودی ننوشتہ
مبادا شکل من دیگر گرفتار
نباشد گرد و تلخی گفتار
کنار و بوسہ ہم بود و رکار
زہے مستی خارش نے نہ افکار
ترا اگر کہ سرینے کرد سنگسار
تو خود را در جہان انس شمار

غمم آزا کہ بر آمد
غمم آزا چوں آزا

بر آں جعد شب

منم تنہا و تنہا باد زلفش   سمرے نیست گویم با کہ اسرار
گرفتاری با آزادی ماست   ترا من بندہ گشتم ز حسد
ترا سو دے جعدے گر مر افتاد   ازاں حلقہ بروں شد سخت دشوار

میرس از من محمد چون تو
گرفتارم گرفتارم گرفتار

درختے دیدہ ام سمرے ...   کہ بارش بستہ بادام وانا
زہے حسنے کہ دار و اس جو افرد   دل و ناز و کرشمہ بستہ بسیار
یہ خالیت بر لعل لب او   حبش بار و مہ شد ز اوہ بکیا
زغبان ہر چہ می آید سہ غب   درینا نیست کس زیشان فدا
بہار آمد جہاں را تازہ تر کرد   بجائے گل بستہ در و لم خار

محمد را ز حال او چہ پرسی
گرفتارم گرفتارم گرفتار

من ندارم ہیچ و لبندے لکریو یا   من بخویم ہیچ و لہجے لکریو نگار
من ندارم ہیچ و لہجے لکریو یا شیخ   من ندارم جزینا و بکشی و شرمسار
عشق پچوں کہنہ شود او دے کلم   ہر زمانے میفراید محنت و در و نگار
صدر ہزار عشق و دولت بود جان   گر میرم بر دوش آزدہ و غوار و نزار
گر بدست غیش خن من بریزی و بستہ   و تو فرامی بود ہم کار و بار و بار کار
زہراطنہ مکن روغب اکن بخت   تا بدانی روز افتادہ چہ دار و روزگار

من ندارم ہیچ
و لہجے لکریو
عشق پچوں

اے محمد بار! من گفتہ ام من بار!

زینہار از عشق بازی زینہار از نہا

ندیدم ہیچ تو یاے ست مگار   نیابی ہیچو من دیگر گرفتار

۷۰ اس نزل صرف اردیوان نمبر ۱۳۱ یافتہ شد آخر الفاظ سمرے او مطلع را کرم خورہ

ندیدہ چشم تو الا کہ غلطید ہر اس مزدوم کہ کردہ بخطہ کی بار
چرا شد مبتلا جان و دل من ترا حسن و نمک گز بہت بسیار
نہا دم سر جو پرور رحمتہ کن بنہ بر فرق من کف پایے کی بار
بب میگویند او مے خوارہ بہت کہ جام عشق ازو گشت بر کار
محمد جان و دل را تو سپر ساز کہ ترک غمرہ تیرے میکند بار
مثال قلاب تو سین است لعلت میانش حلقہ کردہ خط پر کار

ت

ابوالفتح ابوبس کن محمد

زبان گرد آراز اظہار اسرار

دل بل آرام دہ جاں بجواناں سپا خانہ بیغمانہ روخبر بات آر
یک قدمے پر بخش لذت مستی گیر تانہ ناسی کہ صیت مقصد و مقصود کار
خانہ طامات را نیک مرفع کن کشاک تر بات با سخت مشید بر آر
زاویہ زور را زار تر زویز باش زامد و عابد بگرد مہچو یکے زار و خوار

گرچہ محمد شدی مثل حسین و حسن

دل بل لا آرام دہ جاں بجوانے سپار

دل بخرا بات خرابی سپار بر سر خم خوش نشین برقرار
شاہ خرا بات نگر دی صدق تانہ شوی بر در خمار خوار
جامہ تقوے بیکیے جام خر باز تو دستار گردن قدمے دست آر
حاصل دنیا بجوے ہم خمر بادہ بخور وقت بہ مستی گذار

پیر

ابوالفتح ترا نیست جز این شیوہ

خمر خوری غم مخوری از خمر

غنیمت دار خود را لے برادر دے بارے زیبا خوش برادر

خیال و ہم را در گوشہ نہ
بنقد وقت خوش باش لے براؤ
دے چنداے سپرداری شمرده
بستی و خوشی آں را بسر بر
ترا باید کہ غلطی در بردوست
و گرنہ او قنادہ باشش بر دور
بساط زور را بر پیچ و گرد آں
کہ دکان رفتیم ہست و نہ زر
اگر سر را بازی خود حریف است
سرت باز نمی دارد و برابر
قد موزوں او سخی است سرو
لب میگون او شہدایت شکر

محمد چوں ندیدی غیر حق را
بکن تخریمہ گو اللہ اکبر

ہر کرا با جعدا و فتادہ کار
ہرچو من دیوانہ گشت و بقرار
کاد
ہر کرا ادبار و اقبال است بکا
رست از افکار و از رنج و فکر
گر ز جور یار نالیدن رواست
معنی فاضلہ چہ شد اے شرمسار
با جوان من شبے خوش بودہ ام
بوسہ بود و یکدو کاری با کتار
او ہی از ناز می نالید زار
عشق من افروز ترے شہ پایدا
گلبن جانم ہیں شد ناز و تر
بوستاں را تانگی دادہ بہار
لعل میگونش مرا یک جود داد
مدن خرم و لیکن مست مست
مست گشتم لیک متے ہوشیار
مست متم لیک مرد ہوشیار

شاد باش لے سید الفتح ما
عشق می باز و لیکن با وقار

مہت در سمر ہا ہوس بسیار
میرے در حضور حضرت یار
یار اگر وقت کار یار نہ شد
نمیت اندر حقیقت او خود یار
ہر چہ خواہی بکن تو بر سر من
کردہ ام من بہ بند گیت اقرار

سالمہا شد کہ عشق می بازم نیست حاصل مگر کہ درد و نگار
عشق آمد و جو درخت بہست بیچ گمناشت جز کہ نار و زار
بر دل تاس اگر غمے نبود بر دل بندگان خویش گمار
کنم از عشق یار تو بہ ولیک زلف بے جان نشیت برنجیا
فہم عفت لم کہ باقی است عشق بہت اعجوبہ و گراں کار
عاشقے گروصال دریا بد در و غم دردش بود بسیار

اے ابوالفتح ہر کہ عشق بابت

از ہمہ کار اشد و بیکار

ندیمم این چنینی یاے تنگوار ندیمم این چنینی خوبے دل آزا
بریں نکل و شامل خلف وعدہ نژاد ادرے کو دک و گربار
ہمہ بیگانگی با آشنا یاں سہمی از دوستان سہوارہ آزا
ندارد دوستان از دے نصیبے مگر درد و بلا و رخ و انگار
بلاے من بہ بنید اے عزیزاں دل و جانم شدہ اورا گرفتار
برودہ جان و دل منکر شدہ زل کجا گیر و کسے کیں گرداں کار
ندارم پائے گیرے دست آویز بہاندم من اسیر آن ستمگار
چہ گویم تا چہ تہ شوخ و دیدوت مرا بوسہ و ہر چہ نک براغیار
نباشد این چنینی سر دے باغے چنینی موزوں و زیبا لبکے قفا
ندارم تا چہ انصوں خواند بر من ہمہ شب این دو چشم مست بیدا
محمد دست او سر یاد فریاد گرفتارم گرفتارم گرفتار
مرا سہوارہ عجز و گریہ زاری ترانا زو کرشمہ بہت در کا

ابوالفتح چاہی نانی ز جویش

نہ ۳۰
گویم کہ کجا کرد
پاکیزو
ندارم

کنوں ہاں بس کئی گفثار و کردا

ہر کرا با جعدا وافتاد کار رفت از خود شد خراب و بقیار

حالت دشوار مارا بسنگرید تا چپچپیدست مارا روزگار

لعل او میگوں است من مستیم نقل گازے بہتے اں لب بنگار

شاد باش آن شراب لعل او مست می سازد و مرانی از خمار

وصف آن لعل و دہاں او شنو لعل او میگوں و بہن سکر نثار

در پس کوہ و سرینے ہر گرفت مدبے است او مدبے پس نگار

قد موزوں شکل زیبا و چومہ رخ چو لالہ لب چو پستہ گل غدار

چشم خنداں جہتہ اماں تر ز خور ای محمد تو زبان را گرد آرد

آن حریفے نیت کو در وصف تست

تو نہ کا سجا ترا باشد شمار

اگر معشوقہ چسیدست و ربر تنہا ہا ہمہ گرد و میسر

زہے جاہ و جمال و سرفرازی کہ گر میرم نہادہ بردش سر

مرا خواہی خواں خواہی ز خود راں نخواہم من کہ برگیم سرازور

ز خون من بکن صورت وصالے بکن شخصین را یکجا مصور

قد شیریں تو از نیشکر بہت رخت تا یاں تراز بدر منور

بتا پیرایہ زیبائی از قست جوانی ہم ز تو آراستہ تر

کر شتمہ ناز تقسیم از تو گیرند فریب شان ز تو گشتہ مقرر

شراب بخودی آن لعل میگوں کر آن یک قطرہ ہست آن جام احمر

نبودہ در پیالہ ہیچ مستی نبودی کز مثال بدرافسر

محمد خوب را ہم تو شناسی

نگار

از بے جا

خسیت

جلال

کلام است از خدایا انیمیمبر

ترا حسن و نمک حق داده بسیار	مرا از جان و دل کرده گرفتار
دماں تنگ تو گوئی نمکدانست	لب شیریں تو گوئی شکر بار
ترا قدے است چوں سرور و آفتاب	کند و رگستان چوں کبک فرتاب
گدائے برورت آمد بخت مستجاب	مرا تو آں گدائے خویش شباب
اگر بیند رخت آں شیخ زاهد	فرو و آید از و آں حباب پندار
کجا آن سخت و آں دولت کے حق داد	کہ میرم برورت با رخ و آزار
بیاراں گرد بستانے نگر و دم	کہ کوی تو مرا بہتر ز گلزار
مبادا بر دے در دے کہ مارا	ندارم مونسے نے یار و غمخوار
محمد راز حال او چہ پرسی	کہ مسکینے ورنج وے است بیگنا
مرا صوم دوام است اے برادر	بوصل یار خواہم کردن انطا
نباشد پیچ خوبے بے جفا	ندیدم گلبنے بے زخم خا
اگر شعرے کنم در مدح لعش	مجاور گردے در کوے خمار

ابوالفتح ترا ورنے نباشد

مگر نظمی نویسی بہر آں یار

عشق بازی نیست بازی ای سپر	عشق بازے بہت کارے با خطر
عشق بازی گفتہ ام او توں	عشق بازی راست مخلوقے و گر
جان و دین و دل بیاز و کنش	مننے بر خود نہد یا بر جسگر
سرو قدے ماہ رے گل عذار	سیم ساقے مہ جینے لالہ بر
یک شبے ماہر و کیجا خستہ ایم	بود بوسے و کنارے یک و گر
ہر چہ او فرمود من داوم بدو	من از خوشنودا و خوشنود تر

برود بخیر نفر

عاشق و معشوق نامے کردہ ام
ہر کے راہر کارے آفرید
ہر دو یک شخصے است و اند ذوالبصر
عشق بازی را بدر و یک سپر
فارغ و بے درد بودم از کجا
ایں دو چشم یک بلے بزرگ است
اوقتا دہ بر جہاں او نظر
عشق بازی نیت کاے مختصر
ہر کجا کاریت یلے سہم بود
عشق را یلے نباید کم نظر

از محمد پرس حال عاشقان

عشق را باید جوآنے کم حذر

زلف
ز قیاس

اگر سوداے زلفے ہست در سر
چہ پاک از طعنہ و طنز ز قیاس
غم سود و زیاں لے خواجہ کم خور
اگر معشوقہ خوشنوست در بر
بیانیکدگر عیشے بر نسیم
ہمہ عالم را و اساعتے باد
کو شنید یا سیمیں تن برابر
زوی محروم ماندہ کور و ایں کر
کہ گشت بلغ ہم باے میسر
ز سہ روح و نہیے راحت سرکار
محمد را فردا آری چو در گور

ندانی گر کیے مردار مردہ ہست

عکس

بجاناں داد جاں شد زندہ از سر

مے انگور شد ز من مشہور
شاہد از رواج ما و ادیم
خانہ می سر و شہم مذکور
جاہ و جان با خیم ہم از دور
عاشقان را ملا متے مکسید
خوب را ہیں وے بنیک نظر
ورنہ باشی سیاہ رو ابے نور
جن بودست یا فرشتہ و حور
پرتو حسن یا حسیراں کرد

یا فرشتہ باور

غمره اش از کس نبزد زخمی چشم رنج گشت دل مخمور
شاد باش آن دامن تنگزد هم بوجم گمان است دل مسرور
سرور تو طلبند بهمت شو از چه بجن می شوی مسرور

یا محمد مہین حکایت گو

باد صاف ساوہ منظور

سوارست می آید کلاه کج نہاد ہر دہن تنبول پر کردہ قبا حے حسن انداز
ہر آنکو دید یکبارے بسوگندت ہی گوید نزا ید مادر گیتی جو آنے ایں چنین دیگر
بجہ اند چنانستی کہ ہر کس در ناست ولے فموس می آید نداری تو وفادار ہر
لب میگون تو یار ہمہ کس یزباں گویند کہ لعلت پاک پاکیزہ چکد زو بادو احمد
نمک حے کہ تو داری جہانے مبتلا نداری با کسے سر خوش سخا نی بیج را در بہ
وگر در بر میسر شد زہ دولت زہے عز وگر نہ زینہار از تو گیری سر ز پیش آن در
نہراں آفریں بادا نہراں شاد با شہا کہ من معشوقہ دارم نہ شنید با کسے در بر

محمد آرزو دارد کہ خوانی بندہ تھم

خداوند امیر کن مرا این دولت کبر

اے چشم شمع دیدم مردم تو شرم دار در ہر طرف چہ غلطی ہر خطہ مست دار
ای شیخ و اے مذکور اے زامہ کہن بہر خدایے را کہ ز من پسند گرد آرد
تضع وقت کم کن و تشویش را مد تو خود بوقت خود شود ما را بمبا گذار
روزیکہ عرض محشر آزادگان شود جزم و عشق باز نیاید و لیں شما
اے طالب نجات تو دانی و این نجات با آتش محبت ما راست کار و با
ای عورت عتیقہ و اے سرد پار سا در عشق بنے زراع بود مرا بوسہ و کنا عقیقہ

تو با خوشی و عیش فراغت بباش خوش

بوالفتح راز محنت و درد و غماں سپا

من گیرم جویباراں سر و قدے در کنا
راست گوئی بہت سرفے و رکنا رجو بار
کشتنم را وعدہ کردی موجب تاخیر حیرت
نقظر برد ز فداوہ ماندہ ام شتاق وار
از لب میگون او گر قطرہ میچکید
عالیٰ سرست گرد کس نمازد ہوشیا
تا سرین و جہد او دیدم پریشان گشتہ ام
بر سر ہر کوہ و بازارے و کوہ و کوہا
نکار جان و دل ایشا کر دم بلکہ دین را با ختم
یاد گلے زان رخاں مارا نمازد جز نگار
تا چہ خونہا خورده ام از بہر این شیریں بہا
وہ زبان چپ و شیریں ہم نبودہ سازوا

ای بوالفتح محمد صدر دین گیسو دراز

مختصر کن چند نالی قصہ خود گردار

ہر چہ از دوست آیدت بہ پذیر
گرد ہر رخ و غم ہم پیمینہ بگیر
گر ترا دوست دوست میدار
نہیست جز این دگر ترا تدبیر
بندہ بندگان حضرت شو
در صف عاشقان بباشا سیر
جہد او خانہا پریشان ساخت
وہ کہ ہر جا بنے از دست نفیر
اے کہ از روے غوب بستی چشم
چشم بندی کن خراب کردہ بصیر
عشق بازی اگر محسوس داری
درد و غم را بدل بساز خمیر

عشق بازی ہوا پستی نیست

عشق سلطانت بی شریک ویر

رؤفنا

شعاع آفتاب مہر افروز
برآمد صبح گہ روشن تر از روز
فروغ شمع از پروانہ پرسند
چہ گوید جز مزید سوز پر سوز
سہ بروز مجہد ہم ذی قعدہ شنتہ رقم فرمودند

نقد رہو جو دے جامہ دوزند
بلا و غم لباس ماست و دردوز
مرازیں سرو قامت رویے گلگون
ہزار تازہ ہر بار است دردوز
بہر سینه است دل شیر غمگین
چگونہ جان رودزاں ترک فیروز
گزشتہ است دینہ فردا تا بیا یابد
بنقد وقت خوش می باش امروز
محمد خیرہ کردہ است دیکھو فصل

شعاع آفتاب مہر افسروز

اگر چہ پیش رفتی کہن ساز
محمد با جوئے عشق می باز
کنارش گیر در بر کردہ میدار
بہشتے کردہ با حق باش ہمار
دلا در دیدہ فیضے ہم از ان گہ
یہ نہانے حریفے کردہ دم ساز
صفت پیری چو آہن سرد باشد
بتش عشق گرمش ساز بگداز
بل کن صغف پیری را بقوت
جوئے باش سرمست و سرافراز
جوئے را بر کن ایہا الشیخ
کشیدہ سینہ پانہ بعد نماز
بسا سینہ سینہ لب لب نہ
گیر از وے نفس چوں نفع اعجاز
برہنہ کرد پیرا ہن بروکش
کنار یکدوئی و بوسہ با گاز

ابوالفتح امین است عاقبت خیر

ترا با ہشتیاں کردہ اندام ساز

شادی بر روزگار جوانان عشق با
فاغ زبوننا بود از خویش بی نیاز
دل بریکے نہادہ از دیگرے خبر
گاے بدوق بوسے و گاہے بدگاز
بت را چمی پرستی امی شکر لید
ابرے یار من بہ میں است کن نما
عین العیان بہ بیٹی آن عین بی عین
میکصورت حقیقت در پردہ مجاز
خانہ خراب کردی بے سجدہ سہوا

ای سید محمد و اے گیسوے دراز
لے در جامع الکلم در ملفوظ و زجرتی ایچہ اندراج یافت لے در جامع الکلم در ملفوظ و زجرتی ہنم ذی الحجہ
مستشہ مرا اندراج یافت

ن
بدل دنیا و فیض
آجہ الی گیر

ن
کشیدہ سینہ پانہ
بعد نماز

ن
در غم کردہ ابرو

بالو لے پریشاں در گوشہ گلستان ساز دے آں ترانہ عشاقِ ابرائے

سعدی نظر پوشان یا خرقہ در میان

و ادست بجی پندی آں پیر سیمہ باز

نہنگ
جوانے

در جوانی با جواناں عشق باز پس ز عمر خویش بر خور سر فراز

عمر ما در بند گیت شد بسر نیتی تو خواجہ بندہ نواز

خونداکاراں بندگاں را پرورند نیست از تو جز ہیں سوز و گداز

از لب تو خواستم یک بوہ چند شیوہ چند مکر و چند ناز

سر و دم در حسن و زیبائی شرت بیش حسن متد تو چہ بے دراز

گوشہ ابروئے تو چون قبلہ است شک ہیں افتد از انم در نماز

پند تو در دل ندارد و چوں اثر لے مکر چند خاکے ترا اثر باز

۲
سردم ارجن
نیال کمرات

عشق بازی بر محمد فرض شد

فرض عین است با حقیقت نے مجاز

مازینا بغر و عفت و ناز بہت بیار را کرشمہ و ناز

ہفت زیب و فریب بیشترک پاک و پاکیزہ باز سر اسرار

سرفدا بلند بہت باش مود را ز اور و در حپہ فراز

از ازل تا ابد نہاں میاں پردہ بر جمال خود انداز

گر تو راضی شدی بیک نظر غرت و رخ گشت آں اعزاز

خوب رویا تو خود پرستی کن خود بخود باز ہم بخویش بیا

این سیر و چشم اگر میند سوے تو من کھم از و اغماض

ور بہ گرد و لیر و شون شود باشد او ہر طرف نظر انداز

۲
مست زیب و ناز
بیشترک

من نخواہم کہ کس ترا میند

ای ابو الفتح ہسم بخود پر داز

رویشین

تو شمع حسن را پروانہ می باش	لب میگوشت را پیانہ می باش
کمند جعدا و بر حلقہ دایم است	میان حلقہ اش تو دایم باش
بیش سرو قدش پست میگردد	شکال گمیوش را شانہ می باش
ترا ساقی اگر جامے نہ بخشد	شراب عشق را میخانہ می باش
وصالش گردد رینے دارد از تو	حدیث درد را افسانہ می باش
پریشان کرد زلفش سرور را	فراہم گشتہ تو در خانہ می باش
ترا گر کہ سرینے پسترا نداشت	تو سنگین دل شو و بیگانہ می باش
چرا سوزی محمد از فراقش	تو شمع حسن را پروانہ می باش

ابو الفتحانہ متانہ سرخوش

لب میگوشت را پیانہ می باش

گر بنوشی شراب صاف بنوش	در پوشی لباس صوف پوش
گر بخندی بذوق وصل سخت	در بگری بدر و حیر خوش
زہد و تقویٰ بہ هیچ نفروشد	گر فروشی برائے بادہ فروش
بچو دریا شود ترا بگیری	در بہ شوری جو چشمہ کوہ بجوش
ذوق سستی اگر تو یافتہ	رو بے شرب شراب گیر بدوش
بادہ نوشی بہر بازار	مست غلطان شدہ روئی از ہوش

اے محمد را سخن این تذویر

است سکارا شراب صاف بنوش

خواجہ جن فہمک را ای محمد بندہ باش
گر براند از دست آں شاہ من بسیار بار
تیر ترک غمزدہ اش گر چہ خطائے میکند
ز لعلش از تاریک کے دست جان و دین دل آ
آمدہ جعد را گرا و کشاید خط آزادی دھند
مردماں برد و درج تو اگر گریہ کنند
گر بدر عشق مسبری کن مبارکباد تو
در تو سر سے بہت فون لیک فون از تو بہت
نیک خواہے گر نصیحت میکند از کار عشق
جابل و عامی شو بر حسن نو خطاں بہ میں
بادہ نوش خوش بزی و عیش مسیران مہم

برجماں گوردرو
آمدہ نو بہال خند
ماں

اے ابوالفتح محمد شفی خود کامی بہت

تو چو رویشی در ویشاں از غنجدہ باش

کہنہ پیرا شراب کہنہ بنوش
گر بخو اہی مدام باشی مست
ساعتے تیز و ہوشیار مباح
بادہ را آن قدر بباہد خورد
نوبرے را در آرد را غوش
لعل میگوش را بلطف بجوش
نقد اگر میت صوف مخوف فروش
تا شوی سچو من بروں از خوش

اے محمد مدام بادہ خوش

باش پیوستہ با خود و خاموش

رویفتم

تن خاکی من اینجا دلم در مرکز جسام غم
تن و جان و دلم کم شد نه عجب به کار کس
اگر زاهد شدی یار اباس چشم در پوشم
اگر در خانقہ آئی منم آن پیر دین پرو
اگر در کعبہ نشینی مجا و کعبہ من بزم
اگر در مدرسه داری جدل گفت و شنیدم
سخن در منطق اگر گوئی مرا آنجا کلامی است
منم واضع اصول دین محمد کیت و یوسف
اگر تو بدعتی داری خلاف سنتی سازی
اگر در اخترانستی منم استاد چیر و دست
اگر در ساز موسیقی نوائے نغمه آری
منم سر طائفه ایک مرانے و بانگے بہت

دلم در مرکز جاست جہاں آنجا کہ جانم
کسے جہاں سخن گوید من آن گویا ہے جہانم
وگر زنا بر بندہ سہمی دین را بگرداغم ^{ترتیب}
وگر در سیکدہ باشی غلام می فرو شام
وگر در تنگدہ آئی من آن قیس رہبانم
نکات علم پر دوزم خلافت را بدر شام
کہ فخر رازی و طوسی شود شاگرد و ربانم
سخن در شافعی کم کن کہ من استاد نغمانم ^{و نغم}
جمال الدین محمد راز مرطلیم پس رانم ^{جید}
چہ ساز و ہاک من سازم بہ صورت افغانم
من آنکہ میر یوپی ام صہی بادف و سکبانم
نواز صورت و بانگے ہم غزل با قول افغانم

مکاحدی

اگر تو چاکر سی چندے نغم بردوش خود غاشہ

وگر تو میر سلطان من آن سلطان سلطام

بیانا یکدے فسلغ نشینم
چہ داغہ تاجہ فر دپیش آید
شوہم خاک راہ یار گردیم
ترا کمترین حبشی غلامیم
سخن از خال و لعل او چہ گویم
کہ جاسینیم روئے یار محمد
چہ دانی تا چہ لذت دار و لے یار

گلے چندہی ازین نگار چسینم
بیاتاروی یکدہ گریہ حسینم
بود ہم درتہ پایشن حسینم
اگر میر خطا یا شاہ چسینم
بے تار یک و بے تار یک نغم
کہ سایم بر کھٹ پایشن حسینم
حکایت دوستان ہم شبنم

محمد گزید مرد و در عشق ام
بدان کہ کو د کے طفلی خرم

تباہ گشت گلزارے گزیدیم
نوائے بلبلان در گوش کردیم
نشانے یافتیم از بوئے آن جیب
جوان ماست سرے کبک رتقا
گلے چندے ازین گلزار جیب
حوای گلبنان در غیش دیدیم
نہانی ستر از سرے شنیدیم
کینخ دوستی در دل کشیدیم
نشان عطر از بوش نسیم است
مثال جیب گل داماں دریدیم
خرامے کرد سرو ما بہ گلزار

جہاں گلبنان پال دیدیم

جز راہ خرابات در گویے ندائیم
ما دامن الحمد و توحیات نگہ بستیم
جز نقطہ تلبیس در نقش بنیدیم
جز کاسہ پر خمر در دست نگہ بستیم
ما مرکب ہمت بجز آن سوئے نرینیم
ما کعبہ آفاق عمارت نہ کننایم
جز نکتہ طامات در حرف نخوانیم
جز شاہد پریشیہ و گر پیش نشینیم
جز زرد لباسات در مہرہ نیازیم
در خانہ ششدر نہ کہ بہار جوینیم

مارا تو محمد چہ شناسی و چہ دانی

آخ ز کجا نیم و چہ پیہ نیم و کیا نیم

ما عاشق و مبتلاے یاریم
گمیریم نہ ایم در عداوے
ما کلبہ زہرا بسوزیم
می باز و حب با شمشیرش
دیوانہ زلف آں نگاریم
خود را ز نگار در شماریم
میگون بے چہ یار و یاریم
زہار از آن سیاہ ماریم
در کشت ، نا جوے بکاریم
دربارغ و ناچو گل نسروریم

تا
بار و جان
جہاں گزیدیم

و جہاں
فرزیدیم

گرا ز سر جان خود بخیزیم   گیریم لبش محس براریم
صد عزت و دولت است مارا   افتاده کہ پیش در تو خواریم
تا صید کند حب راویم   فراق بر بستہ نگاریم
در محابس دوستان گلستیم   بر سینہ دشمن تو خواریم

مانا مہ نام و ننگ بستیم
رسوا و فضیح و شر ماریم

دش روے تو آں جہاں دیدم   در صبح خدا کمال دیدم
ابروے ترا سجود آرم   چون قبلہ اہل حال دیدم
اہل سخنم و لے زبانم   در وصف لب تو لال دیدم
یک روز بگشت باغ رقم   برقد تو یک نہال دیدم
ترکیب وجود آں جوان مرد   بر نقطہ اعتدال دیدم
گویند بسر و دخل ماند   من طوبے را مثال دیدم

گر حکم کند بجاں ابوالفتح

از جان و دل اتثال دیدم

پیش از دیرے جہاں یار دیدم   رخ زیبائے آں دلدار دیدم
شبے با ماہ روے خوش نمودم   دو چشم نخت خوبیدار دیدم
خوشی و خرمی افز و دولت   غم و اندوہ را در بار دیدم
بزیر سایہ سروے نشستم   نہال آسودگی پر بار دیدم
بساط کامرانی را گزیدم   دگر کوہا لقاں را خوار دیدم
بہر بابے و فرحت کشا وہ   درون خانہ خسار دیدم

محمد دیر باز از یار دوری

۱۷ بروز جمعہ ۳ شوال سنہ ۱۰۲۷ ہجری قمریہ روز پنجشنبہ ۲۵ جمادی الثانی سنہ ۱۰۲۷ ہجری قمریہ
معین مصر و در ہر نہائے نقول عنہا و نسخہ جامع اکلم سلوک نوشتہ شدہ است

دیار یار را دیار دیدم

گر با سر زلف تو نازم چه کنم
و با غم و سوز تو نازم چه کنم
از یار اگر بلا رسد می شاید
چون بوسه ز غم اگر نگازم چه کنم
در بسته اگر بناز و بازی شمیم
گردست در آن سوز نه فرازم چه کنم
گردست رسد که سر نهم در تپات
اکنون نه که خود بخود فرازم چه کنم
آن سرو قوی که سبزه آرد بار
کوسر و بگو که من درازم چه کنم
گر گوید خواجگان فلان بنده هست
انکه چه سزد بگو که در گدازم چه کنم
محمود اگر نمی خرد بسنده خود
ای خواجه اگر چه من ایازم چه کنم

گفتم بغلط بری نمیگذارد خود

شرمنده شدم می گدازم چه کنم

شب با ماه روی خوش غنودم
مهر شب در کنار و بوسه بودم
لبه بالب بزم پشیده مانده
همین سینه بسینه یار سودم
چه لذت داشت آن دشنام داد
که گاه اعتناق از و کس نشودم
و افتادی میان ما گذشته
هرامی گفت بد من می ستودم
در آن حالت محمد را به پرسند
مغم ترسایا مسلم چه سودم
منم او او من و من در میان نه
بحکم الوقت در رقص و سرودم

محمد چه گدازاں می خسترامی

شب با ماه روی خوش غنودم

عشق بازی نیست در علم و تسلیم
عشق بازی نیست در بحث و تکلم
عشق بازی نیست در چوں و چرا
عشق بازی نیست در رسم و رسم
عشق بازی نیست در فرو و قاع
عشق بازی نیست در جاه و تلطم

له محبت و شوق می ایستاد و رسته شب به شرم و دهم ریح الاول است

از
سخت
او داد

ابوالفتح
گر از ایں

عشقبازی نیست در فقر و غنا
عشقبازی نیست در جور و جفا
عشقبازی نیست اندر روح و رات
عشقبازی نیست در سلم و ظلم

عشقبازی را میندانی کہ حیت

عشقبازی را محمد گشته اعلم
بیانا یکدگر آسوده باشیم
دو سه بوسہ سبک باز کے نرم
اگر باد لبہ در بزم گیریم
یکے گردیم تا خود بودہ باشیم
بیکدیگر گذاریم از سر ذوق
سہاں ساعت کہ ما آلودہ باشیم
نزاہت قدس و پاکي بر ہم شد
سخن از لعل او شنودہ باشیم

محمد بادہ با آسودہ بنوشیم

بیانا یکدگر آسودہ باشیم

بیای دوست تا فراق نشینم
چہ دانی تا چہ فردا پیش آید
ازین زمانے روئے یکدیگر بر سینم
مناغم از جہاں دیدار احباب
ازین گلزار گل یا خار بسینم
بہ نقد و قت یکدم خوشنشینم
ازین عالم ہیں تو شہ گزینم
یہ یاراں کہ پیش از ما رسید
بر اے مادرہ بر چہ خیزم
کہ ما زین ماندگان واپسینم
مسافر تیز رو را یشتابد
وے با کمر و این کمترینم

محمد را غنیمت دار بوقت

کہ روزے چند باتو ہم نشینم

ما پیر و ضعیف و ناتوانسیم
پنچہ فنگینم دست درازیم
گر لعلِ لبِبت ز لطفِ بخشد
یک روز شمارِ این جہاں کن
باز لبِ بتاں نمی توانسیم
وز عشقِ ہواے بوسہ نکسیم
یک بوسہ دور و زمست مانیم
در روز دوم بہشت مانیم
تا فن نہ بری مقیم ہائیم
واں روز دیگر خوشی براہیم
بوالفتح غنیمت است محمد

اردوئے

ترا روز کے چپد میہا غم
ترا چشمے بگلِ عینِ بادام
ترا جبد و کمر یکجا ست باہم
ترا اقامت چرخِ نیکرِ راست
ترا بینی چون خورشیدِ سیمِ خام
عجب مارے کہ شد با مور ہم کام
ترا افاضِ مثالِ نقدرِ خام
در آں افتادہ یابی سببِ ہر کام
مدہ مرعا قلاں را سخت الزام
کہ گشتہ است بلحاظِ خاص و ہر عام
گرفتہ است قطبِ ہم آں سوجہِ حم
بہا بخا یافتہ دل را برا رام
مثالِ قابِ تو سین است آن عالم
کہ میگوید انا اللہ معہو اصنام
ندادادی وے بر خاص و بر عام
چگونہ من نہ گردم مت و بدنام
مرا در خیمے کردند غرقہ
محمد را نماند اینجہا مجاہد

۵
ررب کلام

زبان حق کہ کرد است بند انکام

از مصل خدا امیدوارم   آید مہ من شبے کنارم
بے توفیقے کہ زند و مانم   جاناں بخدا کہ شرمسارم
چوں من تو صدم ہزار داری   من جز تو کے و گردارم
واللہ کہ مرا ہزار فخر است   افتادہ کہ بدور تو خوارم
جز ناز و کرشمہ نیت کثرت   جز داری و عجب نیت کارم
سو گند غبار استانت   گر جز تو دیگر کے است یارم
فضل بود و صدم بزرگی   خود را کہ غلام تو شمارم
شد در سر من کہ جسد اورا   تا یک شبے بدست آرم
از ناز و کرشمہ او بگو یہ   من اکسم کنندہ بوسہ بازرم

بارم

ایست

بفتح بخط بندگی بالیست

خود را بناس قدر یارم

ہمیشہ گرد گئے یار گردم   شدہ بر استانش خوار گردم
زدیدن غم توبہ کردہ بودم   ترا دیدم ز توبہ توبہ کردم
مرا مقصد و جز ہستی و گرنیت   تہ خواہی صاف بخش خواہ دورم
بگفتی خواہست کشتن ہلا زود   زوق انتظار آن ہر دم
کنوں از کن مکن فارغ شد ستم   بدست یار جان و دل سپردم
مرا از لذت و شام خواباں   بغارت می شود تسبیح و وردم

مدام مست و ذوق امجد

کہ از انگوٹاں لب می شردم

نیمام

جاد و جمال و مال و جوانی و ننگ نام   باناز و باکرشمہ و باشکل حسترام

تا
تاک
کلام

با صد ہزار عزت و با صد ہزار ناز
با وی مجال نیست کہ ہر کس کند سلام
رو رو کہ نفسی و گدائی نفسی
شوخی ترا نشاید کردن در مقام
و نہال وصل او چو ہری عمر را بسا
خود را مسوز و رہوس این خیال خام
اورا کوئیل ہر نفسے در خیال آس
بروے بگو سلام و از اس سوخو بیام
آنکس کہ از جمال و محبت نظارہ کرد
از غیب وصل و ہجرت نمود است تمام

بوالفتح قصیدہ ای محبان بھی نشست

در قصہ محمد بنوشت و السلام

درد تا در ماں شود جاں را بجاناں سپرم
پس من ز خود بیرون شدہ جن خشن لب نگرم
او کند ناز و کرشمہ منستم در کرشم
ور پیرین آید حجاب آں پیرین را در دم
گرم او دشنام گوید من کنم مدح و شناس
گر مرا تو بندہ خوانی و رہ گوی آن ماست
من بجمع خاطر م زیرا پریشان تو ام
گرچہ ہستم معلے اما چون دارم ترا
ای محمد پیر گشتی از جواناں تو بہ کن
من ز قارون ترغنی ام نے ز دینار و دم

ای محمد پیر گشتی از جواناں تو بہ کن

نیت خود نزدیک من کیلا عتے زین ہرم

عاشقان بذا م در سوخو برویاں نیک نام
دلبرن مرغ ہوا و بیدلاں افتادہ دام
کرہ نام عجز و زاری و خرابی پیشہ عاشق بود
شیوہ ناز و کرشمہ حسن را کرہ ہست نام
پیش قدمت تو ہر کجا سرویت پست
ہر کجا خوبے بود سن ترا باشد غلام
نیت در دل جز خیال خود فعال آں بخواں
نیست در سینہ ہجو و ہم و گمان خام خام
من ترا خود بندہ ام چا کرشدن معنی چو داشت
آرزو دارم کہ نیم روے تو یا را مدام
جدد سرکش را بیدی خانہا کردہ خراب
نخل ز قارن نگ کن سرو آمد و خرام

سر که خواب را نه بیند کور در چشم دل   و اس دگر احمق نه بیند حل گوید یا حرام
خبر ویاں از جمال اللہ نشانے میدهند   ابر اگر از اخوانی نیست فرقی جز بنام

عشق بازی نیست آن بازی که مهر و نرد باز
هر که غلط اند بخلطد چون محمد و اسلام

عمر عزیز شد تمام هیچ بوس نشد بکام   صاف نماند در دهم آه شکسته گشت جام
مرغ هوا برفت باز نه اوقدا ده دام   در و فانی کند کار مگر شود تمام
عشق نقاب رخ گرفت وصل نمی تسلیم   شاید اگر گنبد شده بود فروش شد غلام
عیش و خوشی ہمارہ ہست متی و ذوق شد کم   ہر کہ لب و دانش دیدست با نش از کلام
وی بوس کہ چمختہ شد سوخته ماندہ ایم تمام   ہر کہ کپے در و دغم نشد بہت نانے بلام

عیش کرد و دو
غم نشد بہت
چونکے بے اور ام

من بچم سلام و صبح او ندہم را جواب
خوار و زار و زاریں بوالصغیر تو و السلام

بعیش خوش اگر زیم بمسختی گرچہ من میسر م   معاذ اللہ کہ ایں دل را من از دلدار بر گیرم
اگر زیم بہر شستہ و گر میسر م بہ پیش در   بزیر پا نہم ایں سر سخن العاقبت میسر م بجزیر
لب و گفتار آن خندہ و فرو بستہ زبان من   من اندر عشق باز بہا اگرچہ کہنہ پیسر م
بفراتر کہ را غم و خدنگے را کنت سازا و   شکارے بستہ پا دیدی من آن اما نہ غم پر سازد
نشد دیگر بوس چمختہ با ند م سوخته حساے   بزن آتش بریں سینه ہیں ماندست تا بیرم

ابوالفتح چہ پنداری رود از خاطر ت مہر ش

بزیم مبتلا زیم بیرم مبتلا میسر م
ماست نہ ایم نیست ہر سیم   کافر نہ و لیک بت پر سیم
گیریم کہ تو بہا شکستیم   دروین یگانگی در سیم
از عشق نشان منید ہر کس   ہر چند کہ ہر طرف حب سیم

در سر طر فے شتاب رفیقیم   ہرگز بفرغ دل نشیتیم
از بہر کند جبد سچیاں   ادا م وجود خود شکستیم
اور اسمہ ناز بے نیازی   ہا دست ز خوشن بشیتیم
گریاد نہ کرد لطف یارے   پیغام بدست گرفتیم
یک بوسہ آن نگار نسوود   گنازے بزودیم و خود بختیم

در راہ منا قدم پیاریم

بوا لفتح بگو کہ نیت تیم

ما عاشق و مبتلاے یاریم   ہا ہر دو جہاں چہ کار داریم
بے یار اگر دہند جنت   آں را بجوے نمی شماریم
گر سزائے کسندارا   سہرا ز قدم تو برداریم
گر یک نظرے فتد برائے   یک لحظ طرف دگر نیاریم
و چشم من است چو ابر بار   از روے بتاں چو نوہاریم
یکبار اگر بہ لطف بسند   یکبار چہ صد ہزار باریم
خود را برہ گذر جو انے   خاکی شدہ تن بدو سپاریم
اے مرغ تو عاشق ہو ای   ما یم و ہواے آں نگاریم
ایں خود نہ بن است جاہ و عزت   پیش در تو فتادہ خواریم
دیدم لب آں نگار میگوش   ہموارہ بنوش در خاریم
ما پیر شدیم و موسی پیم   اے وائے کہ ما سیاہ کایم
گر اندر خوشیش باز راند   ما بیچ درے دگر نداریم

بوا لفتح صفت باہ و زاریم

زیرا چہ یکے گناہ گاریم

گم کردہ ہر آنچہ بہت مایہم
برمانظرے کے مانعہ سیم
از ہر دو جہاں یکے ندایم
مارا تو بگوئے غائبانہ
از ہر دو قدم برون فتادہ
جز درو بدست خود ندایم
مرغیم نہ آشیان و چہینہ
بوالفتح قرازمیت مارا
از دشمن و دوست فناغیم
ہرگز بحساب در گنج سیم
رنجور و شیم و زار ماندہ
اے فضل خدا تو رحمتی کن

سچیم کہ بیچ را نشایم
بنما کرے کہ ما گدا سیم
ما مفلس و ماندہ بے نوایم
ما خود ز کجا و خود کرانیم
فی آں خدے و معطفائیم
فارغ ز طبیب و از دوائیم
مموارہ پریدن مواسیم
آوارہ چہ ابر و فدائیم
مارا چہ بقا کہ در فن سیم
گا کہ ہے شمار در نہ سیم
مارا چہ دوا کہ عین دایم
مبارا چہ بلا کہ خود بلا سیم

اے خواجہ چہ لازنی تو مارا

لازارا ہر چہ پر سیم کہ لائیم

ہر آں روزے کہ دستہ گذارم
غم فردا و دی از دل بدر شد
سہرا فرام بہر جانا ج داریت
مرادانی خدا دولت چہ دست
ز سہ دولت ز سہ غرت کہ دایم
مرامستی و ذوق افزودا مرو
ندارم من از خواہش دیگر خیر

مبارک باشد آں روزے بکلام
بنقد وقت خوش دل ہئی سیم
کہ خود آں بندگانش می شمارم
ز زخم روزہ ہر روز نے نکام
فتادہ بردرا و خوار و زارم
مرا گفتم است فلانے شرم سیم
تمنایت بوسے باکنارم

۲۰
از ہر چہ سچیم
تا
باشد ہم آں
روزگارم

گرفتہ میر و مہم پس کہ سرینے
ز سہ وقتے برانم من باز
چو دیدم ابرو نش عین قبلہ
چو من دیگر نیابی عشق بانے
ضرورت گشتہ ہر سو نگام
بدستے جام و دستے زلفیام
بسمت او نمازے میگذارم
کہ من در عشق بازی مرد کام

دریں میدان محمد راست جلال

کہ شہبازے و پیکی شہسوارم

وصف لب او در گچ گوئیم
کردم چو بہار ناز و از سر
معشوقہ ہمہ شب است ہن
فردا کہ شود شور مردم
من عاشق مبتلاے ایم
گر من دل و تن بے بشویم
در باد یہ حرم چہ پوئیم
من قلاب خویش را جویم
منکر شدہ لغتش بگویم
بیرون و درون کجاست جویم
مسکینم و بکیسم فرویم
ای حبس در از نیکی خیم
در رہ گذر تو ناک گردم
ایں پیر ہن وجود یکتا است
من آہم و تو دامن سبب
قدت کہ بلند راست ہست
در یاد تو دامن کہ جویم
ز اندیشہ است سرفرویم

بوالفتح غلام نمہون نیست

در بند قنادہ چہ گویم

آں شد کہ قبا بہت محکم
بس کز کلہاں شدند در ہم

قرآن

شکالہ و دلفریب و خوش خو   میخوار و خوش مزاج بے غم
صبحی کہ حبسین او بربینی   آں روز تو روشن است خرم
بعل لب او چو برگ قبول   دنداننش چو لولے منظم
ز قنار شس سر و دیدن   طوطی شدہ پیش نطقش اکلم
عالم ہمہ مبتلائے خوبت   بیچارہ و کمرہ سینہ منہم
بر ریش دل من از لب تو   یکبوسہ بہ اندہزار مرہم
ہم عشق تباں و پار سائی   ہر دو نشوند جمع باہم
بوالفتح بگوئے حجتہ راست   بر خواں تو حدیث ز یاد اسلم
مارا تو ز عاشقی مکن عیب

کایں کار محمد است آدم

دلے دارم شکستہ زار مخوم   تنے دارم قوی رنجور و محوم
رفیقاں دوستان بار او دای   کہ رحلت عنقریب است گشتہ منوم
بدر و عشق بازی گر بمبیم   بحسن العاقبت شد کار مخوم
مرا با بویے افتادہ است خواں   تو راہ خویش گیرے شیخ مخوم
نہ بیند کہ ہر کر وے خوب مرو   شود فرو ز جور العین محروم
بہاں چون حلقہ پر کار گشتہ   کشیدہ در میان خط موہوم
ازیں یک دم نمودن ایہا شیخ   بشد اسرار از تو سینہ مخوم

اگر بہت میت الا عشق بازی

و گر حبسہ بوالفتح اندمدم

شراب بخودی در کار کردیم   ہمہ عالم فدائے یار کردیم
ز توبہ تو بہا کردیم بسیار   ز وقت ورود اتغفار کردیم

نقل توبہ
سروا ساز

معلوم
بحسن عاقبت

مے صافی نذا رتم ناکتم غسل
ز آب دیدگاں کر دیم وضوے
بے بر ز اداں سحرے نمودیم
بکنج زہد خود ایشاں چہ دیدند
بر زہد و پار سائی شہرہ بودیم
خمار از روے خواباں برگزیدیم
صباحے بردر خمار شیتیم
کلمہ را بر سبوحے مے نہادیم

تیمم بردر حنار کر دیم
نمازے جانب آں یار کر دیم
کرامت لے شانرا خوا کر دیم
کہ مار سوا بہر بازار کر دیم
کنوں بیرازی و انکار کر دیم
کشادہ پردہ اسرار کر دیم
دوسہ جامے از اں دسکار کر دیم
بجائے سجدہ سہم زمار کر دیم

محمد رخت ہستی را بہ بستیم

براق نیستی را بار کر دیم

شراب عشق در پیمانہ کر دیم
کینیم آہنگ سادہ نعمت را
اگر بر شمع رخ پردانہ واریم
زلعش جرعہ گردست افتد
سہر سوداے سر ساماں نہادیم
کہ ناگردیم قوت مرغ عشق
کہ ما با استثنائی یار کر دیم
چہا اندر صدف مرداں نہادیم
چومی بازیم نزد عشق بازی
اسیر جہد خواباں گشتہ تو

سمیر در درافسانہ کر دیم
سہر و دغوش نوافرغانہ کر دیم
ضرورت بہر اد پردانہ کر دیم
مجاور بردر منیخانہ کر دیم
سہر زلف بتاں اشانہ کر دیم
بصحن دل فتادہ دانہ کر دیم
ز خویشاں وز خود بیگانہ کر دیم
ضرورت پاشدی مردانہ کر دیم
دغار امیرہ سہر خانہ کر دیم
کہ افتد در گلو دیوانہ کر دیم

محمد عشق را آنجا رسانیم

بہر معنی

کہ در اقلیمها فرزانه گردیم

من عاشق جوانے مغزادہ شدتم
از ہر کجا کہ باشد سے را بکار دارم
اکنوں نما ند چارہ الا کہ سے پرستم
گہ طاقید فروشم و خرقہ گردنم
دینے کہ یار دارو من ہمراہنم
ورشتہ سے فروشد ان سببم
اکنوں شدہ فریضہ تا مہر پرستم
شرم از کسے ندارم دیوانہ خودم

۲
باشم

گفتند ای محمد یار تو یونفا هست

گفتم چنانکہ هست او من مبتلا شدم

سمیر در دو غم را ما بجوئیم
مگر کہ درد ما در ماں پذیرد
حدیث در دل بائے گوئیم
مگر کہ حرف غم از دل بشوئیم
پس افتادیم اگر چه پیش پوئیم
کہ ما خود عاشق ہر خوب روئیم
زبان داؤد تا ما حق بجوئیم
نظر داؤد تا ما خوب بسوئیم
چہ کار آید مرا حور بہشتی
مرا دیوانہ می خوانند خلق
کہ در حسن بتاں ماندہ فروئیم
کنوں از خوشی تن دستے بشوئیم

محمد عاشق است یا آنکہ معشوق

ہا ند م اندریں حیرت چہ گوئیم

زہے عزت کہ پیش بایریم
خیال دیگرے گزافہ آید
بلے افتادہ خوار و زاریم
ز شرع احمدی سبیزاریم
ضرورت ہم بزم خماریم
اگر گلزار گردم برہنہ پا

۳
عاشق یا آنکہ

اگر زخمی ز ندان غمزد آن ترک
شہیدم گردان انگار میسرم
کسے میردوریں عالم بیک با
منم کز غمزدات صد بار میسرم
بقائے عمر بادت حبا ودانی
مرا بگلزار بدور خوار میسرم
خلاصی از غم و اندوہ یا . عم
اگر نختہ مرا مردار میسرم
مگر آزاد گردم از دو عالم
اگر در بند زلف یار میسرم
نہا داصل ایساں برو نختہ است

۳۲
بکر

محمد ہمبراں اقرار میسرم

من آن مستم کہ بانا زنیازم
من آن رندم کہ در صوم و نمازم
نہ آنکہ سید الفقہا ست نامم
سمارہ در تو وصل در گدازم
شراب من نہ از انگور و شکر
مرا معشوق نہ لیلی ایازم
مرا یک کود کہ شوخے معشوق
نہ او جن و بشر زین خفیہ رازم
ہمارا میکند و حوئی خدائی
ہمی گوید ز ہر کس بے نیازم
محمد احسن الصورت بخواند
منم بر ابن عمر اس سرفرازم
بشوخی گریزم سرے بر آید
فروا فلندیش بر دل بسازم
چہ باشد لیلی و مجنون کہ ام است
نہ آنکہ ابروے من قبلہ است
بدون رخ من فرستم خود پیشم
نہ کہ لاج در آیست با من
مرا خود بر سر کوہ سرانیدل
مرا تحقیق شد عالم حقیقت
منم آن گلبنے خوشبوے بنیاد

۳۳
میکند نام
تے

محمد بن کنت گفتار کردار

نہاد مہربان برب شینش گازم

زمانے گرا زین ہستی برائیم . جہاں قدس را در خود نماسیم
 دے بر صدر عرش دل شینیم . وراے قدس قدوسی برائیم
 برہنہ از لباس حق گردیم . رواے کبریا از برکشائیم
 پیایے جام جان پرور بخشیم . سرود خود شناسی را سرایم
 ہاں ناقد کہ میجوئیم در حبیب . ہاں کس را کہ میخواستیم بایم
 بہ نقد وقت خود سازیم . براے وعدہ فردا چہ بایم
 محمد با حقیقت آگہی شد . سراے دہان کہ از کس ہوایم
 اگر پستیم مثل ژالہ ہستیم . اگر اندر گدازیم آب و مایم
 ہر روز و ہر شب نیست کار . مگر خود را بدح خود ستائیم

نباشد با کس مانند ما را

نمیدانی گرائیم و چہ ہائیم

دل از من بردار من چہ کنم . جان بجان رفت و خشک تیغ کنم
 من نخواہم کہ دل و ہم بہ کس . گر یارستم بہ برد من چہ کنم
 پیش کہ ناہم و کنم فریاد . دل من بردا و بفن چہ کنم
 ہر کجا عشق رفت کرد و خراب . درد ہم میکند وطن چہ کنم
 چونکہ از من نہاند با من بیچ . باز دعوی ما و من چہ کنم
 بے یکے سر و قد و لالہ عندار . گشت گلزار در چین چہ کنم

مہ و غور شید و مشتری زہرہ

نام آں کو کب ہم چہ کنم

ماں جانست
 خشک تیغ کنم
 کو اختیار برد

من امشب در کنار او غنودم   ز فرق و تافت دم مخطوط بودم
دو سه بوسه سبک با گاز کے نرم   بید نہ سینہ را ہم سخت سووم
مرا از خشم او سید او دشنام   من از بس لذت اورا می ستووم
زہے دو قے کہ آن دشنام درست   کہ گوی نعمت زہرہ شنووم
سری و سروری گشتہ مسلم   کہ سر را بر در آں یار سووم
صبا ہے مطلعے میوں برآمد   مثال اشد آمدور شہووم
زا حق صورت و از امر و ثواب   محمدیت الایک وجودم

دو بیند گر محمد احمدی نیست

منے ترسا بود یا خود جہووم

دل را بدرد و سوز بغم ما سپردہ ایم   گوے فراق عشق از بس صحن بردہ ایم
از رفتہ تو بہاست و از آسند و احتراز   از خوب اختر ازے و توبہ نہ کردہ ایم
جز نقش خطای کہ حرف یکا گئی است   از تنجہ وجود سرا سر ستردہ ایم
ناشر بت بلا و صحن را چشیدہ ایم   با صاف و در ساختہ مفرج خوردہ ایم
از غلطش و وحیش تو بیمار گشتہ ایم   و ز غمزد ماے ز گسست تو مردہ ایم
گر ترک غم و نہب کند شہر اہل دل   ما غیش را یکے ہم از ایشان شمردہ ایم

بو الفتح زلف او دست چو ماے سید و راز

از جان و دل بگرددش او گرد کردہ ایم

شرابے وہ مرا یا را کزو بے خویشی گروم   مزید عشق من باشد بغیر اید غم و دروم
زے مستی است مقصودم کہ ز صافی بہت کسانم   نہ اندست گر صفا باے بدہ یکد و قح و دروم
نہ بودم ز اہلے صلح بکنج خلوت آسودہ   نہ ازے بود تسیجی نہ بودہ خبر ہیں کردم
خدا را سالہا باشد بعد حق دل پستیدم   قبول طاعت این آمد عشق در و غم خوردم

حدیقہ بیشتر باشد مرا ہم گشت زائے بہت
 بسویم گزنی تیرے کھم سینہ سپر گوئی
 لب لعلت جو انحر دے کز دستہ ہی بازو
 ابو الفحاحہ باز رہ پیش در نہادہ سر
 نود سال شدم کنوں تو گوئی ہر دہم سالہ
 بکنج خانہ خوش بودم کجا جسد ترا دیدم
 بجز مہر گیا اے دل نمی روید دریں گردم
 کشادہ تیز تر بنیم دریں حرص و ہوس مردم
 ترا چشم است خو بخوارہ بجان و دل باز دم
 تو انکہ مرد میدانی زمیداں گوے من بدم
 چنایں در عشق چالا کم تو گوئی کو دے خور دم
 پریشاں گشت حال من بگارت و تان و دم

بگلزاراں نظر کردم ندیدم چل تو سرے را

نبودہ ہمچیں ہرگز شکفتہ شد دل در دم

بیانا یک گرا سودہ باشیم
 ز سہ غوز سہ فخر و سہ جاہ
 اگر بازیم جاں را بہر حبا ناں
 صفائی صفوی را روز بسیم
 چو خسرو گزلب شیریں بپوشیم
 ز بود و خشتن نا بودہ باشیم
 کہ جبہہ برد را و سودہ باشیم
 چہ کم آید بلے افزودہ باشیم
 بہستی خویش اگر آلودہ باشیم
 نبات وصل را پالودہ باشیم

بدر

محکم چون رہیم از درد و اندوہ

مگر از بود و خود نا بودہ باشیم

من عشق ترا حباں گزیرم
 جز نام تو نیست بر زبا غم
 گزیم بجز ہر یار زیم
 آن را کہ توئی مہر جہانت
 من درو ترا بدل پذیرم
 جز یاد تو نیست در ضمیرم
 و بمیرم بہر یامیرم
 در ہر دو جہاں من آں امیرم
 بیدل بخوشستہ بر سر یرم
 بر فلک درت چو خوارم

میدان کہ

من عاشق درو مندستم

جزر و ترازو انجیرم

بیا تا یکدگر شرط پنج با زیم
دغا را پیشہ ہر مہرہ سازیم
رُخ آں شہسوار خود بہنیم
بساط بش و کم تا خود فراریم
اگر ماندہ کنے اینجا پیادہ
بفرزین بند اورا مانوا زیم
گردکان خبر سر خود رانداریم
بسیم و نقرہ و زر ماننا زیم
اگر یک بوسہ یا ہم اجازت
ز بے باکی لبش را ہم گدازیم
دلہ را قبلہ بروئے تو پیوست
اگر چہ سمت کعبہ و رمننا زیم
ہمارہ غرتہ سحر خدایم
در آں دریا چو سر راہ گدازیم
اگر نیکم و یازشت و بدستیم
بجز کیدات را در حسترا زیم
اگر چہ بے ادب و ایریم و بے باک
حقیقت را عنودہ و محبازیم

راہ فراریم
ن باغور

دلش کو پیو
در ابلکہ ایم

دوسہ روزے کے ماندان عمر باقی

محمد! حقیقت عشق با زیم

گرازاں یا را کرانہ کمسیم
مردن خویش را بہانہ کمسیم
قدم عشق را بسر بسریم
نغمہ سور را ترانہ کمسیم
مے مستی و ذوق بر نوشیم
عمل میگونش را چمانہ کمسیم
حالت عشق را حکایت نیست
حاش بند کزاں فسانہ کمسیم

سوز

گر پس جعداں سر پی گیریم
لاجرم دست شاخ شانہ کمسیم

لاجرم زنت
شناختہ کمسیم

مبیا تا یکدگر عیشے برایم
وجود خود ز یم غم نشانیم
گہے عاشق گہے معشوق باشیم
نبعد وقت یکدم خوش برایم
بوقت خویش خوش باشیم امروز
غم فردا و دی و رگوشہ نشانیم

تا
مرا کو سرور
را سرور انیم

عفت دار امر و زاسے برادر
نمانده باکے صلے و جنگے
ہمہ را دست مال و پائے لیسیم
محمد شدی تو ماش شد
مثال سرور را کم فرازیم
اگر از در براند یار مارا
مصلحت برکت تسبیح بردست
نشان عاشقان را می شنایم
بھدا شد چنانستیم یارا
لب میگوشن را یکدم بھوشیم
کجا دیدیم شکل حبداورا
ابوالفتح محمد صدردین کو
سرخین و حبداورا تا بدیم
حدیث بھر از غرقہ پرند

کہ ما ما نیم سر و انا نمایم
کہ با سر دوست و دشمن دوستایم
مداں کہ سرورے و سرورایم
کہ ما گاواں دشتی را شبایم
نکہ با غار بچوں گلبنایم
نہادہ سربراں در استانیم
چہ می بینی منان را پاسبانیم
نہادہ سرورے زرد و انیم
کہ نشناسی کیتم و از کیا نیم
مگر کہ جاوداں سرست نیم
پریشان گشتہ دور از خانایم
کہ ماسقف بلار از دبانیم
سرورینہ گرفتہ پس گراقم
پس از ما کہ ما دور از گراقم

نئے

فنائے مابجز صوری نباشد

بسر نور مطلق جاودا نیم

مرا از جاں نمی آید رود از سینہ درد و غم
دلم با خود ہی گوید تعالی اند محاست
ولیکن آن قدر باشد کہ گدراں شود در دم
نہادہ سرور و در گرم شد معلوم من ہر دم
عروس عشق شہ پار انقلاب از رو بردار

مرا از جاں نمی خنبر نہ کہ شینم نہ کم و دم ہر وقت یکم
کہ فارغ از غم و اندوہ گردم اندرین عالم
بنقد وقت خوش باشم بویت و گمانے ہم
نشان عشق باز است بہا خشک چشمے غم
اگر از پردہ ہستی بروں آئی تو ہم یکدم حسن

نہ من تنہا شد م عاشق بروے گندمی روے کہ ایں رسمیت مہمودے ہم از حواد از آدم
مرا درویت در ایں نے مرا رنجے است داروے کوریشے پختہ شد و رول نثار و بیچ آں مرہم
مخم تنہا و رنجوری مرا از دوستاں دوری ندارم مونسے ہدم ندارم دوستے محرم

محمد چند غم نوشی و تلکے درد آشامی

برو یکبارہ زیں عالم شیں آزادہ و خرم

شراب لعل او کردہ خرابم شکال حبدا و بردہ زتابم
سوال بوئے کروم ز لعلش بزد و دوشے و خوش گفت جوابم
تفائے زدن ازوے پس بدیم بخشم از من شد و کردہ عتابم
زبان خویش کرد او در و حاتم بجوشیدم چو شیریں شد لعابم
وہان اوست گوی پر ز شکر لعاب او شدہ سرف گلابم
محمد تاکہ در صدر حیات است کشادہ میں ازیں اسرار بابم

تفای زدن
از پس بدیم

بگور من اگر و تے بیائی

بے اسرار مفرج است ترا بم

شبہ خفتہ جمال یار دیدم دو چشم نخت را بیدار دیدم
کنار بوئے سرم بود آئے و گرا اسرار و ستار دیدم
نہ من بودم نہ او ہر دو کیے بود یکے اندر کیے در کار دیدم
مکتب حبدا و سر حلقہ عشق گر ققاراں در ایں بیار دیدم
شبہ گر جبدا و افتاد و بردت در ایں شب قدر بس انوار دیدم
حقیقت ظاہری پیدا است روشن شریعت را من از اسرار دیدم
صلح انجراہ من بر آمد رواج عید و افطار دیدم
توجہ بندگی را منی مجبار کہ ایں رہ سیرت احرار دیدم

شوقِ عشق بازی و عرسل شد بزمِ زعفرانِ حسارِ دیدم
 محمد تنخفہ بنگر کہ یک بنگ
 و زنت و شایخ و غار و بارِ دیدم

رویفان

از چشمہ لاہوتیم ہر سوراں نہیں ہے میں
 و خضر چو باد شد مرا من مادرِ خود را پدر
 و رویدۂ انسان ماصورت نہ بند و دیگرے
 خورشید ہر روزینہ را ہر روز دیگرے مطلعے
 از غایتِ قرب اے سپراز ما باندی دور تر
 مشوقِ پارینہ را اصال دیدم تازہ تر
 اے منکر محشر سیا بیہودہ اینجا اثرِ خا
 طواں باغِ حضرت تم بر صورتِ زراغے مگر
 و از قطرہٗ ناسوتیم در ہر طرف بھرے میں
 اوزاد از خودایں سپرد ہر ہر سرے میں
 و عکسِ عینِ شخص مادر نورانوسے میں
 ایں ماتباب ہر شبے در ہر جہے میں یک شب
 مایم با ہم یکد گرز و یک را دوسے میں
 و شکلِ ہر کبریٰ من است معصوم و صغیرے میں
 رفتی زمانے باز آہر نشورانشہے میں بیہودہ اثر
 یسمرغ قافِ قدر تم ہر شکلِ صغیرے میں اینجا تھا

ایجا محمد احمد است بام تفضی ہدم قدم

لابد ازل عین ابد اولی بشد آخری میں

آفتابِ من روئے ماہ من
 ہر کے راکمک و مال و سروری
 ہر کے دار و رہے و رہبرے
 تو بخواب غفلت و مست و خوشی
 چاہ بابل ہر ہر سحر تبیین است
 بعدا و فسانہ میگفت شب
 بادشاہِ خوبرویاں شاہ من
 خاکپایش تاج و عز و جاہ من
 سجدہ من پیش بت ہمارہ من
 نیست آگاہ از بکا و آہ من
 کوزن خداں تو بابلِ حیاہ من
 کاسے پریشاں کردہ گمراہ من

در انقضائش
عشق کم کن

دردت

درد

اگر دست و پا اینجا قدم کن
بپس آن حبد را گیر و تم کن
و لیکن ہم بدست خود کرم کن
بیک نظاره در کتم عدم کن
کنوں تو بز تصویر صلم کن
محمدمونس خود در دو غم کن
شراب و کبابے را ہم کن
تو بوسه گاز را یکبارہ فم کن

نگین عشق در تحریر و تفسیر

تو کلک قاتل قیل از سر تم کن

حلیت عشق را بواستحکم کن
ز لعل شکرین لطفه بغیرا
تو وعدہ کشتنم کردی بلا زود
بروں آتا وجود جملہ خواباں
اگر مانی بدیدی چہ سرہ او
ہوئی محرمی یا ری نزاری
ہوے ابرو باران است بولفتح
لب او ہم شراب و ہم کباب است

وصلت بنجا صان بخش شد ما انصوں گار کن
گیسویہ پیچیدہ را بجشائے برنجار کن
بنامہ گیسویہ خود افسوں گری درکار کن
جنباں سرقلین را پس ہر دوزیر بار کن
گر گل شبوخی رخ کند اور اقرین خسار کن
ازا ہم جرم و خطا تو رحمتی ایشار کن

چلن

تا پرتو چہرہ بری بواستح
دیا نہ شوائے سحرابت روم را انصار کن

شیرین شمر و آب وہ فرا در انگار کن
خاطر پریشاں می شود جمع آیدم لطف کن
نشیدہ مار سیہ دعوی قاتلی میکند
بر طور موسیٰ بودہ ام بر کوہ لبنان شستہ ام
خود سر و لاں پاکب با تو برابر استند
گر حسن با احسان بود پیرایہ زیباشود

گر خم خسار کشاید و بن
گر بت بن برقع زین بر کند
جرعہ بے جود چہ بادہ کشی
نک بکف گہ و سر خم کن

۱۔ سدا کہ حبیبی این غزل را در جوامع انکلم در لغوہ مذکور شد نہ ہم ذی الحوائج نہ بر غم فرمودند
۲۔ در جوامع انکلم در لغوہ مذکور شد نہ ہم ذی الحوائج نہ بر غم فرمودند

بادہ رود و سر طرے میچو جے   باش در اس بجائے کشادہ بین
خانہ چوں خانہ خسار نیست   نغمہ در ورق قص و در و دف بزن
بوئے کجا یا بزم و در گلبناس   سرو کجا جویم و اندر چمن
گو ہر اگر خواہی در بحر جوئے   خوب کجا باشد اندر خمن
یار کجا جویم و رو ہر نیست   راز کر اگویم تنہا چو من
پیش ابو الفتح محمد گوے

بس کند از سوز زیادہ سخن

یک جرمے بجام ماکن   یکبار بے بکام ماکن
ساقی قدحے بدست مادہ   یک چشمک زن مدام ماکن
گر برگذری بجام آں شاہ   اے باد کیے سلام ماکن
آہستہ ترے بگوئش بزخماں   گستاخی کن پیام ماکن
اے شاہ غیب یک کرشمہ   پس سرو جہاں بکام ماکن

دشنام دی تو چاکر انرا

مخصوص بدیں پیام ماکن

بنام

جواں مست من دیوانہ من   لب میگون او میخانہ من
ہمہ شب شورائے ذراں شمع خیا   نگوید ہم فلاں پروانہ من
پریشاں برچہ گردم در چمن ہا   کہ سروے بہت اندر خانہ من
اگرچہ زندہ مانم تا قیامت   نخواہد شد تمام افسانہ من
اگر عشاق را پرودہ نوازی   سرو و لور و دند فرغانہ من
مرا با عشق باشد آشنائی   کہ شد ہر آشنای بیکانہ من

سوزشے

خوشنوا

محمد شد بروں از ہستی خود

۱۔ اس فزل در جوامع الکلم و ملحوظات و تذکرہ بت و بیخیم ماہ ربیع الاول سنہ ۱۰۰۰ ھ درج شدہ است

ضرورت شد جہاں پرانہ من

اگر تو عاشقی عشقے بجوئی وصل بے ہجران
نہد وقت خوش باشی چہ باشد در جزو زار ^{دران}
چنین چشمے کہ من دیدم اگر ایں مردمان بیند
چو من افتند سر غلطان مرستان سپوشان
بہمد اند چنانستی کہ خلقے در شناختیست
صباحت بالملاحت ہم ترا حست با حسا
اگر با ماہ روئے تو شبے ببنودہ دانے
چہ باشد راحت و صلت چہ خیرست محبت

توی بحر صفایار اتر اخلق و کرم لیکن

شدم آ آشنائے تو شدم غرقاب اندواں

یا صاحب حسن لطف و احسان
صلوے بس لطیف ہست آں
پیش رخ و زلف آں ستلگر
کفر است کدام وصیت ایماں
ای بان جہاں و جہان جا غم
ما را نفسے زما تو بستاں
گر عمر است با بار انار
آں سر و توی دریں گلستاں
از چشم تو باد و ام کردند
می غلطم ہر طرف چوستاں
بر زلف تو تا زویم دستے
گشتیم خراب و زار و دیراں
ہر جا کہ گئے لب بند دیدم
ہر جا کہ گئے لب بند دیدم

رفت است ہوا کہ سریناں

جہیں بر پشت پائے یار سودن
سری و سروری باشد فزون
ہمہ شب در خیال خال و زلفے
ندید و چشم من روئے غنودن
بدیں حننے کہ تو بستی بدیں تہب
بدیں صورت توانی دل ربودن
چنانچہ از تو سر و دوش نامہا گو
نیاید از منت الاستودن
اگر لطفے کند یک بوئے خشد
شود احسان ازاں کیا رسودن
بجز وہم و خیالے ہم دگر ہست
یقین شد نیست جز گفت و شنودن

محمد بارک امد حبیب بہتر

جبیں بشتِ پلے یار سودن

فوق و طرب فرایتا زہ شود جہاں   از ترک غمزہ تو اگر باشدے اماں
ابرے نوکمانے و شرکاں چوناو کے   ترسم ز ناد کے کہ شاید از اں کسان
می آیدم بوجہم کز اں محل می چکاں   یکبوسہ سوال کنم یا ہم از نشان
اطلاق نام عشق روانست برکے   کہ از جور یا رخس کسند ناد و فغان
یو الفسح را گویے کہ شرے کند ز خلق

کای پیر چشم باز بخوباں ببین نہاں

بشرط دوستی کردم وفا من   کہ بر در و بلا دادم ضامن
بتاں را سجدہ کن ما شام بشت   معاذ اللہ کہ دارم این روان
مرادش نام میگوئی خوشت با   نخواہم گفتت الا دعا من
مرا باز لف تو کارے دراز است   مداں کو کہ کنم دست از جفا من
بگرداں مہر در اہر چونکہ خواہی   نخواہم کرد از دستش را من
بخوابد از تو ہر س آرزوے   نہ دارم آرزوے جز لقا من
چرا فایغ نشینم بے غم از نسیم   کہ یار من ہمیشہ ہست با من
ز در و تو کہ ریشہ سخت و درل   نخواہم از خدا ہرگز شفا من

بہر وجہ کہ دیدم لے محمد

ندیدم در جہاں الا خدا من

ساقی فدے شراب پر کن   نہیں رو خوشے تو تازہ تر کن
چوں سننی بادہ را چشیدی   پر کردہ سبوت بادہ سر کن
ہر منکر عشق را کہ بینے   نامش تو ستور و گاد و خر کن

از غم و اگر کشادہ تیرے چشم و دل خویش را پر کن
 ابرو سے بتے اگر بیدی از صخرہ بگر، و قبلہ بکن
 معذور بدار گرچه پس رفت بر جعد و سرین او نظر کن

بوالفتح بنوشا و خوش باش

از غیر خند او لے خند کن

ممن آن رفت ز غیشم اللبناں اللبناں فارغ از دست کشم اللبناں اللبناں
 نہ مرا صبح و شام نہ امید و دامن نہ اچخت و خاتم اللبناں اللبناں ^{مرا صبح و شام}
 نہ اماں و بچا نہ مرا باغ و چچا نہ مرا سر و راس اللبناں اللبناں
 نہ مرا لک و لک نہ مرا بحر و نسک نہ مرا در و دے و ملک اللبناں اللبناں ^{نہ مرا لک و لک}
 نہ مرا فقر و قیس نہ امید و نسبت نہ مرا چین و دامن نہ مرا تن و جسم ^{نہ مرا فقر و قیس}
 نہ مرا در و دے و درماں نہ مرا سر و دماں نہ مرا ننگ و نام نہ مرا صحن و باب ^{نہ مرا در و دے}
 نہ مرا شرم و عار نہ مرا کاف و لب نہ مرا ریش و نہ ابرو نہ مرا سبت و نہ مو ^{نہ مرا شرم و عار}
 نہ مرا فر و دینہ نہ مرا ست و شبینہ نہ مرا خرق و گینک نہ مرا کاس و صحنک ^{نہ مرا فر و دینہ}
 نہ مرا فوط و لانگ نہ مانا نہ مرا بانگ نہ مرا کیس و دامنک اللبناں اللبناں ^{نہ مرا فوط و لانگ}
 نہ از آدم و حوا نہ من از پستی و بالا نہ مرا صافی و درو نہ مرا سجد و درو ^{نہ از آدم و حوا}
 نہ مرا گلشن و گلخن نہ مرا درست و دشمن نہ من اماں و کینہ اللبناں اللبناں ^{نہ مرا گلشن و گلخن}
 نہ مرا آنک و ملکک اللبناں اللبناں نہ مرا آنک و ملکک اللبناں اللبناں ^{نہ مرا آنک و ملکک}
 نہ مرا کیس و دامنک اللبناں اللبناں نہ من اینجا و نہ بنا اللبناں اللبناں ^{نہ مرا کیس و دامنک}
 نہ صلا نہ و نہ درو اللبناں اللبناں نہ من اماں و کینہ اللبناں اللبناں ^{نہ صلا نہ و نہ درو}
 نہ من اماں و کینہ اللبناں اللبناں نہ من اماں و کینہ اللبناں اللبناں ^{نہ من اماں و کینہ}

نہ منم عاشق صادق نہ منم فاسق ذایق
 نہ منم خواجہ واثق نہ منم بندہ رایق
 نہ مرا بود وجود سے نہ مرا جو کوشہ سے
 نہ منم پیدائے توحی سید و شیدائے توازما سے
 نہ مرا وصال و لقی نہ مرا خرقہ و خرقة
 نہ مرا وصل و فسخ اللہ اللہ اللہ
 نہ مرا محب و کدائے نہ مرا فکر و رائے
 نہ مرا ایق و قالے نہ مرا وقتے و حالے

نہ مرا بال و بالے اللہ اللہ اللہ

اے جوان گر عشق بازی جو دکن
 بردش گراستائے بایت
 دل بیاز و جان بیاز و دین ہا
 صدف جان میکنی در عشق اگر
 بر غوری از عاشقی تو آنگے
 خوشتن را بچو عود تر بسوز
 از وصال او تو آنگے بر غوری
 شام بازار را خوشنود کن
 سرچہ او پائش بود موجود کن
 پس ز سودائے محبت سود کن
 نام خویش و ہم تعب و دو کن
 خوشتن را نیست کن با جو کن
 تاشوی خوشبوے عین و دو کن
 ہر چہ یار تو ترا فرمود کن

اے محمد نیست با بودار شوی

شایدت پس نام خود محمود کن

آمد بدت غریب و مسکین
 با بیچ کسے ندارد لطف
 ہر جا کہ رود کسے نہ پرسد
 رخسارہ خراش ز آب دیدہ
 جیہ پارہ در دمنہ و غمگین
 بنمودہ لمطف یار تکیں
 بر ہر کہ شود کسند نفیریں
 در سینہ تراش رنجہا میں

اورانہ حریف و یار محرم
گرتیخ بہ فسق اورانی
اورانہ حسد نہ نقد باکس
واماندہ و بیدلے است بکس
اورانہ قرین و دوست ہم دین
او گوید شاد باش و خستیں
پاکست و دش زان و از این
اورا تو مران غشم چندیں
بر مردہ کنی تپیز نسکین
پروا چہ کنی بسوسے پرویں
توروشن ز آفتاب و ماہی
ای ارحم الراحمین چہ دانی

کن رحمتی کہ برورت قنادر است

بوالفتح گئے است نیک گر گیں

دیوانہ و عاشق شدم بپسل آں شیریں سخن
گر بوسہ برب ز دم انبی رضائی خشم صیت
سازم خدا برپایے او ازل ہیں این جان و تن
کینہ بکش خشمے کن کی بوسہ را تو وہ بزن
گر تو نیابی لذت و شنام دہ سیلی بزن
در مجمع یاران ما باشی تو شمع انجمن
کز تو ہمہ نور و خوشی و زہر خیز و سوختن
گر بوسہ بخشی مرا آسودہ گردد جان و تن
در چشم مردم را کند او پیش و بے پوشتن
ہر جا کہ خوبے دیدہ ام کو کمل بیدادی کشد

بوالفتح عاشق کہنہ نو نو گزیند مرے

مردم ملا متہا کشد از ہر کہ باشد مرد و زن

نشکایت یا رسم بریا گفتن
اگر ایسے جفاے کرد با تو
چہ خوش باشد نہ کہ ہر بار گفتن
نمی شاید برا غیار گفتن
نباید قصہ اس کا گفتن
شبے با ماہ روے گز غفتی

حدیث قصہ مستی و مستان   حرمت باو بر شیا گفتن
اگر صوفی شدی شرمت نیاید   حساب تنگہ و دین گفتن
گلہ از جامے و از خاکش   ترا منع است بر خسا گفتن
ابوالفتحی محمد را شاید

سخن از وصل در باز گفتن

آں جواں ہم جان و ہم جانان من   عشق او ہم درد ہم درمان من
ظلم بر خود میکند بر یار ہم   او ز آن خود نمودنے آن من
او میان گلبنان شگفته گل   او میان سرکشان سلطان من
من در آن خلوت که بایار خودم   نیست روح القدس بخ و بان من
من بروں از خویش بودم ناچک   شد یکے اندر یکے اثنان من
گر عیاں را بایان جمع آورم   منته بر من نہد منان من

اے ابوالفتحی محمد باز آے

باز آمد نیست در امکان من

غمرہ بن تو دل بمرنت بنہ بجان من   جان و جہانم آن تو درد و غمت اثنان من
بوسہ اگر ز دم چہ شد ناز و کرشمہ صیت این   لعل لببت ہمہ گمان است گم شدہ آن نشان من
ہر چہ کنی ترا سز و فعل مالیشار توئی   قہر مکن کرم بکن زبیدت اے جان من
کیست دلالہ و رقیب نیست وی چو دریا   من تو تو بمن یکے عین تو شد عیان من
شخص تو در خیال من بود تو در نہاد من   نقش تو در ضمیر من نام تو بر زبان من
دیدہ شدہ بعینہ مردم چشم من توئی   نیست بجز تو دیگر کسی چہ جسم و جان من

مہر کہ محمد احمد است و احمد را احد بنحوال

ہرگز

آہ حجاب من شدہ میمے کہ در میان من

باشد کسے ز عشق مرا امید نشان
 آنگو ز خویش بخیر است با خبر ہماں
 اطلاق نام عشق روانیت بر کسے
 کز جو ریا رغوش کند نالہ و فغاں
 رفتہ گشت باغ کہ بسیم مثال پای
 سرے و گر گجاست حکمت کی ریا
 گویم بدیدہ کہ لبش را خراب شد
 مارا عجب کہ چونہ بدیدہ است در کمان
 مردم دریں مہوس کہ ہمیرم بہ پیش تو
 کارم سجاں سیدہ و آخر شد و توان
 عاشق شکم پرست نہا شد جوان
 روحانی نہا شد محتاج آب و نان
 چوں من خرابی از بحر عشق نیلست

بوالفتح را پیرن بخزایں و گزشتان

خوب رویا تو کرشمہ ناز کن
 عشقہا از اعجز و زاری ساز کن
 ساقیا ایک جرعه در کام ریز
 مطربا یک نغمہ آغاز کن
 سرو قد آبکش باہمت بلند
 گلخدا خار را انسباز کن
 شاید تو خود پرستی را بباش
 غمرہ زن از سیم و زرا غماز کن
 گیرے تو شیخ وقت و مرشدی
 بل مع الاسلام شئی باز کن
 پیش کند وی بکش نقمہ بدہ
 انگہ ہر مردمان در باز کن
 نقد را بانسیہ تو یک جانبہ
 می شود قصہ دراز ایجا ز کن
 بوسہ را اگر او اشارت میکند
 خویش را متان بہا ز ساز کن
 نیست مقصودے و موجودے مگر
 واحدنی واحد اعمبا ز کن

اے محمدت پرستان کا فراند

حق پرستی را کیے ابرا ز کن

مستم حسن را خزاں کن
 درد و اندوہ را بدرمان کن
 حبسہ را شانہ زن فراہم آہ
 خاطر جمع را پریشان کن

آن سید زلف راز رخ برگیر   کفر را بدل بامیان کن
 مشک و عوی طیب کرد و   جعد بکشا و بس پشیمان کن
 بوسه التماس گر بکنم   کرم خوشتن و و چندان کن
 گر تو داری سبب غم دل گردی   گل و نیوہ و حبیب و دامان کن
 اسی ابو الفتح سرباز بگو
 زیرہ را ہم سبے کرمان کن

سبیتے
 مروتا

جھائے یار الے دل و فادان   اگر گردی و دہ آں را صفادان
 اگر تینے زند بر سر زبے لطف   اگر تو دم زنی جہل و خطادان
 اگر عاشق شود زان محلستان   در آن حالت زند بوسہ روا دان
 ز جور یار و دل گر خواستے است   تو در دریش را عین دوا دان
 چه پنہم میدہی اسے ز اہدو   تو مارا بد بگو و اس را دعا دان

محبت مایہ رنج است و محنت

محمد حسن خواں را بلا دان

ردیف واؤ

مرا ایسے است در خاطر اگر گویم کد ام است   جہانے بتلا گرد و بلے خاص و عام است
 ربوہ ز باد لعل میگوشت جہانے مست می گردو   شگفت آید ہمہ کس را ندانم تا چہ جام است
 صبا از حبیب و دامانش و بد بوی بگوارا   صبح از تابش عارض نکہ کن مہر دام است
 پیادہ راتل باشد و چشم مست غلطانش   وے پر پر پاید گر ساقی مدام است

ز رخسار و جبین او ہزاراں مہر می تابد

قد و بالاش اگر مینی ہی سرت تمام است

سبیتے

مرا افتاده است با آن دو گیمو
 نہاد دم دین و دنیا را ایک سو
 شد دم از قبل اسلام پیر
 چو دیدم عین محراب است ابرو
 اگر عاشق شدی جو رجفاکش
 نہ آنکہ نیکنی باشند بد خو
 مرا در دل نباشد هیچ شخصے
 در آن محضر کہ نیست الا کہ یا ہو
 اگر یک بوسہ خواہم بکشت
 نہ بخشد آن مکار شوخ بے رو
 اگر بر لولے عاشق شدستی
 بکن از خویش و از بیگانہ یک سو
 ندیدہ و دیدہ ام روئے غنودن
 مگر آن چشم فتنہ کرد جادو
 میان چشم و دل میفت گفتمے
 کہ عاشق من منم یا آنکہ تو تو
 ابو الفتح از رد انصاف گفتے
 محمد راست میگوید کہ ہر دو

آن یاری یار و محسوم می کو
 از صدق و صفا و مردمی کو
 آن طیب و طرب نگار و رب
 آن مشرب و عیش و خرمی کو
 مے خوردن و مہدم پیایے
 آن مستی و ذوق و خرمی کو
 آن وقت جماع خوب و یاس
 آن مجمع عشق و مہدمی کو
 آن رقص و سرود و دف و د
 و آن خندہ بلایے بیکمی کو
 آن ساقی سادہ باوہ بخشا
 باماز و کرشمہ مردمی کو
 آن بوسہ و آن کنار و آن گلان
 و آن رخس و صلیح و درہمی کو
 یار آن کہ بیکد گردا رفتند
 آن حال مستی و درہمی کو

ابو الفتح بدرد و سوز مے بر

آن یاری یار محسوم می کو

عشق بازی اگر ببازی تو کار دنیا و دین بازی تو

روایت
 نمک خونی
 مضمون
 بابت

خندہ برد

سجده

تو برادر

۴

و برادر و غمت قرار شد
 خوش بزی مرد بے نیازی تو
 نہ تو در بر نہ یار و بر تو
 بر چہ زئی و با چہ سازی تو
 رخ آں شمع را کنج بامینی
 گھر چہ موم می نمی گدازی تو
 نیست در عشق گدے انباز
 فرو باشی و سرفرازی تو
 مرداں را کہ میسکنی پامال
 قد بلند می و مودرازی تو
 صوفی با صفا و صفائی باش
 چند بر ز بد خویش نازی تو
 گد خدا را سستی شناس شدی
 بر چہ ہر جا بنے گدازی تو

ای ابو الفتح خوار و زاری

بایدت ہر نفس گدازی تو

می بینی آنخواں خوشخو
 آں قد بلند و راز گیسو
 آں ماہ جبین زہرہ خسار
 با بیچ کیے نکر و یک سو
 با جملہ جہاں نفاق بازو
 گوید تو منی و من ہمیں تو
 چون نیک نگہ کنی بدانی
 اسرار کشیر آں دو ابرو
 آں چشم کشادہ چشکے زد
 بر بست خیال سحر و جادو
 آں محبت نگر کہ ارخانہ است
 واق غبہ کفر است بازو
 آں حس شکر کہ گل خوشد
 و اں خال کہ کافر است ہندو

بوالفتح مدار استوارش

آں ظالم کافر است بد خو

گرچہ پیری و یا جوانی تو
 عشق را با تا توانی تو
 عشق را پیشواے خوشینا
 کم نگر دی و کم نمائی تو
 لعل میگویش را کہ بوسہ زنی
 واکہ در وہم و در گمانی تو

۴ حضرت خواجہ ایرغزل را کہ نہ کمند بہت و نہ شرم ذقیدہ ۴۲۸ مر قلم فرمودند

عشق را نقد و وقت خود می سنا   باش باقی بدافسانی تو
 گر خیال لبش بدل داری   روز و شب مست و شادانی تو
 گر شوی در دوش و غم آشام   ایمنی خفته در امانی تو
 دامن خط سبزش شد
 ای محمد چه ناتوانی تو

رویف صا

یار اجمال شمع رنخ را تو دیدی   پروانه وار گرد چرخ پریدی
 خامی تو هیچ و دو چرخ غم خوردی   خور دی تو گرم و سرد جهان اندیدی
 ذوق خمار و راحت مستی گرفت   کلاه بنا زن لب میگوں مکیدی
 یا شرط عشق را بکس باختی گبه   ذوق وصال و درد فراق چشیدی
 و قتی پیای نوشکته است خاچر   کلاه بوسل آن تن گلگون سیدی
 معشوقه تو کاغذ خشم از تو رفت است   دانگه بعلج آمده در بر کشیدی
 بوالفتح راستی که جهان اندیده
 فی راحه چشیدی و نغم کشیدی

منم در عشق بازی پیر گشته   ولایت در دو غم را می گشته
 نهم در سر پریشانی ضرورت   که زلفت پاکشان زنجیر گشته
 مگر جلدش بچپد در گلوم   شدم دیوانه و تر و پر گشته
 وضو عشق را بر قول عشاق   ز خون دیدگان تقدیر گشته
 جوانی عشق در پیری فراغت   تو گوئی مشک بوده بر گشته
 مرا عمر است و در خواب گذشته   بتقوی و عبادت دیر گشته

نه حضرت خواجه بنده نوازیں غزل را در زجبه سوم شوال سنه ۸۸۰ قمری فرمودند -

مگردارند خواباں استوارم
شود وصلے بدین تدبیر گشتہ

کدام آں دل کہ دلبر برگزیده
خوش آں عاشق کہ بامعشوقی پیوست
کدام آں سر کہ آں سرور گرفته
پس آنکہ عشق را از سر گرفته
زہے دروے کہ در عاشق ہوا
زہے یارے کہ کاسے برگزیده
چہ کار آید نبات و انکببش
کے کزلعل تو شکر گرفته
ترانا زو کرشمہ شد زیادت

ببازی گفت ریزم خون اورا
محمد ایں نکو اختر گرفته

آں حسادہ کہ ہمت خواجہ زادہ
اورا ہمہ روز نیست کاسے
دین و دل من مباد دادہ
جز گشتن باغ و نوش بادہ
آں منہ بچہ را ہر آنکہ دیدہ
زنا رہبستہ برکشادہ
ایں دولت ہم شود میسر
من گردم خاک و رفتادہ
گر عاشق پارسا است زائد
او مخرف از طریق جادہ
بوالفتوح اگر تو عشقبازی
بر بند گلوے خود قلاہ
وانگاہ بدست یار سپار
ہر سو کہ بر و برو کشادہ

در کعبہ و کلیسیا ہم
اخلاص و ورع مباد دادہ

عمر را کردہ اندامزادہ
عمر را بر مثال حصے دادہ
نیمست ازوے گذشت اندازد
لیکن آں حصن را نیست دروازہ
ای جوان ایں گماں است درخو
ہر دلم ایں دخت میشود تازہ

این نزل و جراح الکلم در لغت روز غیبہ بہتم ذی الجوشنہ مرزوم شد

رو

ن ہر دے ایں

بلکه هر روز در زبول زوال / لیک رفته است قسمت، انداز

ای محمد نو و نمود است رو

در نو بازداست آواز

تو کرده زلف را شانه جهان بگشته دیو / بروی منجی شمع تو دل من آید پروانه
نه چون تو دلبسته باشنده چون من / دواست من جفاست تو شد هست آید آفرانه
رخ تو کعبه جانم خم ابروی تو قصه بسط / لب به یگان تو یار اورا است مینا
چرا باد و تان خود بملطف پیش می بانی / چرا از آن سینه است خود شویم آید آفرانه
الا ای یار حسین تن وجود از تن می بود / که جان و تنم از تن شویم آید آفرانه
نهای شب بخوری و روز بر سجاده نشینی / محمد شیخ تزدیری نه ایست کار مردانه

نبرد عشق بازی شوران زرد و نما خا

تو خامی ای پسر طبع غوری بخت کیدانه

نقش نگار خاتم دل را نگهینه / لعل لب و دامنش به رافینه
هر چند مغلم ز نقد و مهال یار / از درد و چهره هست لب بهینه
زیب که سرفرو و بسیار در بران / آنکه زبندگان تو باشد مکینه
از جور و از جهاش بهرم چه پیچیم / که ز درد سوز و دست به جانم خزینه
یعنی چنین بود که گیم آن نگار من / تا گاه از درم بدر آید کشینه
چون آشنای عشق بغیر افتد / جز درد سوز رخ ندارد سفینه
آن آه سر و هر نفس بر سوار رود / ترسم اگر بر آید از سوز سینه
لعلش اگر ز لطف مرا بوسه بداد / آن میر غمزه بر پنجه شمشیر است و کینه

بوالفتح و اربابش دنبال نقد و

فردا ز تار حبله بانکار وینه

زلف تو کند ستم ہمارہ
نمکِ بونہت شکر فشانہ
پستان ترا چنان مکیدم
پس کویہ سر پر آنکہ رفت است
آن ماہ مرا بدست ناید
اے جعد دراز و خور و ہمت
آن منکر عشق را چہ گوئی
در عشق نہ اگر تو مسیری
بین پیرہن و جود کر دم
گر ممکن نیست وصلِ خواں
گردست غیر سد بجعدش
بواغ فتح اگر وصال جوئی

سن

گر عشقِ بازی اے محمد

تو کیسی و سپہ و چکارہ

جوانِ مست من سینہ کشیدہ
خرا مان میر و گفت آنکہ دیدہ
جہانے زوشدہ دیوانہ ہر سو
چنین صورت خداوند آفریدہ
تمثل کرد اواز نورستدوس
مجم غیت ایں صورت گزیدہ
اگر سرے است ماندہ استادہ
و گر بغیت بر مردم دمیدہ
و گر پری است عاشاقِ سیست
خیال جعدا و ستانہ دارد
و گر گلبن بود خالی نیابند

بہار
نہاد

چنین صورت مسلمانان بدانید
نہ چشمے دیدہ نے گوشے شنیدہ
اگر ابروے او خود مین قبلہ است
چنانہ طرف سمتش خمیدہ
ملا مت عشق بازاں نشاید
محمدر است ایں وصف حمید

جان راجی سپارم با سینہ کشادہ
مست و خراب باشم لب لبیبانہ
صدمے خدائے گویم نہ کرنے بجائے ارم
شد عاقبت حمیدہ باب الکرم کشادہ
گر رخصتے بیابد باشد شستہ بر در
در مرد و نیست مارا بجے بد ز قناد
بر ہاں غریب گوید سخن غریب فزاںک
مئی تب تو اے جوانمردانیک منم نہاں
جنت، بکار ناید حور و قصوف زن
یک غمرہ بیاید باغ و حریف ساد
گیسو دراز را اگر کایں قصہ مختصر کن
می باش بردار و روز ثباتادہ

مگر زمین بایاں
عے تکیہ
حور و قصور
جزاں

ردیف یا

بہار آمد بگلزاراں خرامے
بروے شاہد و ساقی سلامے
بروے باغ و صحرا خوش برآیم
بیک دور و دور سپر خورده جامے
دے یاران ہمدرداں مبر کن
بیر بر مطرب و میگو پیامے
کنار و بوسہ گر شد میسر
لگو آنجا حلالے یا حرامے
اگر دستے نداداں خواجہ زادہ
بیایں رو بہ پیش شوغلاے
ازاں تنگ دہن زان علل باریک
اگر درو لبری تو چہرہ دستے
منم در عشق بازی خود تہامے
محمدر خرابات و خرابانی

نکو کردی برآوردی تو نامے

نوبت عاشقی است یک چہند
باز بنیدم دل بد و لب بندے
یا رہماں رسد چہ پیش آریم
جان و دل خود شد است اپند
بر زبان نیت جز کہ نام فلاں
میچکد سرچہ بہت درآوندے
عاشقان بت پرست و بدین اند
لکراں را چہ میدہی پندے
زادے ویدے بت رویا
فاسقے بت پرست شد رندے
باغبان قامتت اگر دیدے
بیخ و بیا دسر و بر کندے
سروے بودے اے محمد تو

زلفش اردر بلا نیفکندے

نہ جائے تحمل است و زاری
گریا رنکد با تو یاری
مطرب غزلے کہ دل نوازی
ساقی قدحے کہ غم گساری
اے نازک و آفریدہ از ناز
اے فطرہ ابرو سہاری
اے سنگد لا و شوخ بے ہمد
این نیت طریقی دوستداری
آخر کم از آنکہ باز پرسے
اے سخت کماں چست یاری
رسمے است قدیم این تبارا
اے دل تو مگر خبر نداری

بوافتح اگر تو عشق بازی

مسکینی و عاجزی و خواری

بجہ اندنگارینا چناں موزون و زیبائی
کہ ممکن نیست جانے راز تو یکدم شکیبائی
خطاب لاشریک لک دے کبریا بیست
تو ی پیرایہ خوبی ز تو زیباست زیبائی
چنانست دوست میدارم کہ محض دوستی تم
دل و جانم ہمہ عشق است منم با عشق یکنائی
بگفت دیومردم من زبت روان نظر دارم
منش لاجل میگویم کہ احسنی ترا از حقنائی

مراد دل نمی آید رود از سینه عشق تو   مرا از جان نمی خیزد که شینم بے تو ہر جان
کشادہ راز میگوم مرا دل بستگی بہت   من این عقد دل خود را نمی خواهم کہ بکشان
ترا آراستہ صانع چنانکہ بادت بہتی   وے انوس می آید بے خود کام و خود را

محمد آں جوانمرد است کہ در پیری نظر باز د

تعالیٰ اللہ ابو الفتح خاندانی را تومی شانی

مسلم نیست عشق و پارسائی   محقق نیست صدق و خود نمائی
ترا با عاشقان نسبت نباشد   کتا از خوشی تن سبیر و نیائی
ز بے کم مہمت و رسوا کہ باشی   بگفت خویش گر خود راستائی
الائے و لبر چایک توانے   دہی مار از بند غم ربائی
محمد تا توئی در بند بہتی   مینمیت کہ غم ہا برائی
حدیث عشق در گفتار نیست   چہ بیودہ تو چہ نیست اثر خالی

چنین گوی جہاں ہمہ و خیال است

خیال خوش خیال و لہر بانی

آسودہ دے ستودہ جانے   بایا شتہ یک زمانے
وز خود قدے زند با خود   ملکہ است و گرد گر جہانے
بردار ز رخ نقاب کیبأ   از عالم عشق وہ نشانے
اغما ز روے خوب حاشا   خود را تو ز خود مکن زمانے

ندس

از خال و لبش سخن محمد

گرد آر مکن و گرد زبانی

سر وصل مانداری ز کجائی و پستی   اینجا کہ نیست جاے و آواز کہ شد رانی
میناز و می نمائی ہر خطہ و حرفی   فریاد از تو مارا نظارہ می ربائی

ربائی

گزشتہ جہاں

گمہ ناز نے نیاز سے گلے بہ نیاز ساری
چوں وقت کار آید گوید کہ عاشق بند
من آں فلاں فلاں سلطان وقت ختم
یسمرغ قاف قبرم از آشیان قدیم
ہر جا کہ یار جوئی آنجا حضور یابی
بوالفتح را گوئی تا پس از محمد
گاہے ختم و چمک گاہے بغض آئی
باتو مرا چہ نسبت با ما چہ شنائی
تو کیسی کرائی زین مغلسی گدا ئی
از لامکان نہ استم شخصیم ہر کجائی
اما وصال با ما شک و آزار خالی
اور اجواب گوید فریاد ازین جدائی

گرایں سخن نشیند و رجان طالبم

من از میانِ نخیلم ماندہ رہ خدائی

میلہ خجرم

اے یار عزیز می توانی
یک بوسہ ز لعلِ خوشنخشی
ہاشاکہ مرا میسر آید
گر برم کہ بخلو تنہائی
اے نازک دے آفریدہ ازنا
پیش و پس تو گفت گوی
مردی تو دے چو کبکِ نقل
باقدر بلند تو درازی
تا ز کی شب ز عکس لغت
آں یار مراست چشمِ مست
یا خواست ز خواب تو توانی

از بوسہ شود لبِ احساس

بوالفتح یقین است در گمانی

اے بادِ فوجہا ی از راہِ مطف یاری
در گوشِ بلبلان گم از گلِ خبر چہ داری

کے باز می بیاید آن فصل ناز و نرسے
کے بوجے گلعدار یا ہم ز حیات و ماں
آن گل کہ دینہ گم شد امروز بازیابی
دی رفت باز ناید فردا کہ گفت آید
بے از خیال و صلے عاشک که عشق شد
کے در کنار نشیند برابر ہم یاری
باجدا و تہ مجھ مانم ز بیقتاری
امروز مست گردی فردا شوی خماری
بر نقد وقت سازی امروز در خماری
بے برگ رنگ و لبے چوت کجانی

بوالفتح رافضی از غیب نصیبے

گر یار تیغ را ندسرا تو بر نیاری

مگر او از عمارت
نہایت در بند
مست ہے

مگر او خاستہ از فقر چاہے
مگر از آشیان جفت دوری
چو من می باش در دوشام و خونوا
ترا من دوست می دارم دگر هیچ
چہ بد افتد ترا ای شاہ خوباں
اگر خوانی و گرانمی تو دانی
محمد جزدش دیگر دے نیست
ز دوست یار ز داز سینه آہے
توی قمری کہ می نالی پکانے
کہ من ہم زین ندارم کلاہے
نکر دستم جزاں دیگر گناہے
اگر باشد گلے نیک خواہے
ندارم من جزاں رہے هیچ راہے
ندارم من جزاں دیگر پناہے

روم کنوں کجا آوارہ ایدل

بکرده موبید و روسیہے

دُبرے نیست چوں تو یکے پیرے
ہر کسے روے خوب دارد دوست
نقد مارا بدل بے نیہ کن
قصہ عشق احسن القصص است
مادرش را سہمی ازل نام است
بیدے نیست سچو من دگرے
اہل دل را بود دگر نظرے
در نقد است وصل در خطرے
فہم این ستر کے کسند بشرے
مثل عیسیٰ ندارد او پدرے

لے بروز جدیت و ہم ذی نقدہ مستہ ستر تم فرمودند لے این غزل را نیز زید ز جدیت و ہم ذی نقدہ مستہ ستر تم فرمودند

عشق در اجترہا و نعمان نیست   شافی را نشد از و خبر سے
ماہ را قافا متہ بلندے نیست   سرور آنے سے است نے کمرے
سرو من ماہ رو بلند سراست   دلبرے نیست سمجھاؤد گرے

ای محمد بے غم سزئی تو
دلبرے نیست چوں تو کیستے

دلہم را ابتلا شد با جو آنے   ز غمہ اش ندارد کس الے
بیک چشمک سباز و شیوہ چنداں   فرو بالا کند ہر دو جہاںے
لب لعلش بہ بیخوش نوش کہ دہا   جگر خوار است ہر دم دستاںے
صدف را در شکم و دسلک لو   لب و دندانست ہند و فشانے
دلہم از دست تنہائی بجانشد   چلویم بلکہ اقدام بجانے
غیورم من و ہر جانی است یارم   کجا جویم ندارد او مکاںے
ز چشم مست او غلطیدہ خلقے   برآمد ہر طرف از دے فغانے

محمد پیر گشتی تو بے کن

نظر بازی ز فتن آرد نشانے

جان و دل من بے جو آنے   در ہر خم موے او جہاںے
مقتول بے و قاتلش کم   بر لعل لبش مرا گمانے
بر لعل ببت سیاہ خائے است   از موت و حیات من نشانے
بر خورد ز عمر نیک نہختے   بایار عزیز یک زمانے
گر آیدت خلوتے میسر   با ذوق و فراغت امانے

بو الفتح مدام بادہ می نوش

گر ہستی پیر و یا جو آنے

۱۔ در جامع الکلم در لغو روز شنبہ ۳۰ ربیع الثانی ۱۰۲۸ ہجری قمریہ ۲۰۰۷ م
۲۔ رقم فرمودند ۔

محمد عتقبا زے خوش خصلے   شب و روز آں خیالِ ندوخلے
غمِ فرزند و زن کیسو نہادہ   نماندہ دردش میلے بامے
اشارات بوسہ کردن چہ مقصود   عفاک اندھیائے ہست فالے
ہمہ شب یا دزلف ماہِ روے   بہر صبحے دو چشم بر جمبائے
چنین سروے بدیں حسن و نکست   نباشد در گلستانے نہائے
لب او در خیال و دہم ہانست   ولیکن نیست جائے قیل و قالے
محمد بوسہ زدا و از کے خاست

نہودت در میان جزا حتمائے

سرو را استنا و بہتر چہ تور قنایے کنی   طوطیاں را بنموشی چو تو گفٹاے کنی
ہر چہ رہا میکنی میکنم ہمہ مطلوب ہاست   لیک مارا می نشلیکد و گریارے کنی باور
یار اگر فرمود لطفے بوسہ را گشتی مجاز   حفظ حرمت را تنگ گانے و ازائے کنی
ہر کہ در کوئے تو آید گاہ و بے گاہے او   حق و انصاف فرمود دست نگہائے کنی
عقد لمعی بر سرو بس و دعوی عشق ایاز   آہ محمودایں بلا از عشق نیزارے کنی
اے ابوالفتح جو اندر دست با عز و جمال   سر نہد بر آستان و ترا خواہے کنی با طبع آن جاہ
جد را خوش بر سر بی افکند و اے خوش نگا   چند کس را پسروایں کار در کائے کنی با طبع آن
اے پسر ب را پوش و برقعہ بر رو بخش   چند مرد و نہد را سر گشتہ مینوائے کنی با طبع آن
عشق آن صورت ندارد نقش آن فانی کند   عشق در بر معورتے با فیض اظہارے کنی با طبع آن

اے محمد عتقبا زری را یکے رمزے گو

ماہ در خود نگرے بس عکس انوائے کنی

تو از ستر اقدم حسنی و نازی   فریضہ گشت مارا عشق بازی

ہمہ عالم اسیر جعد تو گشت   ترا زید نگا را سر فرازی

۱۔ بروزِ پنجشنبہ نیم روزی ہجرت شد۔ ۲۔ در لفظ و جوامع اکلم درج کردہ شد۔ ۳۔ در لفظ و روز کی شنبہ ہجرت شد۔ ۴۔ در جوامع اکلم درج کردہ شد۔ ۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۔ در جوامع اکلم درج کردہ شد۔ ۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۔ در جوامع اکلم درج کردہ شد۔ ۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۲۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۳۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۴۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۵۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۶۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۷۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۸۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۱۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۲۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۳۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۴۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۵۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۶۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۷۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۸۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۹۹۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔ ۱۰۰۔ در جوامع اکلم در لفظ و روز شنبہ ہجرت شد۔

سراں و سرور اں را بدورت سر
ضرورت خاست از تو بے نیازی
ترا چوں تو نظیرے نیست دیگر
سزد بر شکل خوبے خود بنازی
نباشد زیورے زیبا تر اے یار
برائے دلبرے از دل نوازی
محمد را نظر جز بر خدا نیست
ندانی عشق بازی و حب بازی
محمد را دامن محمود غزنی
تو خود را ہم سپنداری یازی
محمد را محبت فیض آنجا است
تو از ستر اقامت حمی و نازی
رسد بر مہ کنی کبر و کرشمہ
سزد بر سر و بتانے کرازی

و یکاری

تقدیر بہت

قمر بالاست بالائی ندارد

کجاست آن سرور این گنازی

ترا حق داد و روے پر جامے
مرا بخشد عشق پر کسائے
ز حن غیش انگہ بر خوری تو
کہ عشق من ز تو خواہد وصلے
بدین حن و نمک ناز و کرشمہ
نباشد مرد را دیگر مثائے
ترا ناز و کرشمہ داد چندان
کہ ما را برد از جامے بجائے
ببت باریک بن نازک تنک تر
ندارد احتمال قیل و قالے
اگر کردے اشارت بوسہ عیش
یقین گشتے نماندے احتائے
سوال بوسہ از بعل آن شاہ
مجامے ہست بل فرض مجائے
درخت سرو و نخل و شکر ہم
نباشد همچو بالایش مثائے

نظم سرود ویرجیم

محمد در جبلت عقبا ہست

نمی آید از و دیگر خصائے

صبا حے دلربائے مرجائے
مبارک مطلعے میمون لقائے

لب میگون او یارب چه بعلست
کہ ہر دم میچکد از وے صفاے

ۛ۔۔۔ جوامع الکلم در لغز و نعت شنبہ است و پنجم ماہ ربیع الاول سنہ ۳۳۰ در حج شد و است

اگر تو نہ گوئی نیک خواہی
مزید درد مارا کن صفا ہے
بخواس الحمد و بدل زن بفرما
مبادا درو اس دل را دوائے
ہمیشہ بودہ ام معشوق خواہاں
کنوں عاشق شدم و دیدم بللے
ہمارہ مالہ از درد و حیراں
وصالت را نمی یایم بقائے
سرافرازم بعبدا ناز و کرشمہ
بہ کیوسہ دو صد جاں می فروم
اگر دستے رسد مارا پیائے
عزیزاں را یگان است بہ بہائے

منی خواہ خدا و ندا محمد

کہ مبین عشق خود را انتہائے

من آن نہ ام کہ تو دیدی توان نہ کہ تو بودی
مزید درو من کردی تو حسن خویش افرویدی
نوید گشتم کردی براں بشارت شادوم
مگر مراد مزیدے برآمدست بزودی ^{مگر مرادم بودے}
وے ز عادت سخم ز رسم کار تو دانی
بہر کہ وعدہ کردی تو روے خلق نمودی ^{دفعہ نمودی}
گراں سرینے کردست ز آب چشم غرق
فردا آمد گشتی نوح بر کہ جودی
دراز باد عمرش کہ برد جانم از تن
دو گیمو کہ کشادی ز عقل و موش بر بودی
نہضتہ عشق نیازم شوم فضیحت و رسوا
ز شک بوے نیابی مگر کہ ناز کشودی

بو الفتح عاشق گشتی مدار باک ز دروم

بگیر ذوق محبت مباحث آنچه کہ بودی

بیاساتی بدہ پُر کردہ جاے
گوزنہ مار حلقے را حراے
براقے سمپوں برقے را کن زیں
مند بر سر تلاءے را لگاے ^{نہ نکلاے}
ندارم منزے از خویشتن دور
پیائے خویش را عم کید و گاے
بیک گاے گذارم ہستی جاں
بد گیر گام گوید حق سالاے
کجا جبریل تا سوزد ز تابش
کجا عرش است تا سا زیم باے

صباے یاساے نیت با ما   شاید صبح اینجامیت شامے
 نہ من زار بے تسبیح سازم   نہ ام خواجہ نہ من بہ ستم غلامے
 من اویم او من و لیکن بہ کونین   ہمیں مرغے است دانہ نہ دلمے
 محمد رفت از خود وہ درینا

از بابتی نہ ماندہ جز کہ نامے

جاناں تو بحسن خویش بخشاے   از جرم و گناہ ما تو باز آے
 یک بوئے اتما کس آمد   یادو شے بزن و یا بفرماے
 اے مرکہ نہ دید روے خوبت   اے وائے برومہر اصدوائے
 گر عشق بقہر خویش تابد   کس را بنود قرار بجائے
 بوالفتح ہر طرف چہ پوی   ماہر و نفر شدم کیپاے

اے سید پاک نے او شہباز
 زین گفت و شنود خویش باز

نہ نوشم جز شراب عشق بازی   نہ پوشم جز لباس کار سازی
 نیارم ہر فرو جز پیش سروے   نیاموزم ہنر جز ترک تازی
 تنخواہم کرد کہے جز کہ دل را   نبازم بازی جز عشق بازی
 چہ باشد مال کس مکیں گرفتار   کہ بائے ہر نفس در کبر و نازی
 مرا جہ عجز و زاری نیت کارے   ترا ہم نیت الا سہ سہ رازی
 ترا گیرم نہ داری احتیاجے   نہ شاید کرداں حد بے نیازی
 یکے پیارہ امتدادہ میر و   تو در عیش و خوشی و ناز بازی
 محمد پیر شد در خدمت تو   مصد خوار و زاری و گدازی

وگر تخف مرا ہر بار گوی

کدامستی کہ با عشق بازی

مرا از خود بیاں شد نصیبے   کہے اندوہ و غم کہ لطف و طیبے
برنجے مبتلا کردست خدایم   کہ از دے بہت عاجز ہر طیبے
اگر در سایہ بام تو یار را   شود آسودہ مسکنے غریبے
ز جاہ و وعز تو یعنیہ چہ کم شد   جوان مرد اتونی آخر لبیبے
نہ بیند چشم روئے خواب ولحت   بدل باشد اگر مہر حبیبے

مدہ پسندم کہ باز آ از محبت

محمد راست از خواب نصیبے

اے یار اگر چہ بے نیازی   بزرگ شہر نے است دل نوازی
آن عشق حقیقی است بیشک   آزا کہ تو گفتے محبا زی
می سوزم و میسیرم از اندوہ   گویند کہ اینست عشق بازی
اے عاشق مستمند چونی   در سر نفنہ تو در گدازی
اورا سہر و صل نیست با ما   مارا نہ دے صبور و رازی
پاسیندہ نامد حسن ہر کس   بر یک دو نفس چہ سرفرازی

از بند وصال سہر و ارہ

بواستح اگر تو پاکبازی

اگر تو سہر گزست من بدانی   مرا جز سیدل و مسکین سخوانی
بکن ہر چہ کنی زیباست شاید   سہر ت گردم مرا از دہ زانی
چہ تلخیہا کز اس غمزدہ کشیدم   لبش دارد دے شیریں زبانی
مرا ابرو دے تو پیوستہ قبلہ   مہوے کعبہ و صخرہ چہ رانی

چہ چندیں در سہر ت حرص و مہربا

محمد گشتہ توشیح فانی

گہ گہ گر بکوائے ما گزری   باشدے این طرف دے نگری
غمرہ اشناو کے کہ پرواز دے   عمر جان خستہ را کند سپری
اے کہ منکر ز شیوہ عشقی   نیستی آدمی کہ رو تو خسری
اے مذکر چہ پسند خواہی داد   تو کہ از سر عشق بے خبری
چوں تو خوبے کسے نشان ندید   کلی و صغ و چہ سرہ چوپری
سرفندی و راست طبیہ ہم   گل قبا پوش و سیب بہر تری
اے محمد تو عشق باز کنوں

نیت کاین اوست تو دگری

نات
انکون

کمند حجب تو بر حلقہ دے   خم ابرو دے تو محراب عامے
لب انکور تو باد و چکانے   خدو خال تو با ہم صبح و شامے
ہمہ آزاگی خواہم بند از حق   ترا خواہم شوم کم تر غلامے
بے مقتول و قاتل نیست پیدا   وے بر بل خون غور اتہامے
سُریں چوں کہ کمر بشل کاہے   عجب کاہے بود کہ راقیامے
اگر دہنا کہ جہش دش گرفتہ   بلاو کرد را مسکین سلاہے
منم گر پس روز باد و عباد   وے در عاشقی ہستم اماہے

۳۲
بلاو کرد

محمد نبی مرد ملا مت

نہ در عاشقی مرد تہامے

ترادادند روزے چند شماری   چرا بر خویش خود را می گماری
برو خوبے بہیں و بادہ را نوش   گہے سرمست باش و گہے خناری
چہ بر خوردی ز عمر خویش یارا   دے با خوب روے بر نیاری

۳۳
می نوش

بکوسے می فروشاں رو بگشتے   کبن باخبرویاں عتد یاری
ترا باخیر و شرکس چہ کار است   بنقد و قت شوگر مردکاری
ترا از منے نشد گر آبروے   بنزد عاشق میخوار و خواری

محمد گرنبازی عشق بازی

نوا نگاہ اید و گاہ و حمار ی

مرا باکس نماند مسلح و جنگے   مرا اقتادہ از سر نام و ننگے
مرا معذور و اید اے فقیان   دلم بردہ جوانے شوخ و شنگے
منم سرمست ہر بازار کوئے   نخورد کسم اگر چہ سے دینگے
خوشم ز آسپہ رسد از تو نکارا   ز لب و سوز و ز غمہ خدنگے
کنم من جان سپاری چون سازم   گرا ز برگ نوا بازیم رنگے
بجاں بازی مرا فرمان دہی گر   بیازم در زماں نبود در رنگے

کہ از برگ نوا

محمد نیست نابودی مگر تو

ترا باکس نماند مسلح و جنگے

بمثل فہم و فادارے ندید تہم دگر ایسے   بقا با داتراے غم توئی یار و فادارے
مرا یاران ہی خواند سوئے باغ و بتا ہنا   مرا بے گل رخنہ بستہ بینہ چند نوحاے
من آنکس را کہ می خواہم اگر با من نباشد او   چہ گردم من بگلزاراں چہ کار آید چمن پارے
مسلمانان مسلماناں از ان بی درد فریادے   دلش با مردماں با من چنانکہ باز بردارے ہر بارے
خیال جید او کردہ مرا رسوا بہر خزانہ   پریشاں ساختہ بلکہ بہر کوئے و بازارے
دلم بر بود و لدارے تنم گماںے و خوشخوار   سرین اوست کہہ سارے ہر آن حبش پارے

جہاں چنہ بسر آید محمد مونے باید

بمثل غم و فادارے نیابی در جہاں ایسے

بیا که بر همه خوابان شہر سلطانی
 اگر تو ناز کنی بکمان نیار کنند
 بیک کر شتم و چشک دل از جهان بی
 سزا توبہ بکردم ز عشق سیم تناس
 سزد که پیش تو خوابان کنند شناغوانی
 و گر تو سر بفریزی رسد که شایانی
 سزد که سحر گویش و معجزه خوانی
 ترا بدیدم و آید به پیش حیرانی
 چه درواست که دارم از چہان برد
 چه داغماست که دارم بینه پنهانی
 اگر ز عشق کنی توبہ مرد و دین نہ
 درائے عشق بود هر چه باشد آن فنا

کمند جعد تو بر حلقہ دای
 فوای درد مطرب می نواز د
 مرا یاران منید اوندیاری
 صبا حے خند و بر خمت بد خود
 حدیث عشق نطق مایہ بستہ
 ہزاران درد و غم را اختیار است
 وصال خو برو و ہم و خیال است
 توئی شہرت سخن خو بروی
 اگر خواہی کہ دانی عاشقی چہیت
 مہ نومردمان را انتظار است
 بیا کہ خوب روئی نیک نامی
 اگر تو دل ستانی باز نہ ہی
 امیراوست مر فاصع و عامے
 ز غصہ کا قیم کمند سلاے
 مرا شاہد نمی گوید پیامے
 بہ گریہ میگزارم نیز شامے
 نمیدار در و آگویم کلامے
 بقائے درد را باد انتظارے
 سماں سوہست دل را اہتمامے
 مراد عشق بازی ہست نامے
 محمد را شوائے خواجہ غلامے
 نہا تو روے از بالائے بامے
 تو صید عقل را ہستی چودامے
 توئی درد لبری بخت نہ خامے

مرا مردن روانہ بود محمد
 مرا شاید کشد با صاف جامے

امروز مراست روزگارے   امروز مراست کاروبارے
 از گلبن او بل خلیہ است   اسے یار شفیق تیر خارے
 الحمد خداے آساں را   بخشنده ذوق و رفکارے
 دیوانہ مست او شدہیں   ہر جایکے است بادہ نچارے
 آں بادہ کہ از بلش چکیدہ است   وانشد کہ ندارد او نچارے
 از درد و دم بہر کہ گوئی   گویند کہ راست ہست کارے
 عشق من و حسن او شدہ ہو   دلہار ابریں شدہ قمارے
 غمخیزن و گویے باز و کیش   چوں تو نبود و گر سوارے
 اسی کچ کلہ و بلند ہست   فراق ترا چوں شکارے

زیر بانہو دہناک پایت
 ابو الفتح چہ کس کہ ام بارے

مرا حق و ادویارے دل پندے   نظریے خوب روئے نقبندے
 بتے آشوب و لہا عشق بازے   یکے زیں لالہ رخ سر و بلندے
 یکے جزاکم ابر و ہلاے   یکے زہرہ سر اے مت و زندے
 ننخواہ جان من بروے مگر کہ   بسود بر سرش ہم چوں پندے
 تو منکر عشق را یا راحبہ خوانی   غریبے احمقے بلکہ کلندے
 مرا غیشاں و یاراں نیکخواہاں   ز راہ دوستی بد ہست پندے
 منیدانداں مشتے ستوراں   مرا حق کردہ است خود از ہستندے
 مگر جہد و سرین او شد ستند   مراے دو سناغم پائے بندے
 نہ من تنہا گرفتارم بدامش   کہ چوں من ہر طرف مستند چندے
 دلم را نیست از و آزار ہر گز   مگر از زخم غمزدہ درمندے

منم کز ویدگان خود بر شکم روادارم بہر گردن کسندے

محمد شکر حق را کن بخودے

ترا حق داد ایسے دلیندے

اگر خواہی کہ ذوق درو گسیری نہان می باز عشقش تا بمبیری

حکایت کردن و نالہ گزیدن دواے درو باشد دل پذیری

شہید بدر باشی ای جوان مرد بدروماہ روے گرمبیری

نہاے عشق بازی ذوق دارد ہوا با خوش براں لیکسیری

ملاست نہ عزامت نہ ہے ذوق امیری بظاہر گر چہ سیری

وقار و وقرو عزت باتو باقی است اگرچہ خواجہ باشی یا وزیریری

زہے خمرے خمارے نے سلائی زہے دروے کہ دارو دلپذیری

نسلات

محمد عشق بازے کہنہ بہت

ترا باید کز و این فن گسیری

بہ لوح دل مرانقش و نگارے مراہت از خیالات روزگارے

بہر جا کہ یکے مرغِ ہولے است ہولے عاشقاں بوس و کنارے

ہمہ کس دوستے را برگزیدست گزیدستم جفاکارے نگارے

مرا معشوق من ہمہ سایہ شد بجمہ امتد کہ شد معشوق طارے

چہ طمنہ میں زند و عشق زاہد مرا ہم بود روزے روزگارے

بدیدم تانے میں سیخوارے را مرا افت و بابے کار و بارے

سرے بہناد و ام پیش جلیپا سجدے میں کسم بروقی بایے

مرا آن عزت و دولت کہ دادا کہ گرم بردار و خاکسارے

پرستم ہر چہ یار من پرستد اگرچہ بت بود یا سنگ خارے

نمائندہ ہیکار

جواں مرد از ہر برق مرا گو گز قنارم نماید پیر کا لے

محکم در میان درد منداں

ترا ہمہ یکند ہر کس شمارے

چو غش باشد در ایام جوانی   میان ماہ رویاں مہربانی
 کند ہر یک دگر رالطف و یاری   زہے عیش و خوشی و کامرانی
 میسر خلوتے گربا جو آنے ست   ہاں ساعت شمار از زندگانی
 مرازاں محل شیریں تلخ میگو   کہ نزدماست آن شکر فشانی
 تر آں دولت و غرت کہ دلاست   کہ بریار عزیز خوارمانی
 دو چشم مست او غلطانت ہو   دو صدر بخور را بے ناتوانی
 الاحب درازا کہ ہر سینا   ز دم دستے کہ دانم دل گرانی
 خیال لعل تو مستانہ دار   نہ ام مست شراب ارغوانی

نہ کہ تزویر باشد چاہ جوئی

محکم عشق می باز دہستانی

اگر مسیرم بدر و مہربانی   مرا باشد حیات جاودانی
 سرے بر در نہاد و ماندہ امن   تو دانی گر بنحوانی یا برانی
 اگر خندہ زنی گلہاں بباد   و گر گریہ کنی دُورے چکانی
 نمک حین تو دلا لہ است مارا   کند ناز و کرشمہ پاسبانی
 میان مانگنجد حبزہ کو ذوقے   اگر داری تو حسنے پس بدانی
 ترا برو دواست ہر دو محراب   فرضیہ شد نماز ما و و گانی
 دے ہا دے اگر گرد میسر   تو آں دم را شمار از زندگانی
 اگر بوس و کنارے ہم بنشد   زہے عیش و خوشی و کامرانی

جند

بدردنم چہاں آسودہ ام من   نیا سایم چہیں درشاومانی
 ز چشم غلطانت رسیدت   نصیب من بلا و نا توانی
 اگر تیرے زنی اے ترک غمزہ   رواں از سینہ و جاں بگذرانی
 سرینے کاں نگارنا زمین است   کہے نہ بود بریں شکل و گرانی
 محمد نظم میگوئی تو یا نشر
 نباشد نظم کس را این روانی

منی از حسن و خوب روی   زیر اکہ بعینہ توانوی
 تو از سرتا قدم جمالی   تو موے دراز و مشک بونی
 در تابش سہو آفتابی   جزا کرمی و ماہ روی
 لطف و کرم است و تو بیار   در توصفہ است از حد توانی
 وصف دہن تو بہت یارا   ہر جا کہ زبان ز گفت و گوئی
 تو منزل ما و من نیابی   بوالفستح بہر جہت کہ پونی
 آراستہ چنانکہ باید
 افسوس کہ نیک شت غمی

از غزداوی

ز ہر شمع رخ پروانہ واری   بسوزم گر کند این بخت یاری
 بیک بوسہ دل مارا تو خوش کن   قفائے چند برگردن شماری
 بجمہ اندمرا عزتے مخفے است   کہ میرم بردیاریے بخواری
 سگ دیوانہ ام کوراکرم من   کند باناک کوئے یاریاری
 تو از برگ نوارنگے نداری   تو چہ نہ میکنی جان را سپاری
 محمد شہباز کہے نہ تو
 ہمارہ تشنہ و بر غرق کاری

جوان مرد ادب آری وصف جودی
مگر لب بر لبم کیار سودی
ہمہ شب در خیالے زلف و خالے
بو ہم خوشی ای دل خوش غنودی
مرا گوئی چه دسبالم گرفتگی
زوی چشمک بخندہ دل ربودی
چه گویم چشم تو چه شوخ دیدہ است
زدم عقل و دین را و اربودی
ز مجنون عشق و از لیلی نظر ما
حدیث لیلی و مجنون شنودی
بجز جو و جفا دیگر سبازی
تو عین درد غم بر آکشودی
مرا تو وعدہ کشتن بکردی
کر مہاں را بود وعدہ بزودی
شراب در دراپر پر بہ پیمسا
مرا مشیار گداز از جہرودی

محمد عشق را فنا بخش

ہمارا محنت و غم را فرودی

ندیم در جہاں یائے نیش در غم خوارے
نباشد در جہاں شخصے بے غم وفادارے
علیٰ ہذا چین آمد کہ شخصے نیک سختمن
مرا یارے وفادارے و دلدارے غم خوارے
وفائے سینودی گزینش غم مرا شادی
ز بے یارے ز بے کلمے ز بے کلمے ز بے یارے
نشان عاشق صادق اگر گوئی ترا گویم
یکے از سوختہ رفتہ یکے زائے ترا زارے
ز رشک و غصہ می میرم مرا مشوقہ عالی
از ان ہر یک نشان گوید مرا گل گشتہ خالے
ترا اے سرور سہمت کہ با قد بلندستم
اگرچہ راست میگوی ولیکن بے گل و لالے

محمد را موس در سر کہ او در سوز غم میرد

نہ چوں پروانہ یک لمحہ ولیکن جاودا آں

اے ساقی مست من صفائے

اے سادہ کیا بوسہ کنای

اے صاحب شتی و باغے

و اے مطرب خوش نوا نوائے

و اے شاد و خلوتی حفائے

اے یار درختی و مہوائے

اے شیخ و قلندر و مولہ
 مارا سر سوری نباشد
 اے زائد مستجاب دعوت
 از بہر مزید عشق و دردم
 باشم مہر روز و رخیائے
 ہر روز برم خیال و صلے
 ایختہ وجود است خالی
 بوالفتح دل از جہاں تو برگیر
 اے مونس روزگار مسکین
 روز و رستہ بہت این شہرہ
 میدار غنیمت اے جو اندر
 اے خواجہ نشد مرا میسر
 این اہل و ولد مرید و فرزند
 مرغ دلم از قفس قنادہ
 کے باشم من ز خود برآیم
 من باشم داود گر نباشد
 احمد خدا کے آساں را
 مارا تو دہاں کہ مانفتییم
 طاؤس صفت بشکل زاغے
 این طابن من بہت وجود آشد
 بوالفتح بقدر وقت خوش باش

اے کوچک و نغز و باغچائے
 بائیم سرے و خاکپائے
 تسبیح بگو بخواں و عسائے
 یک فاستح خواں بالتجائے
 من مانم و غرق آشنائے
 ہر شام بگریو و دوائے
 الا کہ دوست ہو بلے
 جائے نعم و بلے بہت و لائے
 تو در درما کن دوائے
 نے مانم و من نہ تو بجائے
 شو صوفی صاف باغچائے
 ہر روز بمنزے و جائے
 گشتند مرا چو بند پائے
 روح قدسی اسیر سائے
 پرواز کنم در اں فضائے
 بائیم در و را و رائے
 وایم صواب بے خطائے
 در ملک قدس پادشائے
 باقی تو دہاں جہاں خدائے
 جز من مطلب بہر سرائے

جائے نغمہ و
 بلاست

روح القدس

عشق

گرداری عقلی درائے

دے دارم اسیر و مبتلائے تنے دارم گرفتار ہوئے
 ہمہ کس خیال غر و جاہ است بماندہ خاطر مرا ابتلائے
 مگر گرد و سر من خاک آن در تنم پیچیدہ پارہ بوریائے
 مرا ریشے میاں سیدہ سخت است طبعیا اگر توانی کن دوائے
 گرفتار نبض خود دیدم رگ بان نماندہ ست در من امید بقائے
 مگر یک بوسہ بخشدم رایار ز حسن لطف بہ نماید بقائے
 جہانے تازہ یا ہم جانکے نو نہ بنیم پیچ گہرے فنائے
 ندارد سینہ من آرزوئے مگر میرم سرے در زیر پایے
 دے رنجور دارم تپ بہین کتم از غریق من احمائے

محمد از ہمہ غمبار ست

نماندہ در دلش اندک ہوئے

الا اے ساقی خوشخو صفائے الا اے مطرب خوش گو نوئے
 چہ بندم میدہی ای زائدہ وقت مزید در و مار کن و عائے
 قمار عشق بازی او فرہ برد کہ با معشوقہ می باز و دغائے
 ابو الفیاز ہے دولت اگر او و بد و شنام و من گویم شنائے
 اگر چہ نیست ممکن وصف یار مرا بر باد میدار و صعبائے
 قوی گیسو دراز دست کوتاہ کہ اندر ملک عشقی پادشائے

ز من از صد رویں پرسید گویم

خوابے بہت ز منے خوشتائے

فرہ از منم تو کہ شیرینی باکوہ گرفتہ ام قرینہ

گر عاشق کس شدی ضرورت
با محنت و درد ہم نشینی
من عاشق تو تو یار معشوق
مہتاب منم تو شمس و مہنی
شیریں لبست تلخ گفتار
شکر دہنی و زہرہ سینی
ابروت بعینہ است قبل
وان غلط چشم رانہ بینی
گوئی کہ دو شہر یار مرست
دل زندہ بیکہ بیکہ سینی
یک بوسہ زردم بغیر از آن
چندین چہرہ ہی تو طاق بسینی

بوالفتح خیانتے نزاری

الحق کہ موذی امیسی

مثل تونہ دیدہ ام جوانے
شیریں شفقتے شکر دانی
از ناز و کرشمہ نیک دارد
میبازد و خود بخود نہاںے
او سرو قدے است گلغدار
باریک کمر سرین گرانے
او ماہ جبین لال ابروست
جادو گرے بہت سحر دانے
او بلغ و بہار تازہ روی است
بالاش قیامت جہانے
زیں چاکب دست شہسوار
زیں تیز روے قوی کمانے
با جعد و راز موسے ابنوہ
برخانہ اوست نزد بانے
تا بر سر عشق برتر آیند
بیند جمال جاودانے

میگرد چشم بچومتے

می افتد بچونا تو آنے

بسیتم نطق کا مرانی
گشتم طواف شادمانی
خدا کہ خوشیم و شادمانیم
نوشیم شراب ارغوانی
با چنگ و رباب نائے دو تک
بارقص سرو گل فشانے

اندوه ز مابدور کردی   اے غم تو سیاه رویانی
دوری است ز مابدور دوری   از قرب سید پر نشانی
مشتوقه مرا بر هر ساره   در عدد و شمار نیست ثانی
از کاشش و از دینخ افش   بیزار شدم حین آنکه دانی
عشق و من و ایر سره یکجاست   در بوسه و در کفن رمانی
هر یک زدگر جدا نباشد

بوالفتح همین است زندگی

خوش باد عشق و در جوانی   آسوده بوسل یار جانی
او از تو نصیب خویش گیرد   و زوے تو نصیب خودستانی
خاصه که بود نگار خوش خود   او مست تو مست عیش رانی
گیر توئی تو او جوانی   باشد ز تو او لول و رانی
از بصل ببت نصیب باشد   مستی شراب و در فشانی
مے خوردن شد مرا عبادت   رفته است خمار سر گرانی
از چشم تو دیده شد اثرها   جادوگری و تسلیم خوانی
از چشم خوشت پیدا آمد   غلطیدن خاست نا توانی
تعلیم بلند بهیته شد   اے ماه لبت سر و دانی

بوالفتح شدی تو پیر توبه

تا چند سیر کردی کانی

اے پیر باز با جوانی   بین نازه و تر دگر جهان
باریک بله است و خنده باز   شیرین و بنفشه افشان
بادام بعبیه است چشمش   لب پسته و شسته خوشنشان

بند راجی

سوی

مید

تکم راجی

ماہیت و یک بالاحت
سرویت و یک خوش روانے
سرویت و لے ہلال ابرو
شمعے است و یک بے دھانے
سرخے است و یک کبک ترقا
بانغے است و یک نئے نہانے
دینے است و یک دین احمد
آیتے است و یک از قونے
کفرے است و یک کفر فزون
موسیٰ است و لے زحق نشانے
ادویسف ثانی است بہیات
از وحدت ہی کسند بیانے
بوالفتح بگو کہ اے محمد
پستانش مثال نار دوانے
او تنگ لب و کشادہ سینہ
کزدوزخ مید ہرمانے
روے تو بہشت را نمونہ
اور است و لے برابجیواں
دریاست و لے برابجیواں
جعدے است و رازہچو مارے
او عاشق خوشستن ہمیشہ
حیہ است و لے حیات جانے
میداند ہچو او جو آنے

۳

بگوئے تھانے
بندر ہند آ

گر ہستی آں جہاں نباشد
اوسہت فلاں کہ یا نے

فلان کرانے
فلانہ و کیا نے

مرا در دل خیال زلف و خالے
دل مگر شہ از خالے بھالے
مرا در وی یہ پیا یا صفا وہ
بجام زربجن یا در سفاے
مرا مقصود ہیو ششی و سستی
گرفتہ وقت من در دل ہلاے
لب میگون او و ہم و خیالے
بہم پر لب رسد باشد محالے
دوسہ دشنام دہ در مجمع خلق
مرا شہرت شود و عز و جہالے
اگر تو پردہ از رخ باز گیری
جہاں نے بخبر گرد و جلالے
سیان مردمان امنستہ نظر
کے گوید فلان است کس

کس

لعل شیریں تو شکر بارے   لب من طوطی شکر خواے
 زلفِ توتار و شبِ یلدے   جعد تو و شبِ سیہ مارے
 بیچ سروے بمبشَل قامت تو   من ندیم بہ بوستان بارے
 دین و دنیا مرا چہ کار آید   نیست جز عاشقی مرا کارے
 بوئے لطیف کرد و چو مرغ   گرز و سیم گاز کے بارے
 گشت گلزار و باغ خوش باشد   نیست خالی از زحمت خارے
 در جہاں بیچ چہیز بہتر نیست   جز کہ یک لخط صحبت یارے
 گریہ پرسی محمد است عاشق
 ہر گویند کیزبان آریے

جوان من جوانے خود نامے   سوار من سوار بادشاہے
 حریف من حریف خوب طبعے   قرین من قرینے دلرباے
 نگار من نگار نقش بندے   ندیم من ندیم باصفائے
 بود گردم غبار خاک آن در   نماند است در سرم جز این ہوائے
 سر من زیر پایش باد چوں خاک   ندارد در من دیگر دواے
 بدرد عشق اگر میرم ز کجے   شہید عشق را باشد رواے
 اگر یارے کشیدہ تیغ آید   بنہ سرمش او گو مر حباے
 دل و جان و سرو تن دین و دنیا   کنم در زیر پائے افسدے
 محمد خویش را عاشق ہند نام
 نہ دیدم آن چہاں یک غم دہاے

دیدم بہ کلیدیہ نگارے   زیں درد کشتہ شراب خواے
 مد من خمرے خراب شکلے   دیوانہ و شے نزار و زارے

برمال

گفت از سر وقت خویش جانے
بنشین و شراب نوش باے
آنگہ بصفائے مے نگہ کن
بیں عکس جمال روے یارے
بر لوح وجود نیست نقشے
جز صورت نسخہ نگارے
مجنوں چہ کس است کیت یلی
گل پیت کجاست زخم خارے
خسرو کہ بود کد ام فرما
تیسریں بچہ گشت خوشگوارے
بہر چہ زن عزیز مہر است
از کرد و یک غلام خوارے
از چہ سب است اں گرفتار
یعقوب کہ بود رستگارے
خود چاکر و بندہ چرا شد
محمود کہ بود کشہ یارے
زین حال کسے خبر ندارد
جز بیخبرے شراب خوارے

بیشک بخدا محمد اینیاست

چوں احمد پاک حق گذارے

نہا

الا اے شاہرہ رو لقاے
الا اے مطرب خوش خوانے
الا اے صاحب تیسریں کلاے
الا اے ساتی ساوہ صفائے
الا اے زاہد مقبول دعوت
مزید در و مار کن و عاے
الا اے شیخ بر سجادہ جاوہ
نفس زن تا بدام افتد ہائے
عفاک اللہ یا شیخ المثنیٰ
بروے خو بروے ابتلاے
رسیدہ بانہا عزم و لیکن
نہار و در و عشق انتہائے
بدریاے شدم غرق اسی فیاں
نبودست ساحلش را آشنائے
جلبباز حمت خود را بدر بر
کہ درو عشق را نبود و وائے

بحمد اللہ محمد عارفی تو

شناسی قدر بیدل متلاے

بچشمک معید جان کردی بجنده دین و دل کی
بضر بے غم خوش کردی بزخم غمزد آرزوی
اگر خوبان بدل برون بدعوی آمدہ کجبا
جوان مست و چالاک کی گزین میدان تو گوردی
ز مے مستی است مقصودم بدہ پر پیای ہم
جوان مزانہ بینی تو کہ صافی بہت یاد دوی
مراد سر مجھے تو دل و جانم فدائے تو
ہمہ عالم پرانے تو بس حسن بخشش نزدی
بوقت خویش خوش بودم نہ از غلوت و درم
مراے بت زمین بردی کنوں تو بسجہ و دوی
محکمہ گزند عاشق کہ چیت آن نالہ و گریہ
تسے زار و نزاع ہم بہر دم بادم سردی
گر آید عمر پامانے نیانی عشق را غایت

نزدادہ شنگاری مرا سکیمنی وزاری
ز بہت لطف کہ حق کردہ ترا عزم را خوری
نگار اخبروئی تو جو آنے خوب شکلی تو
وے افسوس می آید کہ بارے بن جھلکاری
رموز سحر را دانی توئی استاد جا دو گر
شدی باہر بدل بردن جگر خوری چو فقاری
ہوے گل رخنے مارا بگرداند بگلزاراں
ہوے کہ سرینے ہم مرا کرد ست کہساری

یہ روایت

سینہ روی است این چشم بہر جا دید خوبے را

گرفتہ نقش در خاطر کشد و نباد اش خوری

مادر و ہر چوں تو فرزندے
گر بزادہ نمود و لب بندے
صل شیریں تو شکر باے
و بہت پر ز شہد آوندے
عاقبت عاشقان بدرد میسر
زادہا بہودہ مدو پسندے
پیر گشتیم تو بہ بکشمیم
عشق ابا ختم یک چندے
نیست از سیم وزرا اگر نقدے
بہر یک جرعہ باز سر بندے
جعد شہگون شکل خبہ آن
پایے مارا نہد سیہ بندے
لب تو نیست بلکہ برگ سے است
واں سرین نیست بہت الوندے

بدرد میسر

بت نیست

اے محمد بدانکہ مادہم
کم بزا دست چوں تو فرزند

عاشقان گر کنند تیر ویرے   وار معذور کانست تدبیرے
توبہ ورزند زہد بنمایند   تا فرو آورد بے تیرے
عمل شیرین او چہ تیز زبانست   شہد آمیز کرد تقریرے
اے محمد ترا میسر نیست   راہ حق بے عنایت پیرے
بتلا را بہرچہ دست و ہد   نمکند در رہ تو تقصیرے

حجدا و پائے بند بولفتح است
ایں چنین رقتہ است تقدیر

مرا افتادہ در خاطر کہ بر آیم ازیں ہستی   گر نینم کر سی علوی نامم من بریں ہستی
کہ اے طاووس جان من تو مرغ باغ قدوسی   چہ چوں زارغ و غلیو از بردارے خوش ہستی
تو اے سمرغ باہمت چرا چوں صموہ کردی   بدام و دان افتادی تو ریش عقل بگستی
بسوی گلستان بگر بروے گل کہ میخند   نشاط بلبلان ہم میں چہ می بازند از مستی
بہاراں گلبنے خند بہاراں بلبلے گریہ   بنار و ابریشمانی نشاندازہ گل مستی
برفقارے نہادی پا بھیرت ایستادہ خلق   بگفتارے کشادی لب زبان مردماں ہستی
شدہ دلالہ خود بیرون رقیبے پاسان خفتہ   دگر معشوق ہم خوش خو چراغ باند ہستی
گہ راستی شادی گہ در خشم دلجویی   گہ ہر دو یکے گشتہ ہر دو یکے است و خور و خورد ہستی

محمد یحییٰ باشند مراد من رود کارے

ز بد بختی خود دانم کہ خواہم مرد از ہستی

نکار اسر و قد اگلعداری   تو با ما راست گودر دل چہ داری
بخواہی کشتنم از درد و محہسراں   نہ بے دولت بوصل آرزوہ داری

ترا در سر مہما ناز است و شوخی   تعالیٰ افتد کہ چوں تحفہ نگاری
جہانے گشتہ سرگردانست بر تو   تو فایغ از ہمہ بینار داری
ترا جز ناز و غمزدہ شیوہ نیست   مرا عجز است و مسکینی وزاری
نماندہ چارہ الا کہ مسیرم   پس دیوار و پیش در بخواری
شدی گرد پس کوه سرینے   ضرورت ہر طرف پس سنگاری
محمد عقیبا زں راست شری

نباشد عاشقے از درد عاری

بر بلبلت سیاہ خاے   افزودہ جمال بر جہاے
اے قد بلند و پست زلفین   اے صورت قدس را شاے
یک خندہ زوی و عشوہ دادی   گشتیم از وز حال و دہاے
تنگ و ہنست کہ پر شکر ہست   بیرون است ز وہمہ و خیالے
بر ہم لب من لب تو حاشا   کاین است محال در محالے
بوالفتح بوقتِ خوش خنشا
مگذار حواے جاہ و مالے

بحال و تنہاے

مثنوی

محمد چوں تو در عالم ندیدم   نہ از کس مثل تو جاے شنیدم
دریں دوراں تو تنہا بے نظیری   تو سلطانی نہ محتاج وزیری
توئی مستے خرابے عقیبا زں   توئی رننے لونڈے سرفرازے
توئی پیر منان پیشواے   توئی دربت پرستی رہنماے
ترا در عاشقی نام بلند است   ترا در غور روی را ہے پسند است

تو خود بیگانه از خویش و خدایشان
 یکے خود کا مدد بخو کیسے
 ترانے نام و سنگ جاہ و جاگہ
 تو خوباں را یا موزی کرشمہ
 نہال بت پرستی را تو بسنیاد
 ہمیشہ برد رخسار شسته
 کنی بر قاضی و مفتی مسخر
 جس بانگ موزن را برابر
 ترا پیوستہ بروے تہاں شد
 بہر وجہ تو روز بت نہانی
 چہ دادی کن روے تہاں
 ترا روے تہاں شد آئینہ سار
 صفائے بادہ را نظارہ کردی
 تو عین و عکس را یکجا نہادی
 تو خود را از وجود خود بدر کن
 چہ باشد بلی و مجنون کدام است
 محمدؐ عیسیٰ و موسیٰ و آدمؑ
 رہ آدم اگر ابلہ بیس میزد
 خدایا این بلا دہشتناک از کجاست
 بر آد آفتاب ما ہمان است

تو خود دیوانہ گشتہ پریشان
 یکے پس ماندہ کم از خیسے
 ترانے عقل و ہوش در راہ تدبیر
 نہی بروے مردہ یاں تو و سمہ
 نہائی راہ گمراہی تو استناد
 تہ خم را لب با پاک شسته
 کنی از زہد و عابد تنفس
 کنی تو کفر را بادیں سراسر
 بجائے قبلہ ایں ایمان جان شد
 گئے صافی شوی گاہے کبابی
 نہ شمعیت یافتی عکس و نشان
 بہ میں عین الیقین مقصود و مہربان
 بدستے نسخہ سادہ بہ بروی
 تو سر غیب را از سر کشادی
 پس آنگہ سوے بت رویاں نظر کن
 نہ لیا می ویوسف غلام است
 یکے اندر یکے شد اسم اعظم
 بگو ابلہ را کہ می کند رو
 کہ تخم ہر بلا از دست تو رست
 خلاف مطلق سر سے نہاں است

نتیجہ

زبان را تو ازین گفتار گرد آر

تورخت خود ازین بازار بردار

رباعیات

پروانه چراغ دید شد دیوانه
از خویش بشد هیچ پروانه
از خواہ برید ہستی خویش دید
شد عین چراغ آتش پروا

پروانه چراغ دید گفت کہ منم
گر روزے چند صورتے بود جدا
با آتش عین ہست جان و تنم
بالحق حقیقت است کان جملہ منم

در کوئے خرابات منان ا پریم
من ہر چہ کنم روا ہست ولیک
در مجلس طامات جوانے میم
شیخی است محمد بلے تزدیرم

بے شمع رنے اگر نہ سوزم چہ کنم
چوں عکس مجھے زہر در چشم آید
صد پارہ دے شدہ ندوزم چہ کنم
اے مردم اگر نمی فسروزم چہ کنم

از درد فراق اگر نہ سالم چہ کنم
میگوئی با تو ام نہ ام ہرگز دور
روز و شب اگر نہ در خیالم چہ کنم
در عین حضور بے وصالم چہ کنم

دل در پے دلبرے پیوید چہ کند
دل آئینہ عکس بت درو شد پیدا
از درد فراق جاں بخوید چہ کند
دل خود را عین بت نگوید چہ کند

لے بروز کیشنبہ بست دسوم ذی الحجہ ۱۲۸۵ ہجری قمریہ
لے الفضا لکھنؤ

بیدرو مباد هیچ فردے نامرو مباد هیچ مردے
بیدرو مباد هیچ وقتے بے وقت مباد هیچ دردے

معتوقہ اگر کتاب داری مغشوس دل سیاه داری
معتوقہ بود کتاب حاشا بازنگی و بربری حسیہ داری

معتوقہ من کتاب من شد بستہ دل من بدو شاد است
گوئی کہ مرا بہ عاریت دہ معتوقہ بباریت کہ داد است

تمام شد

دیوان عاشق شہباز سرافراز مخدوم ابو الفتح ولی الاکبر العصادی سید محمد یوسف
الملقب بگیو دراز قدس اللہ سرہ العزیز کہ مسلمی انیس العشاق است۔

غلطنا دیوان انیس العشاق

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲	۶	دلک	ذلک	۶۴	۲۱	سودا	سودہ
۳	۸	دوتا کردو	دوتا کردو	۷۰	۱۵	بنکار	بنکار
۳	۱۲	نماند	نماند	۷۲	۹	دیوانہ	دیوانہ
۳	۱۶	مصطفوی	مصطفوی	۷۶	۲۰	روا بے نور	رو بے نور
۴	۳	بجز و مطالعہ	بجز و مطالعہ	۷۷	۲۱	مرد	مرد

بے نکار	۲۱	۶	بے اذکار	۴۹	۹	پہانے	پہانی
باری	۱	۹	بارے	۴۹	۱۱	ضعف	ضعف
بہریم	۱۳	۱۰	بہریم	۴۹	۱۲	بوسہ	بوسہ
درعجب	۶	۱۴	درعجب	۸۳	۱۶	جیم	جیم
کے شد	۲۰	۱۶	کے شد	۸۴	۱۷	خزیم	خزیم
باشدی ہم	۲	۱۸	باشدی ہم	۸۴	۱۸	میتے	میتے
نذل	۱۷	۲۰	نذل	۸۴	۲۰	رای شتاب	رای شتاب
سوختہ	۶	۲۱	سوختہ	۸۹	۲۰	فصل	فصل
مے	۱۴	۲۲	مے	۸۹	۱۵	بخش خواہ	بخش خواہ
پیر لہ	۱۱	۲۳	پیر لہ	۹۰	۱۳	معلے	معلے
گردادہ حق قرا	۱۳	۲۳	گردادہ حق قرا	۹۲	۱	درہر	درہر
آں بہ میرن	۵	۲۵	آں پیرن	۹۶	۵	بیرازی	بیرازی
شدہ	۱۷	۲۶	شد	۹۷	۱۹	میرم	میرم
کہ سرتی	۱۶	۲۷	کہ سرتی	۹۸	۷	پیران	پیران
پے	۲۱	۲۷	پے	۹۸	۹	میکدازم	میکدازم
بے نگار	۱۵	۲۸	بے نگار	۱۰۳	۱۳	گرا نیم	گرا نیم
انفعاے	۱۰	۳۰	انفعاے	۱۰۶	۱۲	دلبرے	دلبرے
بلایے	۱	۳۵	بلایے	۱۰۸	۸	بے	بے
شتند	۱	۳۱	شتند	۱۱۷	۱۱	محمودی	محمودی
بر افتخار	۲	۲۲	بر افتخار	۱۱۹	۱۰	فرانے	فرانے
کے	۲۱	۳۳	کے	۱۲۲	۸	میری	میری
آزار	۱	۳۴	آزار	۱۲۳	۱۰	گر	گر
نمیدانم	۷	۳۴	نمیدانم	۱۲۵	۱۹	کردار	کردار
میکو دست	۵	۳۸	میکو دست	۱۲۷	۶	فتوے	فتوے
رشد	۱۶	۵۱	رشد	۱۳۵	۹	نوسے	نوسے
بلے	۶	۵۲	بلے	۱۳۹	۸	یار عزیز	یار عزیز
چو طوف دارد	۷	۵۷	چو طوف دارد	۱۴۱	۱۶	اے	اے
پوے	۹	۶۳	پوے	۱۴۱	۲۰	کناری	کناری
کہ	۱۳	۶۷	کہ	۱۴۵	۴	جینا کہ	جینا کہ

